

KANDIDAT

302

PRØVE

MBIB5900 1 Masteroppgave

Emnekode	MBIB5900
Vurderingsform	Individuell eksamen uten tilsyn
Starttid	11.06.2020 10:00
Sluttid	16.06.2020 10:00
Sensurfrist	28.07.2020 23:59
PDF opprettet	03.11.2020 14:06
Opprettet av	Ragnhild Hove

Forfatter

Navn på forfatter (etternavn, fornavn):

Skriv tekst her

Molteberg Dalen, Sondre

Besvart.

Veileder

Navn på veileder (etternavn, fornavn). Har du hatt biveileder, oppgi navn på både hovedveileder og biveileder:

Skriv tekst her

Byström, Katriina

Besvart.

Tittel på oppgaven

Tittel på oppgaven (nøyaktig slik den er skrevet i oppgaven, med undertittel):

Skriv tekst her

Informasjonspraksiser i sosiale bevegelser: En utforskende studie av aktivister i miljøorganisasjoner

Besvart.

Innleveringsår

Årstall innlevert:

Velg ett alternativ

- 2019
- 2020
- 2021
- 2022
- 2023
- 2024
- 2025
- 2026
- 2027
- 2028

Besvart.

Fakultet

Ved hvilket fakultet ved OsloMet leveres masteroppgaven?

Velg ett alternativ

- Fakultet for helsevitenskap
- Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier
- Fakultet for samfunnsvitenskap
- Fakultet for teknologi, kunst og design

Besvart.

Abstract/sammendrag

Abstract/sammendrag (kopi av abstract i oppgaven der dette finnes) ca. 300 ord:

Skriv tekst her

Denne oppgaven utgjør en utforskende kvalitativ studie av informasjonsadferden til frivillige aktivister i organisasjoner som fungerer som del av sosiale bevegelser. Formålet med undersøkelsen er å belyse hvordan personer som er engasjert i slike grupper oppsøker, utveksler og bruker informasjon som del av det frivillige arbeidet sitt. Undersøkelsen tar utgangspunkt i et praksis-perspektiv på informasjonsadferd, og baserer seg på Chatmans Small worlds-teori og Serious leisure-rammeverket til Robert Stebbins som sitt teoretiske hovedgrunnlag. I tillegg trekkes teoretisk og empirisk materiale fra sosiologisk og sosialantropologisk forskning på sosiale bevegelser inn som et bakteppe for forståelsen av konteksten som aktivistene opererer innenfor. Datainnsamlingen baserer seg på semistrukturerte intervjuer med åtte aktive frivillige fra et utvalg miljøorganisasjoner i Norge. Intervjuene viser et bredt sett av praksiser som aktivistene anvender for å holde seg informert og for å anskaffe informasjon som kan brukes i arbeidet med spesifikke politiske saker, med variasjoner knyttet til hvilke saker aktivistene jobbet med, den organisatoriske strukturen de opererte innenfor og aktivitetene som de arbeidet med. Funnene indikerer sterke sosiale normer for å favorisere informasjon som er basert på vitenskapelig kunnskap eller andre former for viten som anses for å være autoritativ, men også en preferanse for informasjon som kan brukes til å støtte fortolkningsrammene som aktivistene jobber for å spre i samfunnet. Ulike former for utveksling av informasjon syntes også å spille en sentral rolle i opprettholdelsen av kontakter mellom aktivistene og andre grupper og individer i bevegelsen deres, og for å produsere den kollektive fortolkningsrammen som bandt bevegelsen sammen.

Besvart.

 Emneord

Emneord/stikkord relatert til emnet masteroppgaven omhandler (Hvert emneord skrives med stor forbokstav ellers små bokstaver):

Skriv tekst her

Informasjonspraksiser, Sosiale bevegelser, Aktivisme, Informasjonssøking, Informasjonsdeling

Besvart.

 Semesteradresse

Korrekt kontaktinformasjon er en forutsetning for at du skal få tilsendt sluttdokumentasjon.

Jeg har sjekket at min semesteradresse og telefonnummer i Studentweb er korrekt:

Velg ett alternativ

Ja

Nei

Besvart.

1 NSD/REK

Dersom du behandler personopplysninger i masteroppgaven din, skal dette være meldt til NSD (Norsk senter for forskningsdata). I tillegg kan det være nødvendig med godkjenning fra REK (Regionale komitéer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk).

Velg ett alternativ

- Jeg har ikke meldt prosjektet til NSD/REK. ✓
- Jeg har meldt prosjektet til NSD og fått det godkjent. ✗
- Jeg har meldt prosjektet til NSD og REK og fått det godkjent.
- Jeg har meldt prosjektet til NSD, men ikke fått svar eller godkjenning.
- Jeg har meldt prosjektet til NSD og REK, men ikke fått svar eller godkjenning.

Feil. 0 av 0 poeng.

2 Klausulering

Dersom oppgaven er klausulert, må klausuleringsskjema leveres inn sammen med oppgaven. Oppgaver som klausuleres etter lovbestemt taushetsplikt (§ 13 i Forvaltningsloven) skal ikke publiseres i ODA. Klausulering av andre grunner kan gjøres i maksimalt 5 år.

[Klikk for å lese mer om personopplysninger og personvern](#)

[Lenke til klausuleringsskjemaene](#)

Velg ett alternativ

- Nei ✓
- Ja, grunnet lovpålagt taushetsplikt
- Ja, av andre grunner i 1 år (embargotid 1 år)
- Ja, av andre grunner i 2 år (embargotid 2 år)
- Ja, av andre grunner i 3 år (embargotid 3 år)
- Ja, av andre grunner i 4 år (embargotid 4 år)
- Ja, av andre grunner i 5 år (embargotid 5 år)

Riktig. 0 av 0 poeng.

3 Lisensavtale

Ved å godta denne avtalen gir du som forfatter Universitetsbiblioteket (UB), på vegne av OsloMet - storbyuniversitetet (tidligere Høgskolen i Oslo og Akershus), rett til vederlagsfritt å gjøre det innleverte dokumentet tilgjengelig i et institusjonelt arkiv.

- Denne avtalen er ikke til hinder for at forfatteren kan publisere dokumentet i papirform eller elektronisk annetsteds i en identisk eller endret versjon.
- Forfatteren skal avlevere dokumentet i et maskinleselig format spesifisert av OsloMet.
- Forfatteren garanterer at han eller hun har opphavsrett til arbeidet, eller tillatelse fra rettighetshaverne til å publisere teksten på internett.
- OsloMet har ikke adgang til kommersiell utnyttning av dokumentet.
- Arbeidet kan brukes, det vil si vises til, lenkes til, siteres fra, skrives ut og lastes ned innenfor de rammer som lov om opphavsrett til åndsverk av 15. Juni 2018 (åndsverkloven) med endringer angir. (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40>)

Forfatteren må skriftlig søke UB om å si opp avtalen.

Det gjøres oppmerksom på at masteroppgaver som utgangspunkt er offentlige. Dersom oppgaven ikke er klausulert eller embargotiden har utløpt, vil det kunne gis innsyn i masteroppgaver som ligger i universitetets ordinære arkiv (pt. Public 360) selv om oppgaven ikke er publisert i ODA.

Velg ett alternativ

- JA, jeg godtar avtalen og vil at min masteroppgave skal være tilgjengelig for omverden (er oppgaven klausulert en viss periode av andre grunner, blir den tilgjengelig når embargotiden er utløpt)
- NEI, jeg vil ikke at min masteroppgave skal være tilgjengelig for omverden (er oppgaven klausulert pga. taushetsplikt må du velge dette svaralternativet)

Riktig. 0 av 0 poeng.

4 Innlevering klausuleringsskjema

Innlevering klausuleringsskjema

Hvis oppgaven ikke er klausulert, klikk deg videre til innlevering av masteroppgaven.

Last opp filen her. Maks én fil.

Følgende filtyper er tillatt: .pdf Maksimal filstørrelse er 5 GB.

 Velg fil for opplasting

Ubesvart.

5 Innlevering av masteroppgave

Innlevering masteroppgave

Din fil ble lastet opp og lagret i besvarelsen din.

 Last ned

 Fjern

 Erstatt

Filnavn:

Masteroppgave_innlevering.pdf

Filtype:

application/pdf

Filstørrelse:

472.92 KB

Opplastingstidspunkt:

16.06.2020 05:33

Status:

Lagret

Besvart.

Sondre Molteberg Dalen

Informasjonspraksiser i sosiale bevegelser

**En utforskende studie av aktivister i
miljøorganisasjoner**

Masteroppgave 2020 Master i Bibliotek- og informasjonsvitenskap

Sammendrag

Denne oppgaven utgjør en utforskende kvalitativ studie av informasjonsadferden til frivillige aktivister i organisasjoner som fungerer som del av sosiale bevegelser. Formålet med undersøkelsen er å belyse hvordan personer som er engasjert i slike grupper oppsøker, utveksler og bruker informasjon som del av det frivillige arbeidet sitt. Undersøkelsen tar utgangspunkt i et praksis-perspektiv på informasjonsadferd, og baserer seg på Chatmans *Small worlds*-teori og *Serious leisure*-rammeverket til Robert Stebbins som sitt teoretiske hovedgrunnlag. I tillegg trekkes teoretisk og empirisk materiale fra sosiologisk og sosialantropologisk forskning på sosiale bevegelser inn som et bakteppe for forståelsen av konteksten som aktivistene opererer innenfor. Datainnsamlingen baserer seg på semistrukturerte intervjuer med åtte aktive frivillige fra et utvalg miljøorganisasjoner i Norge. Intervjuene viser et bredt sett av praksiser som aktivistene anvender for å holde seg informert og for å anskaffe informasjon som kan brukes i arbeidet med spesifikke politiske saker, med variasjoner knyttet til hvilke saker aktivistene jobbet med, den organisatoriske strukturen de opererte innenfor og aktivitetene som de arbeidet med. Funnene indikerer sterke sosiale normer for å favorisere informasjon som er basert på vitenskapelig kunnskap eller andre former for viten som anses for å være autoritativ, men også en preferanse for informasjon som kan brukes til å støtte fortolkningsrammene som aktivistene jobber for å spre i samfunnet. Ulike former for utveksling av informasjon syntes også å spille en sentral rolle i opprettholdelsen av kontakter mellom aktivistene og andre grupper og individer i bevegelsen deres, og for å produsere den kollektive fortolkningsrammen som bandt bevegelsen sammen.

Abstract

This thesis constitutes an exploratory qualitative study of the information behaviour of activists in social movement organisations. The purpose of the study is to investigate the ways in which people engaged in such groups seek, share and use information as part of their volunteer work. The study takes a practice approach to information behaviour, with Chatman's theory of small worlds and the serious leisure framework developed by Roberts Stebbins serving as the main theoretical basis. It also draws on sociological and anthropological literature on social movements in order to provide a deeper understanding of the movement context surrounding the activists. Data was collected through the use of semi-structured interviews with eight active volunteers from a selection of environmental organisations based in Norway. The interviews show a wide range of practices employed by the activists for keeping informed and acquiring information for use in the work on specific political issues, with variations connected to the issue the activists were focused on, the structure of the organizations they belonged to and the activities that constituted their work. The findings indicate strong social norms favouring information that is grounded in scientific knowledge or forms of knowing commonly recognized as authoritative, but also a preference for information that is useful in bolstering the issue framing that the activists work to disseminate in society. Different ways of exchanging information also seemed to play a central role in maintaining the connections between the activists and other groups and people within the movement, as well as producing the common issue framing that binds the movement together.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	4
Introduksjon.....	1
Beskrivelse av oppgavens oppbygning.....	3
Teoretiske perspektiver.....	4
Informasjon i sosiale praksiser.....	4
Informasjonsbegrepet.....	4
Metateoretiske tilnæringer: Konstruktivisme, kollektivisme, konstruksjonisme.....	6
Praksis-tilnærmingen.....	7
Informasjonspraksiser i hverdags-sammenhenger.....	8
Kredibilitet og kognitiv autoritet.....	12
Politisk aktivisme og sosiale bevegelser.....	14
Historisk utvikling av forskningsfeltet.....	17
Organisering i sosiale bevegelser.....	19
Prefigurering.....	23
Digitale kommunikasjonsformer i sosiale bevegelser.....	24
Sosiale bevegelser i nordisk sammenheng.....	26
Valg av teoretisk innfallsvinkel og forskningsspørsmål.....	26
Empiriske undersøkelser.....	28
Metode.....	35
Potensielle metoder.....	36
Metodologi.....	36
Datainnsamling.....	37
Analyse.....	42
Valg av metodisk tilnærming.....	44
Utforming av undersøkelsen.....	47
Intervjuguide og forskningsdagbok.....	47
Pilotstudie.....	50
Utvalg og rekruttering.....	50
Analyse.....	52
Forskningsetiske vurderinger.....	53
Resultater.....	54
Deltagere og organisasjoner.....	55
Aktivistenes kjerneaktiviteter.....	57
Aktivistenes informasjonspraksiser.....	61
Dokumentasjon av saker.....	61
Holde seg orientert.....	63
Samarbeid og utveksling av informasjon.....	67
Vurderinger av informasjon.....	73
Diskusjon.....	78
Konklusjon.....	84
Litteratur.....	84
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	91
Vedlegg 2: Forskningsdagbok.....	93

Forord

Jeg er takknemlig for muligheten som arbeidet med denne oppgaven har gitt til å utforske et felt som jeg har en personlig interesse for og som har vært viet relativt lite oppmerksomhet innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap tidligere. Ønsker å takke mine medstudenter og faglærere på institutt for ABI som i og utenfor seminarer har gitt mange nyttige innspill til utformingen av denne undersøkelsen etter hvert som den har skredet fram. Jeg vil spesielt rette en stor takk til veilederen min, som har gitt konkrete, konstruktive og nyttige tilbakemeldinger i alle steg av skriveprosessen. Uten unntak har samtalene vi har hatt alltid vært oppklarende for hvilken retning som arbeidet bør ta videre, og hun har vært en uvurderlig støtte i arbeidet med å få et prosjekt som i utgangspunktet gaper over et veldig stort felt ned til en håndterbar størrelse.

Jeg vil også takke familie, venner og medboerne i kollektivet mitt for støtte og gode råd i prosessen med å skrive denne oppgaven. Og ikke minst er jeg svært takknemlig for alle de som kunne gi av sin tid for å stille opp i intervjuene som denne undersøkelsen består av, i tillegg til pilot-testingen i forkant av selve undersøkelsen.

Jeg skal ikke legge skjul på at jeg ikke er helt fornøyd med måten jeg selv har arbeidet med denne oppgaven, og at den har en del svakheter som begrenser hvor fruktbar den er som utgangspunkt for videre forskning på feltet. Men jeg håper likevel at den har synliggjort noen interessante trekk ved de spesifikke formene for oppsøking, utveksling og bruk av informasjon som foregår innenfor den sosiale verdenen til politiske aktivister, og noe av potensialet som ligger i å koble sammen forskning på informasjonsadferd med det store utbudet av litteratur som er skrevet om sosiale bevegelser.

Introduksjon

Jeg ønsker i denne oppgaven å gjøre en undersøkelse av informasjonspraksisene til aktivister i grupper/organisasjoner knyttet til sosiale bevegelser. "Sosiale bevegelser" er et ganske omfattende begrep som brukes på forskjellige måter, men en relativt dekkende definisjon er at det dreier seg om et nettverk av uformelle interaksjoner mellom individer og grupper/organisasjoner som er engasjert i en konflikt for eller imot en form for politisk eller sosial endring, på basis av en felles identitet. Fagbevegelsen, miljøbevegelsen og kvinnebevegelsen er typiske eksempler, men begrepet kan også omfatte mindre bevegelser som er mer avgrenset i geografisk omfang og varighet over tid.

Aktivister innenfor slike bevegelser har ikke vært gjenstand for særlig mye oppmerksomhet innenfor LIS-forskning tidligere. På den bakgrunn i seg selv er det derfor et temaområde som det ville være interessant å undersøke. Fra et informasjonsfaglig perspektiv er det også nyttig (spesielt innen folkebiblioteksektoren) å vite mer om en lite studert gruppering for å ha et bedre grunnlag for å utvikle tjenester til dem, siden sosiale bevegelser ofte spiller en viktig rolle i demokratiske endringsprosesser.

På et mer personlig plan er studien også motivert av at jeg har vært engasjert som frivillig i en politisk organisasjon over flere år, der mye av arbeidet og interaksjonene mellom medlemmene innebærer å håndtere informasjon om saksfeltet man jobber med på ulike måter: for eksempel i forbindelse med at man bygger opp kunnskap om et saksfelt man kanskje ikke kjenner til fra tidligere, i planleggingen av arrangementer eller aksjoner, i diskusjoner om hva gruppens posisjon bør være på ulike saker, gjennom samarbeid med andre grupper som jobber med tilgrensende saksfelt, osv. Etter min erfaring er likevel ikke denne informasjonsrelaterte siden ved det å være aktiv i frivillig politisk arbeid noe som man har et spesielt bevisst forhold til eller diskuterer internt i slike grupper; i stor grad utgjør det snarere et sett med praksiser som man gradvis introduseres for etter hvert som man går inn i det å være en frivillig aktivist. Noe av motivasjonen for studien ligger dermed i et ønske om å nøste opp i hva disse praksisene består i, og hvordan de henger sammen med kontekstuelle faktorer knyttet til det å drive politisk arbeid og kjennetegn ved sosiale bevegelser mer generelt.

Basert på litteraturen om sosiale bevegelser er det enkelte trekk ved organisasjoner/grupper som identifiserer seg med og jobber innenfor slike bevegelser som kan gjøre dem interessante å studere med hensyn til informasjonsadferden til de involverte aktivistene:

- Frivillighet som sentral ressurs: Styrken til slike bevegelser er avhengige av at de kan mobilisere støtte og/eller frivillig innsats fra et stort antall mennesker. Frivillige involvert i sosiale bevegelser er spesielt interessante å undersøke fordi de ikke nødvendigvis har utdannelse eller ekspertise innenfor temaområdene som de jobber med, som gjør det interessant å se hvordan de håndterer informasjon knyttet til dette. Frivillige er også en mindre utforsket gruppe innenfor LIS-feltet generelt, sammenlignet med profesjonelle grupper.
- Nettverksorganisering: Et sentralt kjennetegn ved sosiale bevegelser er at de tar form av et nettverk av organisasjoner og individer, dvs. at de i stor grad er basert på kontakt og samarbeid mellom personer på tvers av organisatoriske grenser.
- Profesjonelle og frivillige deltagere: Organisasjoner som opererer innenfor sosiale bevegelser kan bestå av både frivillige og profesjonelle aktivister, dvs. at ulike modi for informasjonsadferd knyttet til disse to gruppene i mange tilfeller sameksisterer innenfor samme bevegelse, om ikke innenfor samme organisasjon.

Mer spesifikt ønsker jeg å se på hvordan slike aktivister søker frem, deler og bruker informasjon relatert til de politiske temaområdene de jobber med, og hvordan den sosiale konteksten rundt aktivitetene deres bidrar til å legge føringer for måten de gjør dette på. For å oppnå dette bygger undersøkelsen på et praksisperspektiv på informasjonsadferd som studieområde informert av teori og forskning på informasjonsadferd i dagliglivet, da primært Elfreda Chatmans forskning på informasjonsrelaterte normer i små, tett sammenknyttede grupper (*small worlds*) og Robert Stebbins sitt rammeverk for seriøse fritidsaktiviteter. Undersøkelsen trekker også inn sosiologisk/antropologisk forskning på sosiale bevegelser og teoretiske perspektiver hentet derfra for å belyse konteksten som aktivistene befinner seg innenfor. Teori og empirisk forskning på sosiale bevegelser vil kunne hjelpe i analysen av de sosiale omgivelsene til aktivistene som denne undersøkelsen dreier seg om, og hvordan deres bruk av informasjon evt. kan knyttes til prosesser som foregår i bevegelsene de tar del i.

Problemstillingene som fungerer som utgangspunkt for undersøkelsen er:

- *Hvordan oppsøker, deler og bruker aktivister i sosiale bevegelser informasjon om den politiske tematikken de arbeider med?*
- *Hvorfor oppsøker, deler og bruker slike aktivister informasjon på måten de gjør?*

Det legges altså opp til en ganske bredt anlagt, utforskende undersøkelse av informasjonsadferden til en gruppe som (med enkelte unntak) ikke har vært viet særlig mye oppmerksomhet fra informasjonsvitenskapelig forskning tidligere. Snarere enn å komme fram til definitive slutninger om aktivister i sosiale bevegelser og hvordan de håndterer informasjon, er hensikten med denne undersøkelsen hovedsakelig å kunne belyse interessante aspekter ved informasjonsadferden deres, som så kan følges opp i senere forskning.

Beskrivelse av oppgavens oppbygning

I første del av oppgaven vil jeg gi en kort introduksjon til sentrale definisjoner og tematiske områder innen forskning på sosiale bevegelser, før jeg trekker frem teoretiske innfallsvinkler fra forskningen på informasjonspraksiser som kan brukes for å undersøke frivillige aktivister. Et kort overblikk over tidligere forskning innenfor temaområdet følger, før jeg drøfter den gjennomgåtte teoriens anvendelighet for undersøkelsen og hvilke føringer de legger for metodologien som skal følges. På bakgrunn av problemstilling og gjennomgått teori vil jeg formulere et sett med forskningsspørsmål som veileder undersøkelsen.

Seksjonen om metode består av gjennomganger av ulike aktuelle tilnæringer til overordnet metodologi, metoder for datainnsamling og metoder for analyse av innsamlet data, og vurderinger av hvor godt egnet de er for den foreliggende undersøkelsen og hvilke forskningsetiske problemstillinger de evt. stiller opp. På bakgrunn av dette presenteres valget av metodene som brukes, og en gjennomgang av hvordan de implementeres i denne undersøkelsen: Utforming av måleinstrumenter, prosessen med utvalg og rekruttering av deltagere, gjennomføring av pilotstudie og avveininger knyttet til den praktiske gjennomføringen av analysen.

Etter dette følger en presentasjon av resultatene og diskusjon av hvordan disse belyser forskningsspørsmålene sett i lys av gjennomgått teori og tidligere forskning. Avslutningsvis legges konklusjonene som er trukket fra undersøkelsen frem, sammen med en vurdering av muligheter for videre forskning i oppfølging av undersøkelsen.

Teoretiske perspektiver og tidligere forskning

I denne seksjonen vil jeg gjennomgå teorigrunnlaget for oppgaven. Seksjonen går først inn på de metateoretiske perspektivene på informasjon og informasjonsadferd som anvendes i oppgaven, før jeg trekker frem relevant informasjonsvitenskapelig teori og forskning knyttet til informasjonsadferd i menneskers dagligliv, som kan brukes som utgangspunkt for utformingen av undersøkelsens metodologi og påfølgende analyse. I tillegg blir teori knyttet til personers vurderinger av kredibilitet og kognitiv autoritet trukket inn som et grunnlag for å kunne analysere noen av verdivurderingene av informasjon som inngår i *hvorfor*-delen av oppgavens problemstilling.

Etter dette gir jeg et overblikk over forskningen på sosiale bevegelser innenfor sosiologi og sosialantropologi, der jeg går gjennom de mest sentrale forskningsområdene og teoretiske perspektivene innenfor dette feltet, spesielt når det gjelder organisering innenfor sosiale bevegelser. Selv om oppgaven ikke har en teoretisk innretning som fokuserer primært på de organisatoriske omgivelsene til aktivistene, er det likevel organisasjoner som er utgangspunktet for utvalget i undersøkelsen. Det vil dermed være relevant å gi et overblikk over teoretiske forståelser av hvordan organisering innenfor sosiale bevegelser fungerer og eventuelt skiller seg fra organisering i andre sammenhenger, da dette er en vesentlig bestanddel i konteksten som rammer inn praksisene som denne oppgaven tar opp.

Etter denne gjennomgangen gir jeg noen refleksjoner omkring hvilke teoretiske innfallsvinkler som kan være relevante å kombinere fra de to feltene, som grunnlag for resten av undersøkelsen.

Informasjon i sosiale praksiser

Informasjonsbegrepet

I en lengre redegjørelse for det informasjonsvitenskapelige teorigrunnlaget i en oppgave som denne, kan det aller først være relevant å trekke inn en kort gjennomgang av ulike tilnærminger til

selve begrepet *informasjon*, og hvilken forståelse av dette begrepet som vil legges til grunn i det følgende.

«Informasjon» er et mangetydig begrep som har vært anvendt til dels svært ulikt opp gjennom historien og innenfor ulike disipliner. Måten begrepet har vært brukt på innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap har først og fremst vært inspirert av forståelser hentet fra informatikk og kognitiv adferdsvitenskap, og etter hvert også sosialkonstruktivistiske og hermeneutiske tilnærminger. I den førstnevnte tilnærmingen blir informasjon gjerne forstått som et objektivt fenomen som overføres fra avsender til mottaker, mens de kognitive og sosialkonstruktivistiske tilnærmingene på ulike måter trekker inn begrepets semantiske dimensjon, dvs. hvordan personers forforståelse former hva slags *informasjon* de trekker ut av tegnene som de møter i verden. Slik reflekterer forståelsen av selve begrepet *informasjon* de bredere teoretiske inspirasjonskildene som mye av fagfeltet hviler på (Capurro & Hjørland, 2003, 390-397).

Informasjon ble først etablert som et sentralt begrep innenfor dokumentasjonsforskningen på 1950- og 60-tallet, et felt som senere skulle utvikle seg til dagens informasjonsvitenskap, men som på den tiden var primært fokusert rundt den praktiske organiseringen av dokumentsamlinger for mest mulig effektiv gjenfinning av spesifikke dokumenter. Den mest utbredte forståelsen av informasjon innenfor feltet var i utgangspunktet hentet fra Claude Shannons *Mathematical Theory of Communication*, som la frem et rammeverk som kunne brukes til å analysere hvordan et signal sendt fra en avsender til en mottaker ble påvirket av overføringskanalen som budskapet ble sendt gjennom og kodingen av budskapet involvert i denne forsendelsen. Dette rammeverket kunne egne seg som utgangspunkt for utformingen og optimaliseringen av ulike systemer for databehandling (både elektronisk og i fysisk form), men kom til kort når det gjaldt å forklare hvordan mennesker forsto og utledet mening fra tegn (Wersig, 2003, s. 310-312). Dette ledet etter hvert frem til at Shannons kommunikasjonsmodell ble avløst av et sett posisjoner som fremhevet hvordan enkeltmennesker inkorporerer signaler fra omverdenen i sine allerede eksisterende kognitive strukturer, som kan kategoriseres under samlebetegnelsen «det kognitive synspunktet».

Innenfor det kognitive synet på informasjon kan man grovt sett skille mellom bruk av ordet for å beskrive bestemte entiteter eller som en prosess: entiteter som utgjør *informasjon* kan være materielle, i form av nedtegnet kunnskap, data, osv., eller immaterielle som kunnskapen en person besitter. På samme måte kan prosesser knyttet til informasjon ta form av materielle bevegelser av ting som data, dokumentrepresentasjoner eller telefonsignaler, eller ved at en person blir

immaterielt *informert* gjennom observasjon og kognitiv bearbeiding av nye signaler. Senere har denne forståelsen av informasjonsbegrepet blitt komplementert med forståelser av hvordan den sosiale og kulturelle konteksten som personer befinner seg i vil påvirke hvordan de fortolker tegn i verden (Capurro & Hjørland, 2003, 392-397).

For denne oppgavens formål legger jeg til grunn en forståelse av informasjon primært som en prosess som oppstår i samspill mellom mennesker og signaler de mottar fra omgivelsene sine, der personens sosialt og kulturelt informerte fortolkning av signalet forårsaker en endring av deres egne mentale modell av verdenen de befinner seg i.

Metateoretiske tilnærminger: Konstruktivisme, kollektivisme, konstruksjonisme

Forskning på informasjonsadferd kan i grove trekk kategoriseres etter hvilke overordnede, metateoretiske antagelser de legger til grunn for hvordan mennesker bygger opp kunnskap basert på informasjon de mottar. Talja et.al. (2005) har identifisert tre metateoretiske hovedretninger innenfor LIS-feltet: konstruktivisme, kollektivisme og sosialkonstruksjonisme. Konstruktivisme legger til grunn at mennesker skaper sine egne mentale modeller av virkeligheten basert på erfaringer de gjør, og at de således gradvis konstruerer sin egen kunnskap om verden rundt seg. Læring foregår sånn sett ved at personen forsøker å integrere nye fenomener som hen ikke kjenner til ved å integrere dem i sine allerede eksisterende mentale modeller. Innenfor LIS samsvarer konstruktivisme i stor grad med det man omtaler som det *kognitive synspunkt*, uttrykt gjennom teorier og modeller av blant annet Nicholas Belkin, Carol Kuhlthau og Brenda Dervin (Talja et.al., 2005, 80-83).

Kollektivisme, også kjent som det sosio-kognitive synspunkt, godtar mange av konstruktivismens forutsetninger om hvordan kunnskap utvikles i individer, men vektlegger at rammene for individuell forståelse i stor grad formes av internaliserte forestillinger hentet fra det sosiokulturelle miljøet hvor de befinner seg. Innenfor LIS-feltet har forskere inspirert av dette synet primært undersøkt rådende informasjonsrelaterte praksiser innenfor spesifikke organisatoriske eller profesjonelle kontekster (s. 85-88). Sosialkonstruksjonisme skiller seg fra de to andre retningene ved at den konsentrerer seg om språklige snarere enn mentale prosesser som de grunnleggende driverne bak konstitueringen av kunnskap, identiteter og den sosiale virkeligheten. Dette foregår gjennom diskurser; samlinger av definisjoner, perspektiver og tematiske vinklinger som

overleveres gjennom samtaler og gjør det mulig å bygge en forståelse av bestemte fenomener. Slike diskurser blir imidlertid ikke forstått som stabile størrelser, da de konstant produseres på nye måter idet de anvendes av nye personer og i nye situasjoner. Innenfor LIS-feltet har dette perspektivet blitt brukt i kritiske undersøkelser av diskursene som ligger til grunn for kunnskapsorganisasjonssystemer og profesjonell selvforståelse, i tillegg til enkelte studier av diskursene som knyttes til informasjonspraksiser i dagliglivet (s. 89-92). Selv om disse metateoretiske tilnærmingene til dels bygger på ulike epistemologiske forutsetninger, påpeker Talja et.al. også at de kan komplettere hverandre ved å rette fokus mot ulike sider ved menneskers omgang med informasjon, og at hver av dem egner seg for å studere ulike deler av LIS-feltet (s. 92-93).

Praksis-tilnærmingen

En vending mot praksisorientert forskning har funnet sted i flere grener av samfunnsvitenskapene, gjerne som en reaksjon på kognitivistiske forklaringsmodeller for menneskelig handling, til fordel for en tilnærming som legger mer vekt på konkrete, kontekstualiserte handlinger. Filosofen Theodore Schatzki er blant de mest fremtredende teoretikerne som har lagt frem et praksisorientert syn på menneskelig handling. Han definerer praksiser som «*a temporally evolving temporally evolving, open-ended set of doings and sayings linked by practical understandings, rules, teleo-affective structure and general understandings*» (Schatzki, T, sitert i Cox, 2012, s. 178). For å få en bedre forståelse av denne definisjonen kan det være verdt å gå nærmere inn på de enkelte begrepene som legges til grunn:

- *Praktisk forståelse* kan forstås som et sett av ferdigheter, og den kontekstuelle kunnskapen som skal til for å vite når, eller i hvilke situasjoner, disse skal anvendes.
- *Regler* er mer eksplisitte erklæringer om hvordan en praksis skal utøves som deltagerne i praksisen anerkjenner og tar til følge.
- *Teleo-afektive strukturer* er et sett med normer for hva slags oppgaver, prosjekter og formål som strukturerer praksisene, i tillegg til bestemte emosjoner og stemninger knyttet til praksisen.

Praksis-tilnærmingen skiller seg både fra individualistisk orienterte tilnærminger så vel som strukturalistiske forståelsesformer, ved å plassere menneskelig handling i sammenheng med de delte konvensjonene og forståelsesformene som praksiser utgjør. Disse legger sterke føringer for

individens handlingsmønstre, men forstås samtidig som å være avhengig av konstant reproduksjon fra individene selv, slik at de er i en pågående tilblivelsesprosess og dermed også kan omformes over tid.

«Informasjonspraksiser» er et begrep som dekker et stort spenn av informasjonsrelaterte aktiviteter. Hovedskillet mellom dette begrepet og det mer etablerte *informasjonsadferd*, som i stor grad fungerer som et tilsvarende paraplybegrep, er at det markerer en fremheving av de sosiale sammenhengene hvor slike aktiviteter finner sted og føringene som disse legger for enkeltpersoner og gruppers omgang med informasjon (Savolainen, 2007c). Andrew M. Cox mener at det kan være mer nyttig å snakke om «informasjon i sosiale praksiser» snarere enn *informasjonspraksiser*, for på den måten å trekke fokus vekk fra informasjonsrelaterte aktiviteter (oppsøking, utveksling, bruk, osv.) isolert sett, og heller se hvordan de inngår som ett aspekt av bredere sosiale praksiser (2012, s. 185-186).

Informasjonspraksiser i hverdags-sammenhenger

Hovedtyngden av forskning innenfor LIS-feltet som har utforsket konteksten rundt menneskers omgang med informasjon har vært rettet mot arbeidsplasser, men spesielt siden 1990-tallet har hverdagslivet også blitt viet en del oppmerksomhet (Courtright, 2007, 279-281). Blant de tidligste og mest innflytelsesrike modelleringene av informasjonsadferd knyttet til dagliglivet var Reijo Savolainens ELIS (*Everyday life information seeking*). Modellen bygger på en kognitiv tilnærming med enkelte konsepter hentet fra Pierre Bourdieus teori om *habitus*, og legger til grunn at mennesker har en bestemt oppfatning av *tingenes orden* (*Order of things*), altså de aktivitetene som inngår i det som de regner for å være en meningsfull hverdag. Hvordan folk forestiller seg denne *tingenes orden* vil i stor grad avhenge av deres kognitive egenskaper, kulturell og økonomisk kapital, sosiale nettverk, samt objektive faktorer som virker inn på dagliglivet deres slik som helse eller arbeidstiden som de er underlagt. *Tingenes orden* for en gitt person vil ofte kunne reproduseres uten noen spesiell innsats, men iblant vil personen kunne konfronteres med problemer som truer tilstanden som de har bygd opp. I så fall vil det være nødvendig for dem å inngå i det som Savolainen kaller *livsmestring* (*Master of life*), handlingsmønstre myntet på å vedlikeholde hverdagslivet slik de ønsker at det skal være, blant annet i form av å oppsøke ny informasjon. Hvordan personer tilnærmer seg slike problemsituasjoner vil være påvirket av mange av de samme faktorene som virker inn på deres oppfatning av *tingenes orden*, men Savolainen legger spesielt vekt på kognitive typer som avgjørende for hvordan informasjonssøkingen deres forløper seg. Han

sorterer kognitive typer langs to akser: hvorvidt personer nærmer seg situasjoner på en analytisk og systematisk måte i motsetning til emosjonelt og uforutsigbart (den kognitiv-affektive dimensjonen), og hvorvidt de generelt er optimistiske eller pessimistiske i møte med problemsituasjoner (1995, s. 260-267).

Elfreda Chatmans teorier om *small worlds* har vært avgjørende for utviklingen av praksis-perspektivet innenfor LIS, og er også basert på forskning på informasjonssøking i dagliglivet. Chatman forsket på marginaliserte grupper slik som lavtlønnede arbeidere (Chatman, 1991) eller innsatte i fengsel (1999). Hun fant at de i stor grad orienterte seg mot sitt eget snevre og lokaliserte sosiale miljø når de hadde et behov for informasjon, og at disse gruppene også la sterke føringer for hvilken informasjon deltagerne vurderte som relevant eller verdifull (Chatman, 1999, s. 209-210). *Small worlds*-rammeverket har siden blitt anvendt for å analysere andre små, tett sammenknyttede grupper, også de som er mindre marginaliserte, for å undersøke hvordan normativ adferd i gruppen former måten deltagerne oppsøker, deler og bruker informasjon på (f.eks. i Burnett et.al., 2001)

Konseptet *Small worlds* var noe Chatman i utgangspunktet anvendte for å analysere fattige menneskers informasjonsadferd, og da mer spesifikt hvorfor disse ikke oppsøkte informasjon som kunne hjelpe dem med å forbedre situasjonen sin (Chatman, 1991). Senere utvidet hun imidlertid definisjonen av konseptet til å gjelde generelt for små, avgrensede samfunn der individene i stor grad deler en sosial virkelighet, og bindes sammen av et felles språk og et sett med skikker, som igjen binder dem til et felles verdenssyn. Vesentlig for Chatman er det også at dette verdenssynet innbefatter en klar felles verdivurdering av potensielle intellektuelle og materielle ressurser (Chatman, 1999, s. 213). Personer som befinner seg innenfor slike grupper får på den måten et begrepsapparat og sett med rutiner som gjør at hendelser i hverdagen deres kan håndteres med en stor grad av forutsigbarhet. Når det gjelder informasjonsadferd kan dette gi seg utslag i preferanser for bestemte informasjonsskilder fremfor andre, for eksempel muntlig overlevert informasjon fra personer man kjenner og stoler på innenfor den sosiale gruppen fremfor skriftlig informasjon (s. 215). Slike *small worlds* gir individene som befolker dem et relativt oversiktlig begrepsapparat for å tolke fenomener og hendelser de møter i hverdagen sin. Dermed bygger de opp under det Chatman kaller *Life in the round*, altså et levesett der individet ved hjelp av sitt implisitte verdenssyn klarer å håndtere usikkerhetsmomenter i hverdagen (211-215).

Adferden til medlemmer av slike *small worlds* er dermed tett knyttet til den spesifikke konteksten som verdenen deres utgjør. Pendleton & Chatman (1998) trekker frem fire konsepter som konstituerende for de normative adferdsreglene man finner innenfor en gitt *small world*:

- *Sosiale normer* - Standarder for hva som er rett og galt, eller hva som er normalt å gjøre i innenfor en virkelighet som deles med andre. Slike normer gir medlemmene av en sosial verden en viss forutsigbarhet i hva de kan forvente av andre mennesker, samtidig som de utgjør grunnlaget for en viss sosial kontroll.
- *Verdensanskuelse* er et helhetlig sett med meninger om livet som deles innenfor en gruppe, basert på delte erfaringer. Chatman legger spesielt vekt på hvordan dette legger grunnlaget for oppfatninger av hva som er viktig og hva som er trivielt, at det gir en målestokk for å vurdere ens egen og andres rolle og status innenfor den sosiale verdenen man befinner seg i, og for å vurdere hva som er relevant å forholde seg til av hendelser, personer eller informasjon generelt.
- *Sosiale typer* viser til systemet som oppstår innenfor en sosial verden for å klassifisere personer. På basis av de felles sosiale normene som hersker innenfor verdenen konstrueres en typologi av ulike roller som kjennetegnes av bestemte måter å interagere med andre på, som igjen tillegges ulik verdi og grad av tilhørighet til verdenen det gjelder. Slike typer utgjør et sett med roller som medlemmer av verdenen har mulighet til å tre inn i, men også et system for å kategorisere personer utenfor verdenen.
- *Informasjonsadferd*: Pendleton & Chatman bruker dette begrepet i en litt snevrere forstand enn den mer vanlige bruken som sekkebetegnelse for alle informasjonsrelaterte aktiviteter: deres fokus er tilstanden som gjør at en person velger å handle på basis av tilgjengelig informasjon eller ikke. Alle de nevnte konseptene legger sterke føringer for hvordan personer innenfor en *small world* oppfatter ulike former for informasjon, og deres vurdering av hvilke typer informasjon som er relevant for dem å oppsøke eller i det hele tatt forholde seg til. For eksempel kan de velge bort informasjon på basis av at den stammer fra en *sosial type* som de ikke kan akseptere.

Utgangspunktet for mye av Chatmans forskning er å forklare det hun identifiserer som dysfunksjonelle trekk ved informasjonssøking etter problemrelatert informasjon i hverdagen for bestemte grupper. I tråd med dette belyser også teoriene hennes stort sett den negative påvirkningen som sosiale omgivelser øver inn på individers informasjonsadferd med hensyn til deres evne til å løse problemer i livet sitt (Chatman, 1999, s. 214).

Serious leisure er et teoretisk rammeverk opprinnelig utviklet innenfor sosiologisk forskning på fritidsaktiviteter, men som i senere år også har blitt anvendt i LIS-studier. *Leisure* kan oversettes til *fritid*, men er i denne sammenheng ikke en generell betegnelse for aktiviteter som utføres utenfor arbeidstid, men snarere «*uncoerced activity undertaken during free time (...) that, using their abilities and resources, people both want to do and can do at either a personally satisfying or a deeper fulfilling level*» (Stebbins, 2009, s. 619). På denne måten skiller de seg fra plikter eller andre aktiviteter som utføres på fritiden og som oppleves som kjedelige eller lite meningsfulle.

Et nøkkelkonsept i rammeverket er ideen om *kjerneaktiviteter*. Enhver definert aktivitet, enten den er fritids- eller arbeidsrelatert, består av et sett med sammenhengende handlinger som må utføres på en bestemt måte for å oppnå utfallet som man forsøker å oppnå når man gjennomfører aktiviteten. Disse er *kjerneaktivitetene* til en gitt aktivitet. Eksempler på kjerneaktiviteter kan være vanning av planter som del av hagedyrking, å trykke ned tangentene på et piano i en gitt rekkefølge som del av å spille piano, eller ytringene som utgjør en samtale. Kjerneaktivitetene som en gitt fritidsaktivitet består kan ha ulik grad av kompleksitet, og *seriøse* fritidsaktiviteter er i denne sammenheng de aktivitetene som i størst grad krever en betydelig personlig innsats for å opparbeide et spesielt sett med ferdigheter, kunnskap og erfaring. Dette i motsetning til fritidsaktiviteter som består av korte kjerneaktiviteter som ikke krever noen spesielle opptrente ferdigheter (*casual leisure*) eller mer krevende kreative aktiviteter som gjennomføres som engangstilfeller eller på sporadisk basis (*Project-based leisure*). Personene som engasjerer seg i seriøse fritidsaktiviteter finner dem ofte så interessante og meningsfulle at de ender opp med å inngå i en form for karrierebygging knyttet til dem, der de gradvis oppnår nye prestasjoner og et dypere engasjement i feltet sitt (s. 622).

Robert Stebbins deler seriøse fritidsaktiviteter inn i tre hovedkategorier (s. 624):

- *Amatørvirksomhet*: Aktiviteter som også utføres av profesjonelle grupper, og knyttes til et publikum som i varierende grad er delt mellom amatørerne og deres profesjonelle motstykker. Ulike former for kunst eller idrett kan falle innenfor dette.
- *Hobbyer*: Hobbyaktiviteter mangler i all hovedsak et profesjonelt motsvar på samme måte som amatørvirksomhet. Samtidig er de ofte opphav til fellesskap av personer som deler den samme entusiasmen for en bestemt virksomhet, noe som igjen kan være opphav til normer eller til og med eksplisitte regler som styrer hvordan hobbyen praktiseres, spesielt når det gjelder aktiviteter med konkurransepreg.
- *Frivillighet*: Frivillige defineres ved at de utøver en tjeneste uten betaling eller press, som er til gagn for ett eller flere andre individer utenfor deres egen familie. At de frivillige selv

opplever aktiviteten som meningsfylt er vesentlig for at den skal regnes som en form for seriøs fritidsaktivitet.

Disse aktivitetstypene er i stor grad idealtyper, og i praksis vil en gitt fritidsaktivitet kunne passe inn i mer enn en kategori.

Ett tilleggsmoment ved mange seriøse fritidsaktiviteter er at det gjerne utvikler seg en desentralisert form for fellesskap knyttet til aktiviteten, som kan bestå av fellesarenaer, organisasjoner og arrangementer. Disse kan sees som sosiale verdener (*social worlds*): diffuse og geografisk spredte konstellasjoner av "*actors, organizations, events and practices into a perceived sphere of interest and involvement for participants*" (Unruh, sitert i Stebbins s. 626). Alle personer som er engasjert i en seriøs fritidsaktivitet vil ha en form for deltagelse i slike sosiale verdener, enten som perifere besøkende som bare er innenfor verdenen på midlertidig basis, aktive entusiaster, eller et sted imellom. Dette fellesskapsaspektet leder også ofte til utviklingen av et sett med felles veiledende normer og idealer, et *etos*, knyttet til praktiseringen av aktiviteten som fellesskapet er bygd opp rundt. Alle disse egenskapene ved seriøse fritidsaktiviteter, den personlige karrierebyggingen og fellesskapene som oppstår rundt aktivitetene, gjør at de ofte utgjør en vesentlig del av selvforståelsen til de som praktiserer dem (s. 626).

Om man nærmer seg seriøse fritidsaktiviteter med utgangspunkt i en interesse for informasjonspraksisene knyttet til dem, er det spesielt to aspekter som skiller dem fra andre former for informasjonspraksiser i menneskers hverdagsliv: For det første har seriøse fritidsaktiviteter et karriereaktig preg, som gjør at de innebærer en prosess der de praktiserende må legge inn betydelige mengder tid og krefter i å bygge opp spesialisert kunnskap, generelt ved å oppsøke og interagere med en rekke ulike informasjonsobjekter. Det andre er de informasjonsrelaterte aspektene ved den "sosiale verdenen" som utvikler seg rundt fritidsaktiviteten, som utgjør en arena for utveksling av informasjon innenfor nettverk av likesinnede personer (Stebbins, s. 627-628).

Kredibilitet og kognitiv autoritet

Et sentralt element i Chatmans studier er spørsmålet om hva slags informasjon som personer har tillit til, og hvordan enkeltpersoners vurdering av dette påvirkes av gruppedynamikkene som omgir dem. Hilligoss & Rieh (2008) syntetiserte tidligere forskning på kredibilitetsvurderinger med en egen, kvalitativ undersøkelse av studenter for å utforme et enhetlig rammeverk. Forfatterne kom

frem til at vurderinger av kredibilitet foregår på tre ulike abstraksjonsnivåer: *konstruksjon*, *heuristikk* og *interaksjon*.

Konstruksjon er det mest abstrakte nivået, og viser til personers overordnede forståelse av hva som utgjør kredibilitet, hovedsakelig knyttet til opphavspersonene som står bak et gitt informasjonsobjekt. Forfatterne peker ut fem aspekter som i varierende grad inngår i slike konstruksjoner: sannferdighet, troverdighet, pålitelighet, objektivitet og etterprøvbarehet. *Heuristikk*-nivået er generelle tommelfingerregler som kan brukes for å gjøre raske vurderinger av kredibiliteten til informasjon man møter på, for å kunne unngå å måtte bruke tid og krefter på inngående og systematiske vurderinger av innhold og opphav. Slike heuristikker er gjerne knyttet til mediet som informasjonene leveres gjennom («bøker er mer troverdige enn nettsider»), kilden til informasjonen (hvorvidt de kjenner til kilden fra før, primær- eller sekundærkilder), om informasjonen har støtte fra ulike former for kognitive autoriteter, eller rent estetiske vurderinger knyttet til formen som informasjonen tar (spesielt i forbindelse med nettsider og måten de er designet). På nivået av *interaksjoner* inngår vurderingene som er spesifikke for de bestemte informasjonsobjektene som personen står overfor til enhver tid. Slike vurderinger kan basere seg på hvordan deler av innholdet samsvarer med tidligere kunnskap, erfaringer med kilde til informasjonen eller hvordan informasjonen presenteres. Alle tre nivåene har et gjensidig påvirkningsforhold til hverandre. For eksempel kan en person møte ny informasjon som får dem til å revurdere eller supplere sine eksisterende heuristikker, som over tid kan få dem til å revurdere sine bredere forståelser av kredibilitet (*konstruksjons*-nivået), som igjen vil påvirke måten de utformer sine heuristikker og interagerer med informasjon, osv. Konteksten som omgir oppsøkingen og bruken av informasjon trekkes også frem som viktige faktorer for hvordan kredibilitet bedømmes, selv om forfatterne ikke går inn på hvordan denne påvirkningen foregår i noe særlig grad, utover henvisninger til det som fremgår av resultatene i deres egen studie (s. 1473-1481).

Et relatert konsept som rører ved deler av Hilligoss & Rieh sin beskrivelse av kredibilitet, er kognitiv autoritet (*cognitive authority*). Slik Patrick Wilson definerte begrepet i boken «*Second Hand Knowledge: An inquiry into cognitive authority*» fra 1983, viser det til de figurene som en bestemt person fester lit til som kilder til pålitelig informasjon innenfor et bestemt domene eller interessesfære. I boken trakk han frem fire poenger som er vesentlige for å forstå konseptet kognitiv autoritet (McKenzie, 2003b, s. 263-264):

1. Kognitiv autoritet er noe som produseres i relasjon mellom to mennesker: autoriteten og den som regner hen for å være en autoritet. Selv om noen har ekspertise innenfor et bestemt område vil ikke det nødvendigvis føre til at de regnes for å ha autoritativ kunnskap av andre mennesker.
2. Ulike grader av kognitiv autoritet kan tilskrives en person.
3. Kognitiv autoritet er relativt til hvilket kunnskapsfelt man snakker om; noen kan ha vesentlig autoritet innenfor et spørsmål og ingen autoritet når det gjelder et annet, eller ulik grad av autoritet for ulike interessesfærer og ulike mennesker.
4. Kognitive autoriteter har en form for påvirkning på andre personers tenkning, på en måte som disse personene selv oppfatter som ønskelig eller riktig. Dette skiller dem fra andre figurer som på en eller annen måte øver innflytelse på en persons tenkning uten at personen ser på dem som autoriteter.

Wilson så konstruksjonen av kognitive autoriteter som en strategi personer anvender for å raskt kunne vurdere hvilken informasjon de skal vektlegge i ulike sammenhenger. Som basis for vurderinger av hvem som er kognitive autoriteter trekker Wilson frem faktorer som ekspertise innenfor et fag eller yrke, suksess innenfor et gitt felt, et godt rykte blant andre personer som er involvert i feltet, anbefalinger fra noen man allerede regner som en kognitiv autoritet, eller tillitsvekkende egenskaper hos personen som vurderes. Konstruksjonen av kognitiv autoritet presenteres her som en ganske systematisk prosess der personer gjør løpende vurderinger av ulike informasjonskilder basert på om de fortsetter å gi informasjon som fremstår opplysende og innsiktsfull. Konseptet har vært kritisert for at det underslår hvordan makt og ressurser spiller inn i hvem eller hva slags kunnskap som regnes for å være autoritativ innenfor et gitt felt, i tillegg til at vurderinger av kognitiv autoritet gjerne er informert av kollektivt konstruerte oppfatninger av hvilke former for kunnskap som blir sett som legitime (McKenzie, 2003b, s. 264-265).

Politisk aktivisme og sosiale bevegelser

Studiet av sosiale bevegelser går langt tilbake innenfor sosiologi og sosialantropologi, da de er en vesentlig faktor for å forstå hvordan samfunn gjennomgår endringer. Mange ulike aspekter ved bevegelser har vært gjenstand for vitenskapelig interesse, basert på bredere teoretiske skifter innenfor samfunnsforskningen, men også i stor del som respons på historisk utvikling og fremveksten av nye former for sosiale bevegelser som ikke sto i stil med gamle forståelsesformer (f.eks. bevegelsene som oppsto i etterkant av det internasjonale 1968-opprøret). Sentrale temaer

innenfor sosiologisk forskningen på sosiale bevegelser har vært: Hvordan bevegelsene oppstår, hvordan de holder deltakere engasjert, identitetsbygging innenfor bevegelser, hvilke forhold (internt i bevegelsene og eksternt i samfunn og stat) som bidrar til at bevegelser oppnår målene sine eller ikke, og ikke minst, hvordan bevegelsene organiserer seg (Rohlinger & Gentile, 2017). Antropologiske tilnærminger er på sin side kjennetegnet av et fokus rettet mot bruken av ulike former for kulturelle praksiser innenfor sosiale bevegelser og i deres samspill med det bredere samfunnet som de opererer innenfor (Salman & Assies, 2017, s. 57-60).

Siden sosiale bevegelser er et såpass vidtfavnende og relativt diffust fenomen som historisk sett har manifestert seg på ulike måter og blitt undersøkt fra mange ulike perspektiver, har det vært vanskelig å finne en enhetlig definisjon på hva en sosial bevegelse er. Sosiologen Mario Diani har gjort et forsøk på å identifisere noen sentrale bestanddeler som gjør at sosiale bevegelser skiller seg ut fra andre former for kollektiv samhandling (Diani & Della Porta, 2006, s. 20-22):

- *Konflikt*: Sosiale bevegelser inngår i samfunnskonflikter, der de støtter eller motsetter seg en form for sosial endring i uttalt opposisjon til grupper med motstridende interesser i den aktuelle konflikten.
- *Tette, uformelle nettverk*: Sosiale bevegelser består av et mangfold av separate organisasjoner og engasjerte individer som jobber mot visse felles mål. Som del av dette arbeidet bedriver de involverte aktørene en vedvarende koordinering av handlinger og utveksling av ressurser mellom hverandre.
- *Kollektiv identitet*: Sosiale bevegelser innebærer at de involverte aktørene gjennomgår en form for identitetsbygging rundt et felles prosjekt som er større enn felles protestaksjoner eller politiske kampanjer.

McAdam, McCarthy & Zald har gjort en alternativ integrert konseptualisering som gir en inngang til hva sosiale bevegelser er ved å ta utgangspunkt i faktorer som leder til fremvekst og utvikling av sosiale bevegelser: Et samspill mellom det **politiske mulighetsrommet** som en bevegelse opererer innenfor, mulige **organisasjonsformer** og **kollektive fortolkningsrammer** (*Framing*) (Ruggiero & Montagna, s. 243-244). Det sistnevnte begrepet viser til den delte forståelsen av problemer og løsninger knyttet til sakene som bevegelsen jobber med, samt hva som er motivasjonen til å handle for å gjøre noe med saken.

Ett tilleggsmoment som ikke nevnes i disse definisjonene, men som mange umiddelbart vil assosiere med begrepet «sosiale bevegelser», er *offentlige markeringer* slik som protester, aksjoner eller demonstrasjoner. Tilly & Tarrow (2015) trekker inn dette mer performative aspektet ved sosiale bevegelser som ett av elementene i sin definisjon (s. 11).

Snarere enn definerte entiteter i sin egen rett, kan sosiale bevegelser heller sees på som en form for prosess som de involverte aktørene inngår i, der de utvikler en form for samhandling som bærer preg av de tre faktorene som Diani trekker frem ovenfor. Sosiale bevegelser er dermed ofte tidsavgrensede fenomener som oppstår og vedlikeholdes i gitte sammenhenger, før de kanskje går i oppløsning. Samtidig finnes det også bevegelser som opprettholdes over svært lang tid, selv om de kanskje endrer karakter i årenes løp. Miljøbevegelsen eller fagbevegelsen kan sees som eksempler på dette.

Konflikten mot en form for definert motstander innenfor det sosiale feltet er et nøkkelement når man skiller sosiale bevegelser fra det som kan kalles *konsensus-bevegelser*, dvs. koalisjoner av aktører og foreninger som mobiliserer til kollektiv handling rundt en solidaritetsbasert sak, men uten å identifisere spesifikke sosiale aktører som hevdes å representere en avgjørende hindring for å oppnå fremgang innenfor det gitte saksfeltet. Eksempler på slike bevegelser kan være veldedige organisasjoner som samler inn midler for å gi støtte til fattige samfunn, eller motkulturelle bevegelser som fokuserer på å fremme alternative livsstiler. *Kollektiv identitet* er et viktig definerende element når man ser på hvordan deltagere opprettholder aktivitet over tid, ved at den lar dem oppfatte separate tilfeller av felles handling som et sammenlenket sett med hendelser som leder fram mot et bredere mål, snarere enn bare isolerte begivenheter. Protester og andre former for kollektiv handling foregår ofte i sykluser som sammenfaller med skifter i de politiske betingelsene for å mobilisere støtte for en gitt sak. Å opprettholde nettverk av aktører under slike aktivitetsopphold krever en viss grad av felles identitet, dersom man skal kunne mobilisere støtte i nye protestsykluser. Et sett med kollektive identiteter bygd opp under en bestemt periode kan også fungere som basis for utviklingen av nye bevegelser, etter hvert som bredere politiske forhold endrer seg (Della Porta & Diani, 2006, s. 22-24). På grunn av deres antagonistiske karaktertrekk har sosiale bevegelser også som nevnt blitt spesifikt koblet til offentlig protest som en form for politisk handling (Della Porta & Diani, s. 28-29). Della Porta (2008) peker på hvordan bølger av

protester også bidrar til kapasitetsbygging og konstruksjonen av felles identitet innenfor bevegelser, ved at de lar bevegelser eksperimentere med ulike taktikker, men også at de utgjør samlingspunkt som kan generere en følelse av solidaritet mellom bevegelsens deltagere og konsolidere nettverk mellom organisasjoner.

Historisk utvikling av forskningsfeltet

Frem til 1960-tallet ble sosiale bevegelser hovedsakelig betraktet som et fenomen med opphav i dysfunksjonelle trekk ved samfunnet; noe som oppsto på siden av vanlige politiske prosesser som resultat av den utbredte fremmedgjøringen som man mente karakteriserte massesamfunnet (Buecher, 2008, s. 48-51). Forskere knyttet til den såkalte *Resource mobilization*-skolen som vokste frem på 1960-tallet tilførte et mer positivt perspektiv på sosiale bevegelser som betonet målrettet og rasjonelt motivert virksomhet. Bakgrunnen for denne reorienteringen var til dels fremveksten av nye sosiale bevegelser i USA, primært borgerrettighetsbevegelsen og bevegelser mot krig og atomvåpen, der man så et relativt stort innslag av aktivister fra middelklassen. Analysen til ressursmobiliseringsskolen baserte seg i stor grad på teorier hentet fra økonomifaget, og dette farget måten de analyserte organiseringen i sosiale bevegelser. Et sentralt moment for ressursmobiliseringsskolen var hvordan bevegelser tiltrakk seg aktivister og sikret at de holdt seg engasjerte. Men de introduserte også en interesse for praktisk organisering innenfor sosiale bevegelser — *hvordan* bevegelser fungerte, snarere enn *hvorfor* de oppsto. Selve begrepet *Social movement organizations* (her oversatt som *sosiale bevegelsesorganisasjoner*), dvs. organisasjoner som identifiserer seg som del av en sosial bevegelse og jobber for det de forstår som bevegelsens målsetninger, ble også introdusert av forskere knyttet til denne retningen. Begrepet ble i utgangspunktet brukt på en måte som tilsvarende hvordan man ser på organisasjoner innen økonomifaget, som relatert til en bestemt sosial bevegelsesindustri (alle de andre organisasjonene som kjemper for det samme målet) og en bredere sosial bevegelsessektor (helheten av aktører som ønsker å oppnå det samme målet (Ruggiero & Montagna, 2008, s. 87-89). Forskningen innenfor denne skolen fokuserte gjerne på store, hierarkiske medlemsorganisasjoner, slik som fagforeninger, som var datidens mest fremtredende organisasjonsform. (Tarrow, 2012, s. 23-25).

En annen skole som trådte frem i den samme tidsperioden søkte forklaringen på hvordan sosiale bevegelser oppnår sosiale endringer utenfor bevegelsene i seg selv. Forskere som var orientert mot den politiske prosessen (*political process approach*) søkte forklaringene på sosiale bevegelsers suksess eller mangel på sådan i det politiske miljøet de var del av: lovgivning, rådende metoder for

å håndtere sosial uro fra styresmaktens side, samt rådende holdninger til en gitt bevegelse og dens mål, spesielt blant politiske eliter (Ruggiero & Montagna, 2008, s. 5).

Nye former for bevegelser begynte å dukke opp fra slutten av 1960-tallet og fremover, mange av dem med koblinger til det internasjonale ungdomsopprøret i 1968. Et fellestrekk ved mange av disse bevegelsene var at de ofte samlet seg om andre saker enn de materielle og ofte klasseorienterte interessene som var typiske for tidligere bevegelser, noe de nye bevegelsene tonet ned til fordel for post-materialistiske saker som miljøvern eller å oppnå aksept for alternative livsstiler (Ruggiero & Montagna, s. 5-6). Kritikken av byråkratisering og sentralisering av makt som preget bevegelsene knyttet til det «nye venstre» som vokste frem på 1960- og 70-tallet førte med seg en utstrakt revurdering av hierarkiske og byråkratiske organisasjonsformer, samt ulike forsøk på å skape strukturer som kunne sikre en mest mulig horisontal fordeling av makt og ressurser, selv om flere av disse bevegelsene (f.eks. miljøbevegelsen) etter hvert også ga opphav til nye, profesjonaliserte organisasjonsformer i sin egen rett.

Denne tendensen har fortsatt i løpet av de siste tiårene, med en fremvekst av mer løst sammenknyttede former for sosiale bevegelser der formelle medlemsorganisasjoner spiller en mindre rolle til fordel for mer nettverksbaserte former for organisering (de Bakker, den Hond & Laamanen, 2017). Utviklingen har i stor grad vært drevet frem av kommunikasjonsteknologiske nyvinninger og at stadig flere politiske spørsmål får en overnasjonal dimensjon i takt med globaliseringen av verdensøkonomien, noe som har avfødt en respons fra sivilsamfunnsorganisasjoner i form av koalisjoner på tvers av nasjonale grenser i forsøk på å bygge en motvekt mot store internasjonale institusjoner (Ruggiero & Montagna, 2009, s. 5-6, 300). Trenden mot transnasjonale bevegelser har imidlertid skiftet noe tilbake i de siste årene, hvor flere av de mest fremtredende sosiale bevegelsene har rettet sine klagemål mot nasjonale regjeringer snarere enn internasjonale institusjoner. Siden den globale finanskrisen i 2008 har det sprunget frem en rekke ulike kortlevde bevegelser sentrert rundt store okkupasjoner av offentlige plasser i store byer. Disse «plassenes bevegelser» har som oftest vokst frem som protester mot politiske eliter og det etablerte politiske systemet som sådan, ofte med krav om en ny, mer direkte demokratisk form for politikk. Som eksempler kan man trekke frem bevegelsene knyttet til den tidlige fasen av den arabiske vår, 15-M-bevegelsen i Spania, bevegelser mot kuttpolitikk i ulike europeiske land, Occupy Wall Street i USA, Paraplybevegelsen i Hong Kong eller protestene i Gezi-parken i Tyrkia (Castells, 2015, s. 1-4). Gulvestene i Frankrike er et mer nylig eksempel på en lignende bevegelse. Selv om disse bevegelsene har vært relativt kortlevde som følge av hvor

fokuserte de har vært omkring bestemte protester, har alle i varierende grad hatt en vedvarende påvirkning på det politiske livet i deres respektive hjemland, for eksempel gjennom fremveksten av politiske partier som har forsøkt å drive bevegelsenes krav videre inn i politiske institusjoner, slik som Podemos i Spania eller Femstjernersbevegelsen i Italia (Fominaya, 2017, p. 14-16). Castells (2015) ser disse som en ny form for sosial bevegelse, det han kaller nettverksbaserte sosiale bevegelser (*Networked social movements*), som vokser frem fra en kombinasjon av de spesifikke politiske og økonomiske forholdene i etterkant av den globale finanskrisen, parallelt med de nye mulighetene for desentralisert organisering av kollektiv handling som ligger i nye former for digitale kommunikasjonsverktøy.

Disse ulike tilnærmingene innen forskningen er delvis et resultat av en historisk utvikling som har produsert nye former for bevegelser som krever andre analytiske innfallsvinkler enn de som kom før dem. Men de reflekterer også de ulike forskningsspørsmålene som sosiale bevegelser fremkaller. Della Porta & Diani (2006) peker på fire brede sett med brede spørsmålstillinger som har formet forskningen på sosiale bevegelser gjennom årene (6-7):

1. Hvordan ulike former for sosial konflikt knytter seg til strukturelle endringer i samfunnet.
2. Hvordan kollektive verdier og felles kultur oppstår rundt bestemte sosiale konflikter.
3. Hvordan verdier, interesser og ideer brukes til å mobilisere mennesker til kollektiv handling.
4. Hvordan den bredere sosiale, politiske og kulturelle konteksten rundt en bevegelse former måten de fungerer på, deres repertoar av handlingsmønstre og deres potensiale for å nå gjennom med sine krav.

Organisering i sosiale bevegelser

For å skille dem fra andre former for organisasjoner peker Diani & Della Porta (2006) på to sentrale dilemmaer som sosiale bevegelsesorganisasjoner står overfor: For det første når de mobiliserer støtte for saken sin, blir de ofte konfrontert med et valg mellom å satse på rekruttering av en dedikert kjerne av aktivister som kan organisere ulike former for aksjoner på frivillig basis, eller å støtte seg på ressurser (gjerne i form av penger) som samles inn fra en bredere gruppe av mer passive støttespillere. Selv om mange organisasjoner vil forsøke å gjøre begge deler samtidig, må det likevel ofte gjøres en viss avveining mellom dem, siden det å opprettholde en gruppe av aktivister som er villige til å bruke betydelige mengder tid på organisasjonen ofte innebærer å

fremme skarpere og mer kompromissløse standpunkter og retoriske virkemidler enn det en bredere gruppe av potensielle sympatisører med mindre klart definerte politiske tilbøyeligheter, for ikke å snakke om større private eller offentlige givere, kan tenkes å støtte. For det andre har mange medlemmer i sosiale bevegelsesorganisasjoner et engasjement for deltagende demokrati og en avvisning av hierarkiske maktstrukturer, noe som gir en økt ideologisk tyngde til spørsmål om organisasjonsstruktur (Della Porta & Diani, 2006, p. 141-143). Med utgangspunkt i disse dilemmaene kan man skille mellom to idealtyper av sosiale bevegelsesorganisasjoner: den *profesjonelle* og den *deltagende* bevegelsesorganisasjonen.

Profesjonelle bevegelsesorganisasjoner karakteriseres av at mye makt er samlet hos organisasjonens lederskikt og profesjonelle ansatte, som i stor grad råder over beslutninger om den politiske utviklingen som organisasjonen tar. Slike organisasjoner kan ha som formål å fremme interessene til en bestemt gruppe i samfunnet, men størstedelen av ressursene deres vil som oftest være hentet fra personer utenfor denne gruppen via ulike former for pengeinnsamling. Deres arbeid med å oppnå politisk innflytelse er hovedsakelig rettet mot å samle ressurser via passiv støtte fra et bredt skikt av befolkningen og/eller fra større private eller offentlige institusjoner. De utøver en betydelig del av sin politiske makt gjennom lobbying, ved å dyrke relasjoner med politiske styresmakter og utgjøre en integrert del av offentlige beslutningsprosesser. Slike organisasjoner kan ha en form for medlemskap som er åpent for befolkningen, men det er ofte av begrenset størrelse og har lite innflytelse på hvordan organisasjonen styres. Strukturerte, formelle organisasjoner med profesjonelle ansatte har vist seg å være forholdsvis effektive når det gjelder å representere interessene til gruppene de jobber på vegne av, å mobilisere mennesker og å overleve gjennom opp- og nedgangstider for protestaktivitet innenfor området de jobber med. Samtidig har problematiske aspekter ved modellen blitt påpekt fra mange hold: Selv om de ofte jobber på vegne av bestemte grupper vil en finansieringsmodell som støtter seg på velgjørere utenfor gruppen som organisasjonen jobber for, i tillegg til konsentrasjonen av makt og ressurser hos profesjonelle ansatte, i mange tilfeller tendere mot å fjerne makt fra gruppen i seg selv. Organisasjonenes tette forbindelser med offentlige myndigheter vil gi tilgang til ressurser og politisk innflytelse, men har også potensial til å temme dem gjennom stadige kompromisser med sine overfor sine egne idealer og at de gradvis tilpasser sine synspunkt og arbeidsmåter til statlige interesser fremfor interessene til gruppene de representerer (Della Porta & Diani, 2006, s. 145-147).

Deltagende bevegelsesorganisasjoner er i større grad drevet av et aktivt og engasjert medlemskap enn profesjonelle ansatte, og disse organisasjonenes arbeid er mer rettet mot å mobilisere medlemmenes

tid og krefter mot politisk handling. Organisasjoner av denne typen deler også et engasjement for deltagende demokrati i organisatoriske avgjørelser. Della Porta & Diani skiller mellom to former for deltagende bevegelsesorganisasjoner: *massemobilisering*-formen og *grasrot*-formen.

Distinksjonen mellom disse ligger i at massemobiliserings-organisasjoner gjør bruk av formelle organisatoriske strukturer av praktiske årsaker, men kombinert med ulike tiltak utformet for å sikre en viss grad av deltagende demokrati, slik som rotasjon av lederroller eller konsens-baserte avgjørelsesprosesser. Rene grasrotorganisasjoner vil på den annen hånd være preget av svært lav grad av formell organisering, og eksisterer i stor grad gjennom uformelle relasjoner mellom medlemmene i gruppen (s. 147-149).

På mer overordnet nivå kjennetegnes sosiale bevegelser av å være nettverk av ulike slike organisasjoner som samarbeider på ulike måter. Nettverksorganisering er en mulighet for organisasjoner med lignende målsetninger til å nå bredere ut i mobilisering av støttespillere og ressurser, gjerne med utgangspunkt i en spesifikk kampanje som de kan finne sammen om. Ved å potensielt kunne bringe sammen en rekke organisasjoner av ulike størrelse og struktur, i tillegg til individer uten noen spesiell organisatorisk tilhørighet, tjener slike nettverk til å kombinere en ikke-hierarkisk, grasrotsbasert form som mange bevegelsesorganisasjoner ser som et ideal, med fordelene som formelle strukturer gir (s. 160-161). Faren med nettverksformen er imidlertid at den ofte over tid viser seg å være mindre stabil enn mer formelle organisasjoner, ikke minst på bakgrunn av potensialet for konflikt som ligger i det å samle aktører ulike strategiske og ideologiske tilbøyeligheter.

Man kan her skille mellom *nettverksorganisasjoner* som mer eller mindre formelle koalisjoner av aktivt samarbeidende organisasjoner på den ene hånd, og *sosiale bevegelsesnettverk* i en løsere betydning som viser til relasjonene mellom organisasjoner som søker å representere et sammenfallende sett av interesser og verdier, der det kan forekomme varierende grader av samarbeid og konkurranse mellom de ulike delene av nettverket. Nettverksorganisasjoner som form er spesielt vanlig i transnasjonale bevegelser.

Byråkrati og oligarkisering

Sosiale bevegelsesorganisasjoner er opprettet for å jobbe mot formålene til en bestemt sosial bevegelse. Organisering leder imidlertid ofte til at det utvikles et byråkratisk sjikt innenfor organisasjonen som samler makt over avgjørelser og prioriteringer i sine egne hender, noe som kan medføre en demobilisering av vanlige medlemmer i organisasjonen eller personer som den forsøker

å representerer. For å unngå dette trenger sosiale bevegelsesorganisasjoner derfor å finne måter å holde medlemmene engasjerte og legge begrensninger på makten til valgte representanter eller ansatte innenfor organisasjonen. Sosiologen Robert Michels formulerte i 1905 dette spenningsforholdet som en «jernlov» som gjaldt for alle former for organiserte kollektive foreteelser. På bakgrunn av egne erfaringer med og undersøkelser av det tyske sosialdemokratiske partiet tidlig på 1900-tallet, mente Michels at ethvert forsøk på organisering innenfor store sosiale bevegelser ville tendere mot en byråkratisk form med formelle beslutningsprosesser og en hierarkisk arbeidsfordeling. «Jernloven» til Michels var basert på et premiss om at demokratiske organisasjoner krever et omfattende byråkratisk apparat som kan sikre oppgavefordeling, spesialisering og oppfyllelsen av ulike formelle prosedyrekrav. Når dette byråkratiet først er opprettet vil det konsentrere makt og ressurser hos seg selv, gjerne begrunnet i en påstått inkompetanse i organisasjonens medlemsmasse, og når de først har konsentrert makt hos seg selv vil de alltid søke å bevare denne makten gjennom formelle og uformelle metoder. Michels så dermed fremveksten av organisasjonsinterne oligarkier som ikke kan stilles til ansvar av medlemmene som en uunngåelig konsekvens av organisering, noe han kalte «*oligarkiets jernlov*» (Leach, 2005, s. 312-313).

Siden 1950-tallet har flere forskere diskutert og kommet med innvendinger mot synet på oligarkisering som en lovmessighet slik Michels presenterte det. En tilnærming har stilt spørsmålsteget ved om mektige byråkratier nødvendigvis trenger å bli til oligarkier, med henvisning til at det finnes diverse institusjonelle restriksjoner som medlemmene kan pålegge for å stille disse til ansvar. Andre har fokusert på påstanden om at organisatoriske byråkratier gradvis vil om dirigere bevegelsens strategier og prioriteringer for å opprettholde sine egen posisjon innenfor organisasjonen, ved å trekke frem eksempler på svært topptunge politiske organisasjoner som likevel opprettholder radikale målsetninger. Trenden mot mer horisontale eller desentraliserte organisatoriske strukturer innenfor både politikk og næringsliv i de senere tiårene av 1900-tallet har også ledet til spørsmål om hvorvidt «jernloven» kan anvendes på slike organisasjoner, eller om de kan representere en struktur som motsetter seg oligarkiseringsprosessen (Leach, 2005, s. 313-316).

Uformelle, ikke-byråkratisk strukturerte grupper kan imidlertid være opphav til sine egne problemer knyttet til at mindretall får uforholdsmessig stor makt. Man kan til og med hevde at det finnes større potensial for at dette forekommer i fraværet av begrensninger på uformell maktutøvelse. Basert på egne erfaringer fra feministbevegelsen, var Jo Freeman (2013) en av de første som i en artikkel fra 1972 pekte på hvordan et fravær av formelle hierarkier og strukturer i en

gruppe ikke utelukker at skjeve maktforhold lever videre ved at det oppstår uformelle klikker av lederskikkelser og andre nøkkelpersoner med en uforholdsmessig makt over avgjørelser. *The tyranny of structurelessness* som Freeman betegnet dette fenomenet som, har blitt gjenfunnet i mange ulike grupper som vektlegger en formelt horisontal maktfordeling. Blant annet Gerbaudo (2012) fant i sine undersøkelser av det tidlige 2010-tallets urbane protestbevegelser fant at de hadde en gjennomgående vektlegging av spontan aktivitet drevet frem av en ansamling av individuelle deltagere, samtidig som at mye av denne aktiviteten var avhengig av en kjerne av spesielt engasjerte. Disse besto dels av de facto-lederskikkelser med som var spesielt aktive og hadde store følgerskarer på sosiale medier, med evnen til å "iscenesette" protestene ved å gi statusoppdateringer som la føringer for deltagernes forståelse av og identifikasjon med bevegelsen, samt deres egen rolle i den. I tillegg fantes det et sjikt av spesielt dedikerte og erfarne aktivister som endte opp med å dominere mye av kommunikasjonen som foregikk innenfor bevegelsene (134-157). Choi-Fitzpatrick (2014) tok utgangspunkt i at lederskikkelser i sosiale bevegelsesorganisasjoner måtte håndtere et spenningsforhold mellom forventninger om å føye seg etter demokratiske prosesser på den ene hånd, og at de ønsket å «få ting gjort», altså å drive en effektiv organisasjon. I undersøkelsen sin fant han at slike ledere ofte legitimerte sine avgjørelser ved å forankre dem i demokratiske prosesser innenfor gruppen, men at lederne selv ofte utformet prosessene på en slik måte at de skulle resultere i utfallet som de selv ønsket.

Prefigurasjon

Organisasjonsformer kan også være et uttrykk for en bestemt politisk holdning eller kulturell tilhørighet, valget av sådan knytter seg dermed også til hvordan en organisasjon ser sitt eget formål og arbeidsmåter i sammenheng, og hvordan den ønsker å relatere seg til organisasjoner og andre politiske aktører i dens omgivelser (Clemens, 2009, s. 220-223). Et sentralt trekk ved mange grupperinger knyttet til de nye sosiale bevegelsene som har oppstått siden 1960-tallet er en oppmerksomhet omkring hvordan bevegelsenes egne praksiser, eller måte å arbeide på, kan peke frem mot deres politiske mål, et fenomen som kalles *prefigurasjon*. Begrepet kan konsist defineres som «*the embodiment, within the ongoing political practice of a movement, of those forms of social relations, decision-making, culture, and human experience that are the ultimate goal*» (Boggs, 1977, sitert i Yates, 2015, s. 2). Yates bruker en studie av husokkupanter i Barcelona for å argumentere for at slike praksiser består av et sett med sammenhengende prosesser: (1) eksperimentering med ulike arbeidsformer eller måter å leve på, (2) kritisk refleksjon rundt egne politiske perspektiver, (3) etablering av nye normer for samhandling i gruppen og politiske

taktikker (på basis av de to første prosessene), (4) intervensjoner og konsolidering i de materielle og sosiale omgivelsene som uttrykker gruppens politiske ideer, sosiale normer og symbolikk, og (5) spredning av gruppens ideer og praksiser til verden utenfor, slik at de potensielt kan videreføres av andre (s. 13-15). Selv om idealistiske kollektiv slik som husokkupasjoner representerer et ekstremt uttrykk for en slik politisk tilnærming, er ulike former for prefigurative praksiser et fremtredende trekk ved moderne sosiale bevegelser generelt.

Digitale kommunikasjonsformer i sosiale bevegelser

Fremveksten av internettet har hatt en betydelig innvirkning på de taktiske fremgangsmåtene som er tilgjengelige for sosiale bevegelser. Laer & Aelst (2010) viser en rekke eksempler på nye taktikker som internettet har lagt grunnlaget for (slik som nettbaserte underskriftskampanjer eller ulike former for «hacktivisme»), samt måter som internettet har underlettet gjennomføringen av og nedslagsfeltet til tradisjonelle taktikker, for eksempel ved å legge til rette for spredning av ulike gruppers synspunkt på politiske saker eller koordinering av aksjoner.

Organisatorisk kan også internettets fremvekst sies å ha lagt til rette for den bredere utviklingen mot nettverksbasert, uformell organisering blant aktørene innenfor sosiale bevegelser. Spesielt de internasjonale plassokkupasjonene som oppsto i tiåret etter finanskrisen har fått bred oppmerksomhet som et sett med protestbevegelser med en spesielt desentralisert og horisontal struktur, der nettbaserte verktøy hadde en sentral rolle for koordinering mellom bevegelsens deltagere. Bennett & Segerberg ser dynamikken som oppstår i slike bevegelser som uttrykk for det de omtaler som *connective action*, en ny kommunikativ logikk som skiller seg fra, men også kompletterer, mer tradisjonell *kollektiv* handling. Sistnevnte er fokusert rundt hvordan individer kan vegre seg for å investere tid og krefter i det å delta i felles bestrebelser for politisk endring, uten at de nødvendigvis ser direkte resultater av arbeidet sitt eller vet at det kommer til å føre til endringer (det såkalte *free rider*-problemet). I lys av dette har organisering blitt sett som en løsning som kan skape incentiver for individuelle deltagelse, ved at man tilrettelegger for mobilisering og koordinering av deltagere i en bevegelse gjennom å samle ressurser i større organisasjoner som kan ta en lederposisjon i politiske kampanjer, forvalte ressurser, legge føringer for felles forståelse av sakene som bevegelsen er fokusert omkring og å drive nettverksbygging overfor andre organisasjoner.

Fremveksten av digitale medier og skiftet mot et mer personalisert forhold til politikk som har funnet sted i de siste tiårene har etter Bennett & Segerbergs mening lagt grunnlaget for *connective action*: en form for digitalt mediert politisk samhandling der løsrevne enkeltindivider kommer sammen for å bidra med ideer og ressurser inn et felles prosjekt. Forfatterne peker spesielt på former for *peer production* på nettet som utgangspunktet for en slik logikk, for eksempel i form av prosjekter for å produsere åpen kildekode eller kollaborative ressurser slik som Wikipedia. I slike prosjekter produseres fellesgoder gjennom en ansamling av frivillige bidrag fra personer som får mulighet til å uttrykke sin egen personlighet gjennom å vie sine evner eller ressurser til et felles prosjekt, og igjen få anerkjennelse for dette fra andre. Her foregår motivasjonen for å delta hovedsakelig internt i den enkelte, snarere enn i form av eksterne incentiver som fordeles av organiserte enheter. Fremveksten av digitale medier gjør det mulig for felles produksjon og distribusjon som gjennomføres i følge en slik *konnektiv* logikk å skaleres opp til et nivå som gjør at de kan gjennomføres på et nivå og med resultater som kan måle seg med det man oppnår med tradisjonelle former for kollektiv handling. Forfatterne mener å se denne formen for samhandling også i protestbevegelser slik som Occupy Wall Street eller 15M-bevegelsen i Spania, der kommunikasjon og koordinering foregikk på en høyst desentralisert og digitalt mediert måte, og deltagelse generelt var preget av åpne strukturer som la opp til at formen på protestene skulle oppstå organisk som summen av de ideer og ressurser som de involverte personene ønsket å bringe inn til prosjektet. I slike protestbevegelser får også fortolkningsrammen knyttet til sakene som bevegelsen er engasjert i en mer åpen karakter (f.eks. «*we are the 99 %*»), som ikke krever en sterk identifikasjon rundt et sett med ideer fra deltagerne.

Forfatterne vedgår samtidig at det i mange tilfeller ikke vil oppstå slike former for samhandling; mange aktører vil bruke kommunikasjonsmulighetene på nettet til å reprodusere former for samhandling som følger logikken assosiert med *kollektiv* handling, men kanskje på en mer effektiv måte (Bennett & Segerberg, 2013, s. 31-36). Politisk nettverksbygging som følger en *konnektiv* logikk kan imidlertid foregå etter to ulike idealtyper: den ene formen, som Bennett & Segerberg kaller den «organisatorisk aktiverte» (*Organizationally enabled*) formen, går ut på at organisasjoner bidrar til å sette opp nettverk for å innby til personalisert handling i tråd med en viss fortolkningsramme som er satt opp av organisasjonene selv. Den andre nettverksvarianten, kalt «folkemengde-aktivert» (*Crowd-enabled*) av forfatterne, fungerer uten koordinering fra sentralt plasserte organisasjoner og tar gjerne utgangspunkt i et sett med brede, inkluderende fortolkningsrammer som kan tillegges personlig mening av den enkelte deltager. I begge former spiller digitale plattformen en avgjørende rolle som det sentrale mediet som nettverkene fungerer

gjennom, men i den organisatorisk aktiverte formen står gjerne organisasjoner for mye av den «strukturelle ryggraden (s. 198) som nettverkene kretser rundt (f.eks. i form av kampanjenettsider eller spesialbygde plattformer), mens den folkemengde-aktiverte formen gjerne baserer seg på en større og mer desentralisert variasjon av ulike personlige digitale verktøy (Bennett & Segerberg, 2013, s. 46-48).

Hvordan digitale verktøy brukes kan også gjenspeile de fremtredende strategiene for ressursmobilisering som eksisterer innenfor en bevegelse. Conover et.al. (2013) fant for eksempel i en kvantitativ analyse av Twitter-meldinger knyttet til Occupy Wall Street-protestene i USA at store deler av kommunikasjonen knyttet til denne bevegelsen dreide seg om og var geografisk konsentrert rundt de større byene der sentrale protesthendelser fant sted, noe som gjenspeilet hvor sentralt mobilisering av mennesker på lokalt nivå var innenfor denne bevegelsen.

Sosiale bevegelser i nordisk sammenheng

De sosiokulturelle og politiske omgivelsene som sosiale bevegelser oppstår innenfor har en stor betydning for hvilke strategier og fremgangsmåter bevegelsene velger å bruke for å oppnå sine mål, samt hvilke gjennomslag de oppnår. I alle de skandinaviske landene har brede folkebevegelser spilt en avgjørende rolle for å utforme sentrale deler av landenes demokratiske institusjoner, og det finnes en sterk tendens til at organisasjoner som utgår fra slike bevegelser har blitt en integrert del av statens styringsapparat på ulike områder (Mikkelsen & Nyzell, 2018).

Empiriske undersøkelser

I denne seksjonen vil det gis en gjennomgang av tidligere forskning på informasjonsadferd/praksiser som har tatt for seg politiske aktivister eller i grupper som kan ligne på disse. I tillegg gjennomgås undersøkelser hentet fra sosiologisk og sosialantropologisk forskning på sosiale bevegelser som på ulike måter belyser informasjonspraksisene som finner sted innenfor disse. Siden undersøkelsen baserer seg på *serious leisure*-rammeverket til Robert Stebbins, blir det også gitt en gjennomgang av LIS-forskning som har anvendt dette rammeverket i undersøkelser som tar for seg utøvere av ulike seriøse fritidsaktiviteter.

Politisk aktivisme og informasjonsadferd

Innenfor LIS-feltet finnes det få studier som har undersøkt aktivister i grupperinger som jobber med politiske spørsmål. Reijo Savolainen står for et unntak med sine to studier av finske miljøaktivisters informasjonssøking, der han tok opp deres preferanser knyttet til informasjonskilder (2007a) og hvordan de vurderte kredibilitet og kognitiv autoritet (2007b). Begge studiene gjaldt primært oppsøking av «orienterende informasjon» (*orienting information*), dvs. informasjonssøkeadferd rettet mot å holde seg oppdatert på et tema eller overvåke pågående hendelser i hverdagslivet. Disse undersøkelsene var ikke motivert av et ønske om å utforske miljøaktivistenes domene-spesifikke måter å søke etter informasjon på, snarere var formålet å undersøke hvordan kildepreferanser utvikler seg i dagligliv-kontekster. Miljøaktivister tjente i denne sammenheng som en gruppe med et interessefelt som motiverte dem til å drive pågående søk etter orienterende informasjon over tid.

Studien av kildepreferanser bygger en kombinasjon av to ulike romlige konseptualiseringer: Savolainen trekker inn Alfred Schutz sin fremstilling av personers dagligdagse interessefelt som *regioner av relevans*, som viser til deres mentale kategorisering av fenomener inn i ulike soner basert på hvor nærliggende og relevant det er for dem å vie oppmerksomhet til. Dette kombinerer han med konseptet *information source horizons* hentet fra Sonnenwald, som er en modell for personers forståelse av hvilke informasjonskilder som er mer eller mindre nærliggende å henvende seg til i en gitt situasjon og kontekst, noe Savolainen forstår som forankret deres i oppfatninger om hva som er relevant å følge med på og kriterier for hva som er foretrukne kilder til informasjon. Konseptene fungerte som grunnlag for datainnsamlingen, ved at deltagerne i studien ble bedt om å lage tegninger av sine egne kildehorisonter der de posisjonerte seg selv i forhold til ulike kilder etter hvor relevante de var under oppsøking av orienterende informasjon om miljøspørsmål (2007a, s. 1710-1714).

I studien av kildepreferanser fremkom det at de fleste av aktivistene så på trykte dagsaviser som de viktigste daglige kildene til orienterende informasjon, i stor grad på bakgrunn av deres tilgjengelighet og relativt grundige saksdekning. Noen av deltagerne trakk også frem nettbaserte kilder slik som informasjonsportaler eller mailinglister som viktige, gjerne begrunnet ved at de kunne gi mer spesifikk informasjon om bestemte saker som man ikke fant i konvensjonelle medier. Menneskelige kilder i form av bekjentskaper innenfor miljøbevegelsen ble sett på som viktige informasjonskilder av aktivistene, men da først og fremst når de trengte å aktivt oppsøke

informasjon om en spesifikk sak, og i mindre grad som kilder til orienterende informasjon (Savolainen, 2007a, s. 1716-1718). Gitt at bruken av digitale verktøy er langt mer omfattende i dag enn i 2007, er det grunn til å tro at aktivistenes bruk av nettbaserte kilder også har endret seg i dag.

Den andre studien (2007b) ble gjennomført ved intervjuer der aktivistene ble stilt spørsmål om troverdigheten til ulike kilder som de brukte til å oppsøke orienterende informasjon. Savolainen fant her at det fantes en stor grad av tillit til bestemte informasjonskanaler innenfor aktivistenes organisasjon og nettverk (f.eks. mailinglister eller bestemte ressurspersoner innenfor bevegelsen), men at aktivistene samtidig var nøye med å påpeke at de etterstrevde en kritisk vurdering av saksinformasjonen som de mottok gjennom disse kanalene på lik linje med informasjon hentet fra konvensjonelle nyhetsmedier eller internett. Samtidig eksisterte det en parallell mistillit til bestemte nyhetskanaler som aktivistene anså for å ha en redaksjonell vinkling som konsistent så bort fra deres egne perspektiver på ulike miljøspørsmål.

Elfreda Chatman undersøkte også i en av sine artikler et aktivist-tilknyttet miljø, nemlig feministiske bokhandlere. I et essay hun skrev sammen med Gary Burnett og Michele Besant i 2001, ble teorien om normativ adferd innenfor *small worlds* anvendt for å analysere bokhandlere tilknyttet den amerikanske *Women in print*-bevegelsen, og sammenlignet denne med datidens nettsamfunn. Refleksjonene i essayet tok utgangspunkt i en litteraturstudie, og var ment å skulle følges opp av en empirisk undersøkelse som aldri ble gjennomført på grunn av Chatmans dødsfall i 2002. Essayet viser likevel hvordan bokhandlerne kan forstås som del av et bredere feministisk miljø preget av sosiale normer som vektlegger å bygge opp bevissthet om undertrykkelse av kvinner og kjempe for sosial rettferdighet for kvinner. På bakgrunn av dette er det grunnleggende for bokhandlerne å oppsøke og spre informasjon om feministisk litteratur, for å fungere som en ressurs for det bredere feministiske miljøet. Dette skjer både ved salg av feministisk litteratur, men også ved at de formidler litteraturen aktivt på lokalt nivå gjennom utforming av flygeblad, kataloger, nyhetsbrev, reklamer, bokanbefalinger eller arrangementer i butikklokalene. Bokhandlerne fungerer også gjerne som lokale informasjonssentra for det bredere feministiske miljøet ved at de utgjør en møteplass og tilrettelegger for informasjonsutveksling gjennom bruk av nettfora, oppslagstavler, nettsider el.l. (Burnett et.al., 2001, s. 542-545).

Yerbury (2015) anvendte på sin side Chatmans *Small worlds*-konsept for å analysere informasjonspraksisene til en gruppe rwandesiske studenter som var engasjert i frivillig arbeid ved siden av studiene. Formålet med studien var å forklare det man oppfattet som et fravær av

kommunikasjon med fremmede over sosiale medier, sammenlignet med det man hadde funnet blant aktivister i tilsvarende aldersgrupper bosatt i et vestlig land. *Small worlds*-begrepet ble her brukt som utgangspunkt for å peke ut ulike sosiale sfærer som aktivistene var del av i dagliglivet sitt, og som bidro til å forme informasjonspraksisene deres på ulike måter. Et universitetssystem som i liten grad la opp til selvstendig informasjonssøking utover pensum, i tillegg til et toppstyrt byråkrati for sivilsamfunnsorganisasjoner ble trukket frem som kontekstuelle faktorer som bidro til at aktivistene i liten grad brukte nettbaserte verktøy for å finne informasjon knyttet til aktivismen sin eller bygge kontakter med personer utenfor egen omgangskrets. Connor & Yerbury (2018) anvendte senere *small world*-teori for å se på informasjonsflyten på nettsider og sosiale medier administrert av en ikke-statlig organisasjon (NGO) som jobbet med og hvordan målgruppene deres brukte informasjonen. Forfatterne analyserte her kommentarfeltene på organisasjonens Facebook-side som en *small world*, og at det gikk et skille mellom i hovedsak to sosiale typer blant de som postet der: *insidere* som støttet organisasjonens arbeid og formål, og *outsidere* som uttrykte skeptiske holdninger til organisasjonen gjennom sine kommentarer. *Insidere* uttrykte generelt liten tiltro til påstander eller eventuell informasjon presentert av *outsidere*. De mest aktive *insidene* kunne forsøke å respondere og iblant presentere statistikk og annen faktainformasjon i møte med utsagn fra *outsidere*, i forsøk på å debattere synspunktene deres eller i andre tilfeller med direkte fordømmelse.

Flere studier har også blitt gjort av hvordan representanter i folkevalgte organer orienterer seg i informasjon om sakene de jobber med, da hovedsakelig når det gjelder medlemmer av nasjonale parlamenter (for eksempel Mostert & Ocholla, 2005; Orton et.al., 2000; Walgrave & Dejaeghere, 2017). I likhet med aktivister i sosiale bevegelser har slike representanter behov for å sette seg inn i saksfelt som de ikke nødvendigvis har kjennskap til fra tidligere utdanning eller profesjonell erfaring, som de bruker for å ta stilling til politiske spørsmål. I studiene av parlamentarikere fremgår det at de opererer i miljø med et vell av informasjonressurser, i form av nasjonalforsamlingenes egne bibliotek tjenester, utredningsfunksjoner i statsapparatet og deres egne ansatte. I tillegg til dette konfronteres parlamentarikerne med store mengder informasjon gjennom behandlingen av politiske saker i parlamentariske komiteer og kommunikasjon med interessegrupper som forsøker å påvirke den politiske prosessen.

Ett interessant aspekt ved parlamentarikernes informasjonsadferd sett fra denne undersøkelsens ståsted, er måten de bruker politisk ideologi som en heuristikk for å velge ut hvilken informasjon de

skal legge vekt på i vurderingen av saker. I studien til Walgrave & Dejaghaere pekte flere av respondentene på hvordan det var viktig for dem å ha et ideologisk rammeverk for å kunne bedømme hvilken informasjon som er nyttig for å oppnå partiets politiske målsetninger eller ikke. Samtidig peker forfatterne på at denne «ideologiske heuristikken» er noe som i størst grad anvendes av partiledere, som forventes å ha en mening om et stort spenn av ulike politiske saksområder. Parlamentarikerne og ministrene som spesialiserte seg innenfor et bestemt felt la mindre vekt på ideologi som en veiledende faktor i deres utvelgelse av informasjon (2017, s. 237-238). Orton et.al. peker også på at ideologi eller standpunktene til partiet som parlamentarikere tilhører kan brukes som en rettesnor i utvelgelsen av informasjon, slik at de i praksis ender opp med å vektlegge eller aktivt oppsøke informasjon som bekrefter standpunktene som de allerede har (2005, 215-216).

Informasjon i seriøse fritidsaktiviteter

Serious leisure-rammeverket har blitt anvendt i flere studier av informasjonsadferd knyttet til fritid i løpet av de siste 15 årene, da hovedsakelig i forbindelse med hobby- eller amatørvirksomhet. I sin gjennomgang av forskning på feltet nevner Hartel et.al. ingen studier der teorien har vært brukt for å studere personer som utfører frivillig arbeid (Hartel et. al., 2016, *Part I*).

Lee & Trace (2009) undersøkte personer som samlet på gummi-ender, med vekt på rollen informasjon spilte innenfor den sosiale verdenen som hadde oppstått rundt hobbyen. Innenfor samlersamfunnet eksisterte det store skiller når det gjaldt målsetninger, motivasjoner og grad av dedikasjon til hobbyen, fra seriøse samlere til personer som mest opptrådte som tilskuer til samlevirksomheten. Aktiv oppsøking og spredning av informasjon om lekene var noe som først og fremst de mest dedikerte samlerne praktiserte, men generelt foregikk mye av samspillet mellom deltagere i den bredere sosiale verdenen rundt hobbyen form av en jevn informasjonsflyt om kjennetegn ved ulike gummi-ender og hvordan de kunne anskaffes. Slik utveksling av informasjon skjedde i stor grad over nettsamfunn, men også via personlige relasjoner mellom samlere (s. 633-636).

Hartel (2010) undersøkte personlige samlinger av fysiske dokumenter blant personer som praktiserte gourmet-matlagning på hobbybasis. Hun fant at kokkene ofte hadde store samlinger av kokebøker og lignende ressurser for matlagning, men at de ikke nødvendigvis konsulterte dem under

matlagingen sin. I like stor grad som å være hjelpemidler for kokkene, fylte dokumentene visse estetiske og symbolske funksjoner, for eksempel ved å indikere kokkens kulinariske smak og tilbøyeligheter, som en form for interiørdekorasjon eller ved å være tilknyttet en historisk verdi som familieklenodier eller dokumentasjon på tidligere tiders matlagingspraksiser (2010, s. 866-869).

Prigoda & McKenzie (2007) utførte en undersøkelse av informasjonsadferd som fant sted innenfor en strikkegruppe for kvinner, basert på deltagende observasjon på gruppens møter i et folkebibliotek kombinert med semistrukturerte intervjuer med et utvalg av gruppens medlemmer. Studiens formål var å utforske hvordan settingen som strikkegruppen fant sted innenfor virket inn på informasjonsadferden til gruppens deltagere, hvordan strikkingen i seg selv påvirket informasjonsadferden, og hvordan informasjonspraksisene som fant sted innenfor gruppen hang sammen med de meningsskapende aspektene som deltagelse i gruppen hadde for medlemmene. Gruppen tjente naturlig nok som et fellesskap knyttet til strikkingen som interesse og som håndverk, og den tette samhandlingen om praktiseringen av dette håndverket ledet naturlig nok også til mye utveksling av kunnskap og informasjonsressurser knyttet til strikking. Dette kunne ta form av at strikkerne sammenlignet notater, utvekslet strikkemønstre, eller at deltagere tok med seg ressurser slik som ferdige prosjekter, artikler, bøker eller lignende for åpen sirkulasjon mellom deltagerne. Gjennom felles praktisering oppsto det også mange situasjoner der strikkerne delte kunnskap om mønstre, materialer og teknikker med hverandre, for eksempel når en mindre erfaren strikker konfronterte en utfordring i gjennomføringen av et prosjekt hun holdt på med. Utover selve strikkingen fungerte også gruppen som en arena for uformelle samtaler mellom deltagerne, som også kunne involvere utveksling av informasjon knyttet til utfordringer i hverdagslivet deres. Deltagelse i gruppen hadde visse meningsskapende effekter for kvinnene i undersøkelsen som relaterer seg til de ulike informasjonsrelaterte aktivitetene nevnt ovenfor, og som kan gjenkjennes fra litteraturen om seriøse fritidsaktiviteter: utøvelsen og oppbyggingen av ferdigheter innenfor et håndverk ga dem en mestringfølelse og mulighet til kreativ utfoldelse på individuelt nivå, i tillegg til at deltagelse i et praksisbasert fellesskap innviet dem i en håndverksbasert gruppeidentitet med utgangspunkt i felles interesser, verdier og tradisjoner. Men den mer uformelle dimensjonen ved strikkegruppen som kom til uttrykk gjennom samtalene om temaer utenfor strikkingen i seg selv, åpnet også opp for utviklingen av nye vennskap mellom kvinnene, og kunne tjene som et autonomt rom adskilt fra forventninger knyttet til rollen som omsorgsperson eller ansvaret for husarbeid, hvor de kan uttrykke andre sider ved seg selv enn i mange andre sammenhenger. Slik viser undersøkelsen hvordan de konkrete informasjonspraksisene som foregikk innenfor gruppen utspilte seg i et samspill mellom strikkingen som en seriøs fritidsaktivitet, samtalene som en mer uformell

fritidsaktivitet, og den bredere konteksten som kvinnenens opplevelser av kjønnsrolle knyttet til ulønnet arbeid utgjorde.

Flere av studiene som har blitt gjort av seriøse fritidsaktiviteter har til felles at forfatterne selv har praktisert aktiviteten som studeres over lang tid, noe som gjerne brukes for å få adgang til deltagere og til å utvikle kategorier for kvalitativ analyse (Lee & Trace, 2009; Hartel, 2010; Hartel et. al., 2016; Prigoda & McKenzie, 2007).

Informasjonspraksiser i forskning på sosiale bevegelser

Innenfor sosiologiske studier av sosiale bevegelser har ikke oppsøking, utveksling og bruk av informasjon vært et sentralt studieobjekt i noen særlig grad. Samtidig finnes det mange studier som indirekte synliggjør hvordan disse aktivitetene foregår, som del av for eksempel kommunikasjonen internt i organisasjoner eller innenfor et nettverk av aktivister, identitetsbygging innenfor en bevegelse, eller ulike gruppers forsøk på å forme offentlig opinion om de politiske sakene de jobber med.

Mye av litteraturen som ser på hvordan fremveksten av IKT-teknologier og sosiale medier har påvirket sosiale bevegelser, vektlegger hvordan IKT-teknologiene har gitt sosiale bevegelser større muligheter til å spre sitt budskap/informasjonsutbud til den generelle befolkningen uten å måtte gå gjennom etablerte medier, men også at de har gitt større muligheter for at aktivister kan dele relevant informasjon med hverandre på tvers av geografiske og organisatoriske grenser (se for eksempel: Castells, 2015, s. 246-265; Vicari, 2014; Garrett, 2007). Den sistnevnte faktoren trekkes også frem som en forutsetning for at nettverksorganisering har blitt mer vanlig i sosiale bevegelser. Tarrow (2011, s. 135-136) ser spredning av informasjon som ledd i massemobilisering som en av nøkkelkompetansene til de profesjonelle aktivistene som utgjør kjernen av slike små, nettverksorienterte organisasjoner. Gerbaudo (2012) bekrefter at de urbane protestbevegelsene som oppsto etter finanskrisen i stor grad har anvendt sosiale medier til utveksling av praktisk informasjon, slik at man har mulighet til å koordinere protester uten formelle kommandostrukturer. Undersøkelsene hans tyder imidlertid på at den viktigste funksjonen til sosiale medier er å skape en følelse av felles tilhørighet blant bevegelsens deltagere (161-162).

Politiske kampanjer som foregår over lengre tid bidrar gjerne til at bevegelser bygger opp mer og mer spesialisert kunnskap om saken de jobber med. Della porta (2008) bruker lokale protester mot store utbyggingsprosjekter som eksempel på hvordan en slik prosess kan fungere: bevegelser samler gjerne inn teknisk kunnskap om prosjektene, som internaliseres i dialog med «eksperter» innenfor relevante felt (f.eks. ingeniører eller økonomer) som selv er knyttet til bevegelsen. Dermed bygger bevegelsen opp en basis for å komme med teknisk begrunnede motargumenter overfor motstanderne sine (s. 41). Keck & Sikkink (1999) ser utveksling av informasjon på tvers av landegrenser og statlige informasjonskanaler som en sentral funksjon som fylles av transnasjonale nettverk av organisasjoner og aktivister. Spesielt peker de på betydningen av at NGO:er som jobber med nord-sør-problematikk kan bruke det internasjonale nettverket sitt for å hente konkrete vitnesbyrd knyttet til et spørsmål som de jobber med, som de så kan bruke i kampanjer på hjemmebane.

Mye praksisbasert kunnskap blir generert idet personer går aktivt inn i sosiale bevegelser, både når det gjelder organisatoriske og administrative ferdigheter men også knyttet til selve sakene som bevegelsene dreier seg rundt. Innenfor og mellom grupper som opererer innenfor bevegelser kan produksjon, utveksling og formalisering av slik kunnskap fasiliteres gjennom interne møter, og i form av større samlinger som organiseres på tvers av ulike grupper. Verdens sosiale forum, som oppsto i etterkant av årtusenskiftet som et internasjonalt samlingspunkt for globaliseringskritiske grupper, er kanskje et av de mest fremtredende eksemplene på det sistnevnte. Samtidig har bevegelser også gjerne et dialogisk forhold til mer teoretiske, institusjonaliserte former for kunnskapsproduksjon (f.eks. akademia) ved fortolkning og teoribygging på grunnlag av den praksisbaserte kunnskapen som oppstår innenfor bevegelsene selv (Cox 2014, s. 7-13). Arribas Lozano (2018) er en av flere som viser hvordan enkelte grupper som opererer innenfor sosiale bevegelser kan ha sofistikerte praksiser for kunnskapsproduksjon og selvrefleksivitet som implementeres i følge med skifter i det politiske klimaet som gruppene befinner seg innenfor.

Valg av teoretisk innfallsvinkel og forskningsspørsmål

Formålet med denne undersøkelsen er å utforske hvordan aktivister i sosiale bevegelser oppsøker, utveksler og bruker informasjon, i tillegg til hvorfor de gjør det på måten de gjør. Det metateoretiske grunnlaget for utformingen av undersøkelsen vil være kollektivistisk, det vil si at de

sosiokulturelle omgivelsene som mennesker befinner seg innenfor ses på som sentrale for å forstå hvordan de håndterer informasjon. Utover dette har undersøkelsen en praksisorientert tilnærming til informasjonsadferd, der håndtering av informasjon ses i lys av de sosialt overleverte handlingsmønstrene som mennesker tar opp og anvender i gitte kontekster.

Small worlds-teorien til Elfreda Chatman gir et grunnlag for å forstå hvordan de sosiale normene som oppstår i mindre grupper kan påvirke måten gruppens medlemmer håndterer informasjon, spesielt med hensyn til hvilken informasjon de velger å bruke eller ikke bruke i ulike sammenhenger. Slik gir det et rammeverk for å forstå aktivisters informasjonspraksiser i lys av deres bredere handlingsmønstre, og det er også en fordel at det har vært brukt i andre studier av lignende grupper tidligere. I tillegg vil det være interessant å koble rammeverket til en forståelse av sosiale bevegelser informert av Mario Diani sin definisjon, blant annet for å utforske hvordan *konflikt* med andre sosiale grupper som et konstituerende element i sosiale bevegelser spiller inn i aktivistenes holdninger til ulike former for eller kilder til informasjon, eller hvordan det relaterer seg til kollektive fortolkningsrammer knyttet til sakene de jobber med. *Serious leisure*-rammeverket til Robert Stebbins og den informasjonsvitenskapelige litteraturen som bygger på det kan fungere som et supplement til Chatmans teorier, først og fremst fordi det gir en bakgrunn for å forstå de sosiale verdenene som oppstår rundt seriøse fritidsaktiviteter og informasjonspraksisene inngår i disse.

Sosiale bevegelsesorganisasjoner kan ta en rekke ulike former: fra høy grad av hierarki og formelle strukturer, til mer diffuse og voluntaristiske former. Graden av profesjonalisering som en gitt organisasjon utviser vil variere i tråd med dette. Mange aktivister i sosiale bevegelser (spesielt de som er involvert i deltagende former for organisasjoner) er frivillige som dedikerer betydelige mengder fritid til saken de jobber med. I den forstand kan deltagende sosiale bevegelsesorganisasjoner ses som plattformer for en form for seriøse fritidsaktiviteter, ved at de sammen med den bredere bevegelseskonteksten utgjør en viktig bestanddel i en «sosial verden» der deltagere kan finne mening, tilhørighet og identitet gjennom praksisene som er forbundet med det å være aktivist. Det vil være interessant å se i hvilken grad aktivistenes informasjonspraksiser samsvarer med tidligere forskning på seriøse fritidsaktiviteter i tråd med Stebbins sitt rammeverk, og på hvilke måter de eventuelt skiller seg ut.

Det følgende settet med forskningsspørsmål vil fungere veiledende for undersøkelsen:

1. *I hvilke sammenhenger brukes informasjon om politiske saker av aktivister i sosiale bevegelser?*
2. *Hvilke informasjonspraksiser kan identifiseres i aktivistenes interaksjoner med hverandre omkring politiske saker?*
3. *Hvilke verdivurderinger forbinder aktivistene med ulike former for, og kilder til, informasjon om politiske saker?*

Med «politisk saksinformasjon» menes i denne oppgaven informasjon som vedrører selve det politiske saksfeltet som aktivistene jobber med og forsøker å påvirke. Begrepet brukes for å skille mellom denne typen informasjon og annen, mer praktisk informasjon som aktivistene håndterer som del av sitt arbeid, f.eks. knyttet til planlegging av aktiviteter eller rent administrativ organisering av gruppen de er del av. "Aktivister" defineres på en nokså bred måte i denne oppgaven, som alle personer engasjert i pågående frivillig arbeid for å fremme en bestemt politisk sak. Med «sammenhenger» i spørsmål 1 forsøkes det å favne om alle de sosiale praksisene knyttet til det å være politisk aktivist hvor informasjon om politiske saker kommer til anvendelse i en eller annen form. «Former for informasjon» i spørsmål 3 ovenfor viser primært til formatet som informasjonen finnes i (f.eks. bøker, nettsider), mens «kilder til informasjon» retter seg mot opphavet, eller entiteten som har produsert, informasjonen.

Metode

Denne seksjonen består av to deler: I den første delen redegjøres det for et utvalg metodologiske tilnærminger, metoder for datainnsamling og metoder for dataanalyse som kan være aktuelle å bruke i denne undersøkelsen, før det gjøres en avveining mellom disse på grunnlag av egnethet for å besvare forskningsspørsmålene, praktiske hensyn og forskningsetiske vurderinger, som munnert ut i en beslutning om hvilken generell metodisk tilnærming som skal brukes i undersøkelsen. I den andre delen av seksjonen beskrives hvordan de valgte metodene ble implementert i undersøkelsen, med hensyn til valgene som ble gjort under utformingen av instrumentene for datainnsamling, gjennomføring av pilotstudie, valg knyttet til utvalg og rekruttering av deltagere, prosessen med å analysere de innsamlede dataene og tiltakene som ble satt i verk for å oppfylle forskningsetiske hensyn og ivareta personvernet til deltagerne.

Potensielle metoder

Dette kapittelet vil redegjøre for et utvalg metodologiske tilnærminger, metoder for datainnsamling og metoder for analyse som ble ansett for å være aktuelle i denne undersøkelsen, fulgt av en avveining mellom disse og en beslutning om hvilken generell metodisk tilnærming som skal brukes i undersøkelsen.

Metodologi

Case-studier går ut på at forskeren velger ut et konkret eksempel på et fenomen som hen ønsker å undersøke, for å kunne utføre en detaljert og intensiv granskning og analyse av fenomenet i sin naturlige kontekst, gjerne gjennom en kombinasjon av flere ulike metoder for datainnsamling. Metodologien egner seg for undersøkelser der forskeren har begrenset kontroll over det som studeres, undersøkelsen kan begrenses til en eller noen få entiteter, og undersøkelsen gjelder nåværende fenomener. Den brukes gjerne som del av utforskende undersøkelser, eller for utvikling av klassifikasjoner eller hypoteser. Utvalget av hvilken *case* som studien skal dreie seg rundt er en sentral del av forberedelsene til en slik studie, da det bestemmer

Siden de innebærer å samle inn data gjennom ulike metoder for å tegne et vidtfavnende og rikholdig bilde av fenomenet som undersøkes, resulterer case-studier gjerne i store og varierte mengder data, slik at de krever sterk bevissthet om hvilke prosedyrer som skal brukes for dataanalyse fra forskerens side (Bryman, 2016, s. 60-64; Choemprayong & Wildemuth, 2016, s. 51-56).

Alternativt kan det også være en løsning å velge en løsere metodologisk struktur for oppgaven, og heller sette det opp som en utforskende kvalitativ studie løsrevet fra en bestemt case. Dette åpner for å invitere aktivister fra ulike grupperinger inn i undersøkelsen, snarere enn å binde seg til en bestemt gruppe. I tillegg til å være lettere å gjennomføre praktisk sett, kan dette også gi mulighet for å samle inn et bredere datamateriale hentet fra aktivister knyttet til ulike typer grupper, som på sitt vis kan gi et mer helhetlig bilde av informasjonspraksiser innenfor sosiale bevegelser. Samtidig vil man kunne miste mye av den rikholdige kontekstuelle bakgrunnen som omgir fenomenet ved å velge bort case-studie som metodologisk tilnærming.

Datainnsamling

Semistrukturerte intervjuer

I kvalitative undersøkelser er det vanlig å utføre semistrukturerte intervjuer, der forskeren opererer med et sett veiledende spørsmål samtidig som hen er åpen for at samtalen avviker noe fra denne overordnede strukturen. Slike intervjuer kan gi verdifull innsikt inn i måten personer ser hverdagen sin, og samtaleformen gir forskeren mulighet til å utforske interessante momenter som dukker opp i løpet av intervjuet eller gjennom andre, mindre dialogiske metoder for datainnsamling som foregår parallelt med intervjuene (Luo & Wildemuth, 2016, 248-249).

Semistrukturerte intervjuer foregår typisk på grunnlag av en intervjuguide, som setter rammene for hvilke spørsmål som skal stilles i løpet av intervjuet. Gjennom utformingen av intervjuguiden oversettes forskningsspørsmålene og det teoretiske grunnlaget for undersøkelsen til et sett med spørsmål som kan utlede det forskeren ønsker å vite fra personene som undersøkes. Kvale poengterer at intervju spørsmål kan evalueres etter en *tematisk* dimensjon, dvs. hvor godt de

relaterer til formålet med undersøkelsen og tilrettelegger for analyse av intervjudataene, og en *dynamisk* dimensjon, altså i hvilken grad de fremmer en positiv samtale, utleder rikholdige svar fra deltagerne og, ikke minst, at de er forståelige (2007, 56-60).

Intervjuer har tradisjonelt vært forstått som en prosess der intervjueren utleder intervjuobjektets erfaringer gjennom å følge bestemte prosedyrer. I tråd med den bredere vendingen mot diskursive forståelser av sosiale konstruksjoner i samfunnsvitenskapene har det også vokst frem tilnærminger som legger større vekt på hvordan intervjusamtalen fungerer som en aktiv narrativ samkonstruksjon mellom intervjuer og intervjudeltager. Man er også i større grad oppmerksom på hvordan beskrivelsene som intervjudeltagere presenterer om sine opplevelser kan være sterkt påvirket av generelle narrativer i samfunnet som knytter seg til den aktuelle tematikken (Gubrium & Holstein, 2012, s. 10-17). Intervjuer vil slik sett også innebære at intervjueren konstruerer et bestemt bilde av intervjudeltagerne gjennom metodologiske valg, utvalg av intervjudeltagere, etiske vurderinger knyttet til karakteristikker ved intervjuets utvalg, analyse, presentasjon, samt i måten selve interaksjonen mellom intervjuer og intervjudeltager legger føringer for hvordan intervjuet gjennomføres (Foley, 2012).

Intervjudata vil kun gjenspeile deltagerens bevisste tanker og erindringer om fenomenet de utspørres om på selve intervjutidspunktet. Relevante aspekter ved det aktuelle fenomenet kan dermed forsvinne ved at deltageren ikke husker dem, eller at de oppleves som for selvfølgelig eller dagligdagse til å nevnes. En intervjuteknikk som brukes for å delvis omgå dette problemet, spesielt i studier av informasjonsadferd, er den såkalte *critical incident technique*. Her bes deltageren om å beskrive et bestemt tilfelle av fenomenet som forskeren er interessert i, da gjerne et uvanlig eller ekstremt sådan. Det kan for eksempel være en arbeidssituasjon der den intervjuede gjennomgikk en spesielt vellykket (eller evt. lite vellykket) prosess for oppsøking og bruk av informasjon knyttet til arbeidsoppgavene sine. Slike spesielle tilfeller kan være lettere for intervjudeltagerne å huske på detaljert nivå, slik at de kan gi en rikere beskrivelse av fenomenet som også indirekte kan avsløre hvordan fenomenet arter seg i normale situasjoner (Luo & Wildemuth, 2016, s. 251).

Forskningsdagbøker er en metode beslektet med spørreskjemaer, der forskeren deler ut et skjema med et utvalg spørsmål, som deltagere blir gitt i oppgave å besvare gjentatte ganger på bestemte tidspunkt i løpet av en gitt periode. Disse tidspunktene kan være knyttet til bestemte tidsintervaller, signaler som de mottar fra forskeren, eller bestemte typer hendelser som foregår i deltagerens hverdag. I likhet med spørreskjemaer kan forskningsdagbøker ha ulik grad av struktur, med lukkede spørsmål egnet for å gi kvantifiserbare datapunkter, åpne spørsmål med en mer kvalitativ innretning, eller en kombinasjon av begge. Forskningsdagbøker egner seg for å gi beskrivelser av fenomener og situasjoner som forskeren ellers vanskelig ville hatt tilgang til, slik som dagligdagse situasjoner, sjeldne hendelser, eller fenomener som ville vært betydelig påvirket av forskerens fysiske nærvær. Metoden kan også gi en indikasjon av hvordan et fenomen utvikler seg over tid. Siden dagbok-innførlene gjerne registreres nært i tid til hendelsene de er koblet til, gir metoden tilgang til et relativt ubearbeidet inntrykk av hendelsen det gjelder.

Forskningsdagbøker kan fruktbart anvendes i kombinasjon med påfølgende intervjuer der forskeren får mulighet til å følge opp interessante momenter fra de utfylte dagbøkene som hen ønsker en rikere beskrivelse av. I tillegg komplementerer dagbøkene intervjuene ved å fange opp fenomener fra deltagerens dagligliv som de kanskje ikke husker eller er tilstrekkelig bevisst til å nevne i en intervjusituasjon. Ved å bruke forskningsdagbok som metode krever man imidlertid en større investering av tid og krefter fra sine deltagere enn ved bruk av intervju eller konvensjonelle spørreskjema, selv om dette til en viss grad vil avhenge av hvor lenge deltagerne skal beholde dagboken og kompleksiteten i skjemaet som utformes. At datamaterialet genereres direkte av deltagerne uten oppsyn fra forskeren medfører også en risiko for at de unnlater å registrere innførler etter forskerens instruksjoner. Dette kan unngås ved at forskeren holder en viss løpende kontakt med deltagerne for å holde en viss oversikt over registreringen deres, men dette kan være tidkrevende for forskeren selv. Å skulle registrere en form for refleksjoner over fenomener i egen hverdag vil også over tid påvirke deltagerens forståelse av disse fenomenene i mange tilfeller, noe som ikke nødvendigvis trenger å være en svakhet i seg selv, men er noe forskere som bruker metoden bør være oppmerksomme over (Sheble et.al., 2016, s. 228-233).

Pickard (2013) advarer mot å bruke metoden, på bakgrunn av den relativt store investeringen av tid og krefter som den krever av deltagere. Hun anbefaler at forskeren tenker nøye gjennom formålet, utformingen og den potensielle verdien som en dagbok-studie kan ha, og at dette kommuniseres

tydelig med deltagerne. Ideelt sett bør også deltagerne involveres i utformingen av studien, slik at den passer med rutine i deres eget dagligliv (s. 236-238, 241). En metode som kan brukes for å redusere presset på deltagerne er å be dem om å dokumentere aspekter ved livene sine gjennom en form for medie (for eksempel fotografier, film, lydopptak), som senere kan brukes som utgangspunkt for diskusjon under et intervju. Denne varianten av dagbok-studier betegnes som fremkallingsstudier (*elicitation studies*). Tilnærmingen skiller seg fra den mer typiske *feedback-studien*, hvor deltagerne bes om å svare på forhåndsdefinerte spørsmål om bestemte hendelser samtidig som eller umiddelbart i etterkant av at de har skjedd. Ved å redusere mengden med informasjon som trenger å loggføres bytter slike studier ut noen av styrkene ved tradisjonelle dagbok-studier for å gjøre det lettere for deltagerne (Carter & Mankoff, 2005, s. 900). En annen løsning som for eksempel ble brukt av McKenzie (2003a) er å la forskeren kontakte deltagerne med spørsmål om hendelser i livene deres ved bestemte intervaller, også selv utforme dagbok-innførsler basert på utsagnene deres (s. 22).

Visuelle metoder

Visuelle metoder er en samlebetegnelse for ulike teknikker der deltagerne i en undersøkelse blir bedt om å dokumentere et bestemt fenomen i sine liv ved hjelp av visuelle virkemidler slik som fotografi, modeller, kart, el.l. Ved bruk av visuelle metoder, spesielt de som innebærer fotodokumentasjon, finnes det imidlertid tilleggsutfordringer ved sikring av personvernet til deltagerne og andre personer i deres sosiale omgivelser (Pollak, 2009). Hicks & Lloyd (2018) mener at slike metoder kan være en fruktbar måte å fange opp aspekter ved informasjonsrelaterte opplevelser som hittil ikke har vært utforsket i noen særlig grad, og at de således er verdifulle i forsknings på informasjonspraksiser.

Kari & Savolainen utviklet en form for visuell metodologi for å undersøke personers forhold til ulike informasjonskilder basert på konseptet *Information Horizons* utviklet av Diane Sonnenwald. I utgangspunktet ble begrepet *information horizon* anvendt for å betegne en persons mentale bilde av informasjonsressursene som er tilgjengelige for dem i en gitt situasjon og kontekst. Kari & Savolainen videreutviklet senere den stedlige dimensjonen i begrepet ved å vektlegge «horisont»-metaforen: i deres konseptualisering er informasjonshorisonter et mentalt felt som åpner seg opp foran en tilskuer, der de har mulighet til å posisjonere ulike informasjonsressurser i forhold til seg selv etter hvor vesentlige ressursene er for dem. I forlengelsen av dette utførte forfatterne en studie

av informasjonssøking på nettet, der deltagerne ble bedt om å posisjonere ulike ressurser i et skjema for å markere den relative viktigheten som de ulike ressursene hadde i deres eget dagligliv (Kari & Savolainen, 2004, s. 417-421). Denne metoden ble også senere anvendt i en av Savolainens studier av miljøaktivister (2007a).

Direkte observasjon

Både intervjuer og spørreskjemabaserte metoder tar utgangspunkt i at mennesker selvrappporterer om aspekter ved virkeligheten de lever i. Som nevnt tidligere risikerer man med slike metoder å gå glipp av vesentlige fenomener som av ulike grunner faller utenfor gjengivelsene til personene som er involvert i undersøkelsen. Forskningsdagbøker kan til en viss grad kompensere for denne svakheten ved å legge rapporteringen tid- og stedsmessig tett opp til fenomenene som undersøkelsen dreier seg om, men er fortsatt sårbar for blindsoner i deltagerens oppfatning av verden rundt seg. En annen tilnærming er at forskeren går direkte inn i situasjonene eller settingene hen er interessert i, for selv å kunne observere hva som foregår der. Et hovedskille i observasjonsbaserte metoder går mellom *deltagende* og *ikke-deltagende* observasjon.

Ikke-deltagende observasjon innebærer at det velges ut en setting der det foregår en bestemt form for handlinger/samhandling som forskeren er interessert i. Data samles vanligvis inn ved at forskeren går inn i denne settingen på bestemte tidspunkt eller i tilknytning til bestemte hendelser og gjør notater basert på observasjonene sine, med utgangspunkt i en plan eller sjekkliste som legger rammene for hvordan registreringen av observasjoner skal foregå. utfordringer ved direkte observasjon ligger primært i det å sikre at man klarer å fange opp adferden man er interessert i når den faktisk forekommer, vanskeligheter med å fange opp ikke-observerbare kontekstuelle faktorer som har betydning for adferden som undersøkes, og risikoen for at personer endrer adferden sin på ulike måter når de er underlagt observasjon. I tillegg kan det være en utfordring å oppnå tilgang til settingen som man har valgt ut, og å sikre nødvendig samtykke fra personene som skal observeres (Wildemuth, 2016a, s. 209–214).

Deltagende observasjon baserer seg på at forskeren trer inn i en sosial setting over lengre tid for gradvis å innta en rolle som en av deltagerne i denne settingen. Ved å bli kjent med personene som befolker settingen, konversere med dem, observere dem og opptre som en av dem, kan forskeren

samle et svært detaljert bilde av hvordan den sosiale settingen henger sammen. Datainnsamlingen foregår vanligvis gjennom felt-notater der forskeren nedtegner og systematiserer inntrykkene sine. Metoden brukes gjerne i deskriptive studier for å utforske nye sammenhenger eller til teoribygging, og er generelt assosiert med interpretivistiske synspunkter på epistemologi. Deltagende observasjon kan være en veldig fruktbar måte å forske på grupper og de ulike dynamikkene som eksisterer innenfor dem, men krever en sterk bevissthet fra forskerens side om hvordan dennes nærvær potensielt kan påvirke gruppen som studeres, og hvordan forholdet til personene i settingen potensielt virker inn på forskerens egne bedømminger. I likhet med andre former for observasjon i settinger som forskeren ikke har kontroll over, vil datainnsamlingens forløp til en viss grad være prisgitt hvordan situasjonen utvikler seg (Wildemuth, 2016b, 219-223).

Fokusgrupper

Fokusgrupper er en form for gruppeintervjuer, der flere personer inviteres til å snakke rundt et bestemt tema. Metoden egner seg dermed for å utforske felles oppfatninger om et tema innenfor et utvalg. Morgan (2012) skildrer fokuserintervjuer som en felles konstruksjon av mening, og trekker opp en progresjon innenfor intervjuene fra en fase hvor deltagerne samtaler via *deling og sammenligning*, der deltagerne deler sine erfaringer med temaet som diskuteres, og sammenligner disse med det som de andre deltagerne sier. Denne fasen fungerer som grunnlaget for den påfølgende fasen av *organisering og konseptualisering*, der deltagerne sammen systematiserer temaene under diskusjon til mer abstrakte konsepter og trekker mer generelle konklusjoner basert på samtalen sin. Moderatorens rolle vil her være å veilede diskusjonen slik at den holder seg innenfor tematikken som er av interesse for forskningsprosjektet og understøtter den meningsskapende prosessen som gruppeintervjuet utgjør, samtidig som deltagerne får rom til å diskutere og forfølge egne innskytelser som kan lede til interessante refleksjoner. I tillegg har moderatorer også et ansvar for å trekke inn alle deltagerne i samtalen, slik at den ikke blir dominert av noen deltagere med et bestemt perspektiv.

Analyse

Gitt metodene for datainnsamling som har vært diskutert hittil, og at det generelt legges opp til en kvalitativ undersøkelse, vil det være naturlig å vurdere en form for kvalitativ innholdsanalyse.

Kvalitativ innholdsanalyse fungerer ved systematisk koding av det tekstlige datamaterialet som er samlet inn ved hjelp av bestemte tematiske kategorier, for å oppdage sammenhenger i teksten eller hvordan den belyser kategoriene som anvendes. Kodene og kategoriene som brukes i analysen kan enten utvikles på basis av dataene i seg selv (en induktiv tilnærming), eller hentes fra eksisterende teori eller tidligere forskning (en deduktiv tilnærming) (Zhang & Wildemuth, 2016, s. 318-324). Hsieh & Shannon (2005) bruker benevnelsen *directed content analysis* for innholdsanalyse som på denne måten tar utgangspunkt i kategorier utledet fra allerede utviklet teori, i motsetning til tilnærminger som primært utleder kategorier fra dataene i seg selv. Her brukes nøkkelkategorier hentet fra et gitt teoretisk rammeverk for å produsere et sett med forhåndsdefinerte koder som så anvendes til å kategorisere datamaterialet. Samtidig peker forfatterne på at induktive teknikker for kategorisering også gjerne kan komme til anvendelse i slik analyse, som en måte å inkorporere tekstbrokker som ikke lar seg kode med de teoretisk basert kategoriene i analysen. På den måten kan teoridrevet innholdsanalyse bidra til å ekspandere et teoretisk rammeverk gjennom å sette det i sammenheng med empiri (s. 1281-1283).

Kvalitativ innholdsanalyse foregår gjerne i en stegvis prosess (Zhang & Wildemuth, 2016, s. 320-324):

1. *Forberede data*: Sammenstilling og formatering av dataene slik at det lar seg gjøre å analysere dem. I intervjuundersøkelser innebærer dette gjerne transkribering av intervjumaterialet, og valg knyttet til hvor detaljerte disse skal være.
2. *Definere enhetene som skal analyseres*: I kvalitativ innholdsanalyse er det gjerne tekstbrokker som gir uttrykk for bestemte tema som er enheten som analyseres.
3. *Utvikling av kategorier og skjema for koding*: Kategoriene kan hentes fra teori, tidligere forskning eller dataene i seg selv. For å sikre at kodingen foregår på en konsekvent måte kan man på dette steget i prosessen utforme en kode-manual, med liste over kategoriene man opererer med, definisjoner på disse og retningslinjer for hvordan de skal anvendes i kodingen.
4. *Testing av kodeskjemaet på et utvalg av tekst*: På dette stadiet undersøker man om skjemaet som er utviklet kan brukes til å kode temaer i teksten på en konsekvent måte, dvs. at kategoriene ikke overlapper med hverandre og at man ikke ender opp med å bruke ulike koder på lignende temaer i teksten.
5. *Koding av all teksten*: I denne fasen anvendes kode-manualen på teksten i sin helhet. Gjentatt evaluering av kodingen som gjøres er nødvendig for å unngå at man ender opp med

å omdefinere kodene uten å tenke over det. Dersom nye forskningsdata legges til underveis kan det være nødvendig å oppdatere manualen med nye temaer.

6. *Vurdering av konsistens i kodingen*: En tilsvarende evaluering av kodingen som den gjennomført i steg 4 gjennomføres på teksten i sin helhet, for å undersøke om det finnes potensielle uregelmessigheter i anvendelsen av kodene eller om nye koder som evt. er lagt til underveis i prosessen samsvarer med det øvrige kode-skjemaet.
7. *Trekke konklusjoner basert på de kodede dataene*: Granskning og fortolkning av temaer og kategorier som har fremkommet i løpet av analysen: deres egenskaper, forbindelsene mellom dem og hva de sier om aspektet ved den sosiale virkeligheten som man undersøker.
8. *Rapportering av metoder og funn*: Rikholdige beskrivelser av dataene kombinert med en tydelig redegjørelse for hva som ligger til grunn for fortolkningen som har blitt gjort, både i form av den metodiske fremgangsmåten og de teoretiske rammene. I kvalitative studier gjøres det gjerne utstrakt bruk av illustrerende sitater fra datamaterialet i presentasjonen, men det er også mulig å visualisere nøkkelpoenger gjennom f.eks. grafer eller nettverksbaserte fremstillinger av relasjonene mellom viktige tema og kategorier.

Selv om kvalitativ analyse generelt sett kan sies å følge en stegvis progresjon som skissert ovenfor, vil det i praksis være en mer iterativ prosess der forskeren beveger seg frem og tilbake mellom ulike steg (Schilling, 2006, s. 28).

Valg av metodisk tilnærming

Metodologi

Case-studiens styrker og bruksområder passer i stor grad med formålene for denne undersøkelsen, da den gir mulighet for å bygge opp et mangefasettert bilde av hvordan personers praksiser relaterer til den sosiale konteksten de befinner seg innenfor. Praktisk sett kan det bli imidlertid bli utfordrende å finne en gruppering med et tilstrekkelig antall frivillige aktivister som er villige til å være gjenstand for de ulike metodene for datainnsamling som en case-studie vil innebære. Fra et personvernsperspektiv kan det også bli utfordrende å utføre en case-studie der gruppens identitet holdes anonym, da det vil gis en relativt detaljert og mangefasettert beskrivelse av gruppens virkeområde og arbeidsmetoder. Personer med kjennskap til grupper som jobber med en gitt politisk tematikk og sett med arbeidsmåter vil dermed kunne gjenkjenne hvilken gruppering

undersøkelsen dreier seg om. Dette er spesielt viktig å ta hensyn til i denne undersøkelsen, da den dreier seg om personer som studeres på grunnlag av deres aktive engasjement i politiske spørsmål. Siden politisk oppfatning er en særskilt sensitiv personopplysning, vil det være vesentlig å velge metoder som ikke gir unødig risiko for deltageres personvern.

Gitt disse faktorene fremstår det mer gjennomførbart å gjøre en mer løst definert kvalitativ undersøkelse av et utvalg aktivister hentet fra ulike grupper.

Datainnsamling

Semistrukturerte intervjuer vil utgjøre hoveddelen av datainnsamlingen i undersøkelsen, da de gir mulighet til å utforske ulike sider av hvordan aktivister forstår sine informasjonspraksiser i sammenheng med det bredere politiske arbeidet de er engasjert i. Gruppeintervjuer som samler flere aktivister fra samme gruppe eller organisasjon vil også kunne gi verdifull innsikt i sosialt overleverte oppfatninger av hvordan informasjon oppsøkes, deles og brukes i aktivistenes egen hverdag. Derfor er det ønskelig å åpne opp for bruk av disse, i tillegg til de individuelle intervjuene.

Intervjuer har en svakhet i at de kun fanger opp aspekter ved aktivistenes informasjonspraksiser som de selv klarer å redegjøre for i intervjusituasjonen. Vesentlige fenomener som intervjudeltagerne av forskjellige grunner ikke husker, eller som de tenker er for selvfølgelig til å nevnes, kan dermed risikere å falle utenfor undersøkelsens søkelys. Bruk av forskningsdagbøker som en supplerende metode for datainnsamling kan være en måte å kompensere for denne svakheten. Utvalget i denne undersøkelsen med hensyn til grad av dedikasjon blant aktivistene vil imidlertid være ganske bredt, for å kunne gi et mest mulig helhetlig bilde av ulike deler av den sosiale verdenen som omfatter aktivistene. Mange av deltagerne vil kunne være personer som har en relativt perifer tilknytning til det bredere aktivist-miljøet, og bruker relativt lite tid på politiske aktiviteter. Disse måtte derfor sannsynligvis ha beholdt dagboken over en lang periode for å kunne generere en betydningsfull mengde data, noe som ville bundet opp undersøkelsen over lang tid, spesielt ved bruk av oppfølgende intervjuer etter tilbakelevering av dagbøkene. Å kreve en slik tidsinvestering av deltagerne ville også gjort rekrutteringen til undersøkelsen vanskeligere. Samtidig er det ønskelig å holde muligheten åpen for å kunne samle inn supplerende data via

forskningsdagbøker i mer egnede tilfeller, fra deltagere som er spesielt aktive i politisk arbeid i tidsperioden der datainnsamlingen finner sted.

Observasjon har avgjort visse styrker i en undersøkelse som denne: gitt at studien baserer seg på en praksisorientert tilnærming som vektlegger betydningen av sosialt stadfestede handlinger, hadde det vært en fordel å få en direkte adgang til disse handlingene som kunne supplert den medierte adgangen som intervjuene og evt. forskningsdagbøkene gir. Deltagende observasjon har et stort potensiale for å kunne gi et rikholdig bilde av den sosiale settingen som aktivistene inngår i, men er samtidig nokså ressurskrevende og ville sannsynligvis egnet seg bedre som grunnlag for en case-studie rettet mot en enkelt gruppering, heller enn som del av den relativt bredt anlagte intervjustudien som det er lagt opp til ovenfor. En form for ikke-deltagende observasjon rettet mer direkte inn mot en bestemt type situasjon eller setting kunne vært et mulig supplement til intervjuene, på en tilsvarende måte som bruken av forskningsdagbøker redegjort for ovenfor. Hvilke situasjoner eller settinger som det eventuelt ville vært vesentlig å undersøke ved bruk av en slik tilnærming er imidlertid vanskelig å si, gitt at informasjonspraksisene innenfor gruppene som denne undersøkelsen dreier seg om ikke har blitt utforsket i noen særlig grad tidligere. Sammenlignet med forskningsdagbøker er det også mer omfattende å innhente samtykke til direkte observasjon av en gruppe mennesker.

Studien vil derfor primært bygge på semistrukturerte intervjuer, individuelt og/eller i grupper, med frivillige aktivister i organisasjoner/grupperinger som jobber med politiske spørsmål. Forskningsdagbøker blir brukt som en supplerende datainnsamlingsmetode i tilfeller der noen av de intervjuede aktivistene oppgir å være involvert i en pågående eller nært forestående aksjon, politisk kampanje e.l. Om mulig er det også ønskelig å gjennomføre oppfølgingsintervjuer med aktivistene som beholder en slik dagbok. For å nå bredt ut i rekrutteringsprosessen vil datainnsamlingen generelt tilpasses til hva som passer for aktivistene som rekrutteres inn i undersøkelsen, med individuelle intervjuer som basis, og bruk av gruppeintervjuer og/eller forskningsdagbok i tilfeller der det passer for deltagerne. Aktivister som mottar og gjør innførsler i en forskningsdagbok vil også bli forespurt om de kan delta i et kort oppfølgingsintervju, for å utforske temaer som dukker opp i innførslene deres.

Innsamlet data vil analyseres ved hjelp av kvalitativ innholdsanalyse, hovedsakelig med en deduktiv tilnærming basert på teorien presentert ovenfor, samtidig som det åpnes for induktiv tolkning av data som ikke passer inn i teoretisk utledede kategorier.

Utforming av undersøkelsen

Intervjuguide og forskningsdagbok

Intervjuguiden var delt inn i tre seksjoner, med hvert sitt angitte tidsrom. Intervjuene åpnet med generelle spørsmål om aktivitetene som aktivistene er involvert i, nærmere bestemt kontekstualiserende spørsmål om gruppe som deltageren tilhørte, deltagerens egen rolle i gruppen, hvordan de jobbet med sakene sine. I tillegg fikk deltagerne spørsmål om de hadde erfaring med saksområdet sitt fra jobb eller utdanning. Etter dette beveget intervjuet seg over til spørsmål som handlet mer spesifikt om hvordan deltagerne håndterte informasjon om sakene de jobbet med. Disse gjaldt hvordan de holdt seg løpende orientert om saksområdet sitt, hvordan utvekslingen av informasjon fungerte innenfor gruppen og overfor andre grupper som de samarbeidet med, samt sammenhengene der saksinformasjon ble brukt og hvordan de vanligvis håndterte dette. På grunn av at intervjudeltagere ofte kan ha vanskelig for å gi et detaljert svar på generelle spørsmål som "hvordan finner du informasjon om sakene som du jobber med", ble det heller lagt vekt på å stille oppfølgingsspørsmål som kunne belyse informasjonspraksiser involvert i konkrete aktiviteter som deltagerne selv nevnte under intervjuene.

I undersøkelsen ble samme intervjuguide i stor grad anvendt for både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer, selv om andre spørsmål kunne vektlegges i gruppeintervjuene. Intervjuguiden var ikke tenkt å fungere strengt veiledende for intervjuene, men snarere som et verktøy for å minne om hvilke temaer som skulle tas opp i løpet av intervjuene og i hvilken rekkefølge det kunne være hensiktsmessig å stille spørsmål om disse. Derfor ble det ansett som tilstrekkelig å operere med en felles intervjuguide for begge former for intervju, så lenge denne ble anvendt fleksibelt i tråd med intervjuform og måten samtalene utviklet seg i de enkelte intervjuene.

Forskningsdagbøker er for mange et uvant format, noe som kan bidra til at potensielle deltagere vegrer seg for å holde dagbok, eller at dagbok-responderer slutter å gjøre innførsler i løpet av

perioden de skal gjøre innførsler i dagboken. Derfor ble det ved utformingen av dagbok-dokumentet lagt vekt på å begrense antall spørsmål som deltagerne skulle ta stilling til for hver gang de gjorde en innførsel i dagboken. Hensikten med bruken av forskningsdagbok i denne studien var å fange opp eksempler på informasjonspraksiser som deltagerne ikke husket eller følte behov for å nevne i intervjusituasjonen. Det ovenfor nevnte hensynet til brukervennlighet gjorde imidlertid at spørsmålene ikke kunne fange opp alle sider ved deltageres omgang med informasjon. I tråd med erfaringene fra Wild et. al. og utformingen av intervjuene ble skjemaene derfor utformet med et generelt åpningsspørsmål om deltageres aktiviteter, etterfulgt av spørsmål om eventuelle prosesser med aktiv informasjonssøking knyttet til disse aktivitetene, og et spørsmål om tilfeldig (*serendipitous*) oppdagelse av relevant informasjon, for eksempel gjennom deling av informasjon innad i gruppen/organisasjonen. Spørsmål om disse aspektene ved deltageres håndtering av informasjon ble vurdert som de mest fruktbare inngangene til deres informasjonspraksiser, gitt ønsket om å begrense antall spørsmål i skjemaet.

Hvert skjema så slik ut:

<p>Beskriv kort aktiviteter du har gjennomført i dag som var knyttet til engasjementet ditt som aktivist:</p>	
<p>Måtte du oppsøke informasjon om politiske saker som del av disse aktivitetene? -Hva slags informasjon så du etter? -Hvordan gikk du frem for å finne informasjonen?</p> <p>Kom du ellers over ny informasjon om saksfeltet du jobber med i løpet av dagen, utenom aktivitetene nevnt ovenfor?</p>	

-Hva slags informasjon var det?

-Hvordan kom du over denne informasjonen?

Dokumentet som deltagerne fikk tildelt inneholdt en innledning med forklaring av formatet, og instruksjoner til hvordan de skulle fylle ut de vedlagte skjemaene. Som del av innledningen fikk deltagerne et hypotetisk eksempel på hvordan et dagbok-skjema kunne fylles ut. Å gi slike eksempler på hvordan innførsler i dagboken kan se ut kan virke førende for hvilke typer svar respondentene gir, ved at de ser bort fra former for informasjonspraksiser som ikke samsvarer med de som ble oppgitt i eksemplene. Forskningsdagbøker er likevel et såpass uvant format for mange at det ble besluttet å inkludere noen eksempler som kunne gi deltagerne en indikasjon på hvordan dagboken kunne fylles ut. I utformingen av eksemplene ble det lagt vekt på å inkludere flere ulike måter å finne informasjon på (for eksempel «finne informasjon på nettet», «kontakte en kunnskapsrik person i en annen organisasjon», «gjenfinne et dokument lest tidligere»), for ikke å gi inntrykk av at spørsmålene bare gjaldt visse former for informasjonssøking. Deltagerne ble bedt om å fylle ut skjemaet for hver dag de hadde jobbet med oppgaver knyttet til deres engasjement som aktivist.

Intervjumetodologien ble testet gjennom en pilotstudie som omfattet to separate intervjuer med aktivister involvert i samme politiske organisasjon som forfatteren. Pilot-intervjuene førte ikke til større endringer i selve intervjuguiden, men var nyttige som en øvelse da de bekreftet at det var mest fruktbart å knytte spørsmål om informasjonspraksiser opp mot konkrete aktiviteter som deltagerne omtalte, snarere enn å stille generelle spørsmål om deltagernes informasjonspraksiser (av typen «hvordan bruker dere informasjon som dere samler inn som del av arbeidet deres?»).

Utvalg og rekruttering

Utvalget i undersøkelsen begrenser seg til personer som er aktive på frivillig basis, altså ikke personer som er ansatt i de aktuelle organisasjonene. Utvalget ble også avgrenset til organisasjoner/grupper som jobbet med miljørelaterte spørsmål (hovedsakelig i form av naturvern eller klima), som en måte å gi et bedre sammenligningsgrunnlag for å vurdere hvordan forskjeller mellom gruppene som aktivistene i undersøkelsen tilhørte (f.eks. på organisatorisk nivå) virker inn på deres informasjonspraksiser. Saksfeltet miljø ble i hovedsak valgt fordi det på tidspunktet da studien ble gjennomført var et fremtredende tema i det offentlige ordskiftet og en sak som mange grupper av ulik størrelse, oppbygning og alder jobbet med på ulike måter. Dette landskapet av grupper fremsto også som at de samsvarte med kjennetegnene ved en sosial bevegelse slik Diani definerer den: de hadde noen overordnede felles mål (mer politisk handling for å motvirke klimaendringene og verne naturverdier), en felles forståelse av konflikt med definerte motstandere (næringsaktører som bedrev miljøskadelig virksomhet og politikere som understøttet dette), mange av gruppene hadde tette, uformelle forbindelser til hverandre, og de forsto seg selv som del av et felles prosjekt for å fremme miljøsaken. Slik sett begrenset undersøkelsen seg til grupper som alle kunne sies å tilhøre «miljøbevegelsen».

Organisasjonene som ble kontaktet var alle medlemsbaserte, dvs. at de var åpne for at vanlige mennesker kunne gå inn i organisasjonen som medlemmer og at medlemmene også hadde makt over styringen av organisasjonen gjennom valgte representanter. Dette ble gjort for å sikre at man kunne nå personer som var aktive i organisasjonen på ikke-profesjonell basis.

Rekrutteringen til undersøkelsen foregikk hovedsakelig ved direkte kontakt med lokallag innenfor ulike miljøorganisasjoner, med forespørsler om å informere aktive medlemmer om undersøkelsen. Disse organisasjonene mottok et rekrutteringsbrev som informerte potensielle interessenter om undersøkelsens hensikt og utforming. Heller enn å sende brevene til organisasjonenes sentrale ledd, ble det satset på direkte kontakt med lokallag i ulike deler av landet, eller arbeidsgrupper som jobbet med et bestemt tema på nasjonalt eller regionalt nivå der det var aktuelt. Antagelsen som lå til grunn for denne fremgangsmåten var at disse enhetene ble regnet for å ha tettere kjennskap til aktive medlemmer på lavere nivå i organisasjonen enn det "hovedkontoret" ville ha. Til sammen ble lokallag fra ti ulike organisasjoner kontaktet på denne måten. I tillegg tok forfatteren også

kontakt med enkelte mindre og mer løst organiserte grupperinger som jobbet med miljøspørsmål på lokalt nivå.

Personer som meldte interesse for å gå inn som deltagere i undersøkelsen mottok så et mer detaljert skriv som forklarte de personvernsmessige forholdsreglene som ville bli tatt som del av undersøkelsen, slik som grad av anonymisering og prosedyrer for ivaretagelse av innsamlet datamateriale. Rekrutteringsbrevet og den medfølgende meldingen som organisasjonene mottok henvendte seg i utgangspunktet til mottagerne som «aktivister», i tillegg til at den inneholdt henvisninger til «politiske organisasjoner» som del av forklaringen av hva som var formålet med undersøkelsen. Enkelte mindre, lokale organisasjoner blant de som ble kontaktet reagerte på å bli kategorisert med disse begrepene, og sendte svar som tydet på at de forsto begrepene på en annen måte enn de brukes i denne oppgaven: som aktører som målrettet forsøker å fremme en politisk agenda, eller rett og slett er koblet til et politisk parti. I svarene fra enkelte organisasjoner var det tydelig at de ikke så på seg selv som «politiske» eller «aktivistiske» i denne forstand, men heller at de opptrådte som aktive borgere ved å engasjere seg for å få dokumentert, spredt informasjon og jobbet mot bestemte former for miljøskadelig virksomhet. Dermed mente de at undersøkelsen ikke var aktuell for dem. Samtidig var organisasjonene inkludert i utvalget på grunnlag av at de kommuniserte, gjennom egne nettsider og nærvær på sosiale medier, at de jobbet aktivt for bestemte politiske endringer på basis av frivillig innsats (aktivisme). Likevel var det tydelig at disse begrepene kunne gi konnotasjoner av en bestemt *form* for frivillig politisk engasjement som mottagere ikke kjente seg igjen i. I påfølgende kommunikasjon med andre organisasjoner ble derfor begrepene erstattet og forsøkt tydeliggjort ved bruk av de mer nøytrale begrepene «frivillige» og «organisasjoner som driver politisk påvirkningsarbeid». I resten av oppgaven brukes imidlertid begrepet «aktivister» i omtalen av aktive medlemmer i de involverte organisasjonene.

Deltagelse i undersøkelsen ble ikke incentivert gjennom noen form for belønning, da det ble vurdert at dette kunne ha en utilbørlig påvirkning på utvalgsprosessen.

I løpet av undersøkelsen ble det gjennomført seks intervjuer med i alt åtte personer som var aktive i fire ulike organisasjoner: fem intervjuer med enkeltpersoner, og ett gruppeintervju med tre personer fra samme organisasjon. Fire av intervjuene ble gjennomført over telefon, mens to ble gjennomført fysisk i lokalene til en nettverksorganisasjon som en av de involverte organisasjonene hadde

tilknytning til, og der de også ofte gjennomførte sine egne møter. Ingen av deltagerne i undersøkelsen endte opp med å motta og gjøre innførsler i en forskningsdagbok. Selv om en deltager sa seg villig til å motta dagbok-skjemaet, førte utbruddet av COVID-19 til redusert aktivitet i organisasjonen hennes, noe som gjorde det mindre aktuelt å føre en dagbok.

Analyse

Transkriberingen av intervjuene foregikk på et forholdsvis lavt detaljnivå, dvs. at fenomener som dialektale trekk ved deltagerens tale, observasjoner av kroppsspråk, ikke-språklige lyder (f.eks. nøling, hosting) eller stillhet ikke ble notert ned, med et par unntak der f.eks. deltagerens gestikulering utgjorde en vesentlig kontekst for innholdet i utsagnene deres. Alle spørsmål fra intervjuerens side ble nedtegnet. Under analysen ble det ikke satt noen spesielle grenser når det gjaldt størrelsen på de tekstlige enhetene som skulle underlegges kategorisering, slik at alt fra enkeltord til hele paragrafer kunne påføres analytiske koder. Siden det ikke forelå et en-til-en-forhold mellom spørsmålene som ble stilt under intervjuene og forskningsspørsmålene som lå til grunn for undersøkelsen, ble analysen gjennomført med ett intervju av gangen, snarere enn å ta utgangspunkt i de enkelte spørsmålene i intervjuguiden (Schilling, 2006, s. 30-31).

Innholdet i svarene som de transkriberte intervjuene besto av ble så kondensert ved at det ble skrevet ned forkortede parafraiseringer av innholdet i hvert svar, som ga et sett med adskilte utsagn som kunne analyseres hver for seg. Utsagn som ikke hadde noen relevans for forskningsspørsmålene ble så slettet.

Kategoriene som ble brukt til å kode innholdet i intervjuene ble utformet på grunnlag av en kombinasjon av teori og dataene i seg selv. Først ble intervjuene gjennomgått for å finne mønstre som umiddelbart syntes å belyse forskningsspørsmålene, som deretter ga opphav til et sett med kategorier. Deretter ble sentral teori gjennomgått for å finne nøkkelbegreper som hadde relevans for innholdet i intervjuene.

Forskningsetiske vurderinger

Undertegnede er selv involvert i en organisasjon som driver politisk påvirkningsarbeid, som er noe av bakgrunnen for interessen for å studere informasjonspraksiser innenfor dette feltet. Som en politisk engasjert person vil det dermed være viktig å være bevisst hvordan mine egne vurderinger av arbeidet og målene til de ulike organisasjonene og gruppene som tar del i studien påvirker analysen av dataene. Samtidig har studien i hovedsak fokusert på organisasjoner som jobber med miljø- og klimarelaterte spørsmål, som er et noe annet saksfelt enn det jeg selv er involvert i.

Registrering av direkte identifiserende personopplysninger fra deltagerne ble forsøkt unngått så langt som mulig. Et unntak var at det ble foretatt lydopptak av deltagerens stemmer som del av intervjuene, noe som potensielt kunne ha identifisert dem dersom opptakene kom på avveie.

Registrering av identifiserbare trekk ved gruppen som deltagerne tilhørte, slik som gruppens navn eller området der den opererte, ble også forsøkt holdt på et minimum. Samtidig gir studien relativt detaljerte opplysninger om gruppens virkeområde, organisatoriske oppbygning og praksiser. Slike opplysninger kan være identifiserbare for lesere med kjennskap til gruppen det dreier seg om, og kan i siste instans også lede til identifikasjon av de anonymiserte personene som deltar i studien, basert på f.eks. de omtalte arbeidsoppgavene.

Studien behandler opplysninger om personer som har valgt å engasjere seg i organisasjoner som jobber med politiske spørsmål, noe som kan karakteriseres som en særskilt sensitiv personopplysning. Spesielle forholdsregler ble derfor tatt ved lagring og overføring av datamaterialet: en fysisk diktafon ble brukt for å ta opptak av intervjuene, der lagringsmediet i denne ble reformatert etter transkribering. Datamaskinen som ble brukt til transkribering var også koblet fra nettet så lenge transkriberingen foregikk. Dokumentene som inneholdt de transkriberte intervjuene ble lagret på en kryptert datamaskin.

Resultater

I det følgende vil jeg gjennomgå resultatene fra datainnsamlingen. Først gis et overblikk over de fire organisasjonene som deltagerne i undersøkelsen var hentet fra, med informasjon om organisasjonenes oppbygning og hvilke saker de var engasjert i arbeid med, samt litt overordnet om hvordan de jobbet med disse sakene. I selve presentasjonen av intervjumaterialet legges det først frem noen utdrag som gir et generelt bilde av kjerneaktivitetene som det i løpet av intervjuene fremgikk at aktivistene arbeidet med, før presentasjonen går nærmere inn på informasjonspraksisene som inngikk i aktivitetene deres.

Deltagere og organisasjoner

De fire organisasjonene som intervjudeltagerne var aktive innenfor er strukturelt sett ganske like: alle fire er medlemsorganisasjoner bestående av lokallag i ulike deler av landet som har en viss autonomi når det gjelder å bestemme hvilke temaer de ønsker å jobbe med eller aktiviteter som de ønsker å gjennomføre. Forskjellene mellom dem lå delvis i de tematiske områdene som organisasjonene fokuserte på, i tillegg til arbeidsmåter og hvilke målgrupper de rettet seg mot ved rekruttering av medlemmer/støttespillere og aktivister. Disse forskjellene kan oppsummeres som følger¹:

- Organisasjon A: Stor organisasjon med mye ressurser. Stort antall ansatte, inkludert flere på regionalt nivå. Mange lokallag over hele landet, samt flere nasjonale og regionale arbeidsgrupper der aktivister hadde mulighet til å jobbe med bestemte temaområder. Hovedfokuset til organisasjonen lå på spørsmål knyttet til bevaring av naturmangfold, men organisasjonen hadde også et bredt tematisk nedslagsfelt som i tillegg favnet om klima, miljøvennlig forbruk, energipolitikk, m. m. Mye av arbeidet med mange av disse temaene ble imidlertid etter intervjuene å dømme dekket av sentrale og regionale ledd i organisasjonen, mens lokallagene fokuserte mest på spørsmål om naturvern i kommunen(e) der de var aktive.

1 Informasjonen om organisasjonene er basert på opplysninger som fremkom i løpet av intervjuene, i tillegg til opplysninger hentet fra organisasjonenes nettsider. Av personvern hensyn er navnene på organisasjonene anonymisert. Bokstavene som brukes som kodenavn har ingen spesiell betydning, men ble tildelt etter hvert som nye deltagere ble rekruttert inn i undersøkelsen. Selve deltagerne presenteres ved henvisning til organisasjonen de tilhører, (for eksempel tilhører A1 org. A, B3 tilhører org. B, osv.).

- Organisasjon B: Noe mindre organisasjon sammenlignet med organisasjonene A og C. Mer avgrenset fokus på klimarelaterte saker sammenlignet med de tre andre organisasjonene. Organisasjonen hadde ingen ansatte, men hadde et sentralstyre av tillitsvalgte som på frivillig basis jobbet med daglig drift, koordinering av politisk arbeid og representasjon av organisasjonen utad. I tillegg hadde de en egen frivillig webredaktør som driftet og utformet innhold til organisasjonens nettside. Lenger ned i organisasjonshierarkiet hadde organisasjonen ca. 20 lokallag spredt utover landet. I medlemsbasen sin skilte Organisasjon B seg ut fra de andre ved at den var primært rettet mot eldre i sin rekruttering av medlemmer og aktivister.
- Organisasjon C: Stor organisasjon med en del ansatte, inkludert personer med regionalt koordineringsansvar. En del lokallag fordelt utover landet, men ingen arbeidsgrupper som i Organisasjon A. Fokus på materielt forbruk, etisk vareproduksjon og miljøvennlige investeringer.
- Organisasjon D: Denne organisasjonen var etablert mer nylig enn de tre andre, som den norske seksjonen av et internasjonalt initiativ som oppsto et par år før undersøkelsen. Strategisk sett skiller den seg fra de andre ved å legge sterk vekt på direkte aksjoner for å skape oppmerksomhet om miljøproblemer, og generelt hadde organisasjonen en skarpere og mer uforsonlig kommunikasjon utad og vinkling av budskapet sitt, med vekt på å formidle et budskap om økologisk krise til allmennheten. Organisasjonen vektla imidlertid at aksjonene skulle være forankret i et prinsipp om *ikkevold*, altså at man forsøkte å unngå voldelige handlinger som del av aksjoner og heller søkte å skaffe oppmerksomhet gjennom dramatiske markeringer og okkupasjoner i det offentlige rom. I sin oppbygning skilte organisasjonen seg også noe ut: organisasjonens struktur var i stor grad horisontal, uten faste ansatte eller formelle ledere. I stedet var utformingen av aktiviteter i stor grad overlatt til lokallag og egne arbeidsgrupper satt opp for å gjennomføre ulike organisatoriske oppgaver. I beslutningsprosesser ble det lagt vekt på å involvere flest mulig av organisasjonens medlemmer og lokallag. Selv om organisasjonen var medlemsbasert i likhet med de andre tre organisasjonene, skilte den seg ut ved å ikke kreve noen betaling for medlemskapet. Nettsiden ga ingen indikasjon på medlemstall eller antall aktive. Saksfokuset til organisasjonen var primært rettet mot klima, selv om tap av naturmangfold også var en vesentlig sak for organisasjonen.

Blant deltagerne i undersøkelsen var fire fra Organisasjon B, to fra Organisasjon A, en fra Organisasjon C og en fra Organisasjon D. Med unntak av en person (B2) som hadde en posisjon som medlem i det nasjonale styret i sin organisasjon, var alle deltagerne aktive på lokalt nivå innenfor sine organisasjoner. Aktivistene hadde ulik erfaring med saksfeltet de jobbet med: Noen hadde vært aktivister i mange år i sin nåværende organisasjon eller i andre grupper, eller de hadde kjennskap til miljøfeltet gjennom jobb eller utdanning. Andre hadde blitt aktive relativt nylig og hadde kun vært involvert i miljøorganisasjoner i noen få år eller mindre.

Aktivistenes kjerneaktiviteter

A1 og A2 var medlemmer av samme organisasjon, men var aktive i hvert sitt lokallag. I begge tilfelle var mye av arbeidet rettet mot å fungere som en høringsinstans i saker som gjaldt utbygging av naturverdier i deres respektive kommuner, spesielt i tilknytning til hogst²:

"Altså, det vi jobber med er å avgi uttalelser i forhold til kommuneplanen og kommuneplanleggingen, både i forbindelse med arealutnyttningen og det man planlegger av prosjekter og sånn, så følger vi med på det. Og vi har et overordnet, selvpålagt mandat hvor vi prøver å bidra til at politikerne og kommuneadministrasjonen får en større forståelse av betydningen av et størst mulig artsmangfold, og det er særlig knyttet til vern av eldre skog og det man måtte ha igjen av eldre skogteiger og sånt, i [sted] da. [...] Så du kan si at hovedsatsningsområdet vårt er det vi kaller klassisk naturvern". - A1

"[V]i jobber jo som en kollaborativ instans opp mot kommunen, når det kommer til alle slags naturrelaterte spørsmål, spesielt det som har med hogst å gjøre. All mulig skog som skal hogges får vi beskjed om, og har muligheten til å komme med innspill eller klage på." - A2

2 Note til presentasjonen av utdragene fra intervjuene:

I utdragene som følger er enkelte ord og uttrykk erstattet for å bevare deltagernes anonymitet, da først og fremst henvisninger til organisasjonen de selv tilhører og lokale stedsnavn. Disse er markert med klammer (for eksempel «[Organisasjon A]»).

I enkelte utdrag er deler av originalteksten fra det transkriberte intervjuet klippet ut. Dette kan dreie seg om seksjoner med gjentakelser av tidligere utsagn, mange fyllord eller innhold som ikke er relevant for det som utdraget skal illustrere. Slike utelatelser markeres med «[...]».

A2 sitt lokallag arrangerte også praktiske aktiviteter rettet mot den allmenne befolkningen, der man kunne lære om praksiser knyttet til reduksjon av materielt forbruk eller bevaring av økosystemer. Eksempler på slike aktiviteter som hun trakk fram var fuglekassebygging, klesbyttedager og flaggermusvandring, i tillegg til lignende kurs som ble gjennomført i samarbeid med andre organisasjoner. Disse aktivitetene hadde ikke et direkte politisk siktemål, men formidlet kunnskaper som knyttet an til en mer miljøvennlig livsstil i tråd med organisasjonens målsetninger. Lokallaget til A2 deltok også på større aktivitetsdager i samarbeid med andre lokale organisasjoner som jobbet med natur- og friluftsliv, der de bisto med organisering og gjennomføring og i gjengjeld fikk stille opp med en stand som kunne brukes til å informere besøkende om deres egen organisasjon. Slike aktiviteter var ikke like fremtredende i A1 sine beskrivelser av arbeidet til hans lokallag; i den grad han omtalte dem, var det mest som en type aktivitet de først og fremst forbandt med det sentrale leddet i organisasjonen og som de selv ikke ønsket å bruke mye tid på:

"altså vi har sånn klesbyttedager og sånn, men det er [Organisasjon A] sentralt som tar seg av. [...] vi vil gjerne være mest mulig autonome og fleksible i forhold til det vi driver med, så vi er ikke så veldig lystne på å bli tildelt sånne... ja, klesbyttedager og sånne standoppdrag og sånn hvor man skal stå og forfekte ting som vi ikke føler har en lokal forankring". - A1

Slike "praktiske" arrangementer utgjorde størstedelen av den utadrettede virksomheten i lokallaget til C1, men da primært med utgangspunkt i materielt forbruk, som var en viktig sak for Organisasjon C. Oppleggene knyttet seg gjerne opp til nasjonale kampanjer initiert av det sentrale leddet i organisasjonen:

"Vi jobber med det som hovedkontoret i Oslo jobber med, så vi har hatt forskjellige arrangementer sånn som reparasjonskveld for klær, fikse sånn at man ta vare på klærne sine bedre, skitur i samarbeid med DNT³, også sånn kollektiv-stunt [...] hvor vi sto og bevisstgjorde om at det er bra at folk tar buss og kollektiv til og fra Høgskolen. Også skal vi være med på [lokal festival], som er en sånn studentfestival med foredrag og sånn på dagen også konserter på kvelden, så vi skal ha en sånn tekstil-bod der. Så vi driver med sånne ting som hovedkontoret gjør".

3 Den norske turistforening: medlemsorganisasjon som jobber for å fremme friluftsliv. Nettside: <https://www.dnt.no/om/>

Hovedbegrunnelsen som C1 trakk frem for satsningen på slike aktiviteter var at de ofte trakk til seg et større publikum enn arrangementer med utgangspunkt i presentasjon av eller diskusjon rundt et politisk tema:

det har vært mest praktisk, ja. Det er på en måte det som fenger mest kanskje, har vi tenkt. Ikke bare sitte og høre på noen snakke i... ja, lenge." - C1

Arbeidet til deltagerne fra Organisasjonene B og D var mer rettet mot aksjoner i det offentlige rom, selv om spesielt Organisasjon B også jobbet med mange andre aktiviteter i samarbeid med andre grupper:

"[...] vårt fokus er å få fortgang både i opinionen, at de bekymrer seg på linje med oss om klima, og gjennom det å få politikere til å skjerpe klimapolitikken. Vi jobber da mot folk flest gjennom løpesedler og å stille på aktuelle arrangementer." - B4

Lokallaget i Organisasjon B hadde faste aksjoner en gang i måneden der de stilte seg opp på et sentralt sted i byen der de var basert, for å dele ut løpesedler om aktuelle tema og komme i diskusjon med personer på gaten. Løpeseddelaksjonene fungerte også som utgangspunkt for faste støttemarkeringer med andre klimaaktivister, og for sosialt samvær og diskusjon innad i lokallaget:

B3: "I tillegg til at vi står der og deler ut, går vi ofte en klimavandring nedover hovedgaten til studentene som har en klimastreik, det har de hver fredag. Så den fredagen vi har en aksjon går vi ned og støtter dem. Også stiller vi oss rundt dem og lar dem bestemme hva som skal skje: De har forskjellige slagord og ting vi kan være med på. Så det synes jeg er viktig å få med: et av våre viktigste punkter er solidaritet med de unge. Vi er også vakter på de forskjellige skolestreikene for klima".

B4: "Det har vært en stor miljøgreie det siste året. Der føler vi at det ikke er vår regi, det er ungenes regi. Men vi er der for dem som vakter og som voksne".

[Senere i samme intervju]

B3: "En viktig ting ved utdeling av løpesedler er når vi har vært der noen timer går vi på [lokal kafé] og har en klimakafé, hvor vi utveksler erfaringer om hvordan aktiviteten gått, er det noen som har et spennende innspill til folkene som de har delt ut løpesedler til. [...] Det er åpent for alle medlemmer i lokallaget, så det varierer hvem som kommer."

Foruten disse faste aktivitetene, trakk aktivistene også frem en rekke arrangementer som lokallaget på ulike måter hadde vært involvert i planlegging og gjennomføring av, gjerne i samarbeid med andre organisasjoner. Her trakk de blant annet fram et faglig seminarer om fornybar energi, en festival med kulturelle og faglige innslag omkring klimaendringer, og en konferanse som skulle samle ulike deler av klimabevegelsen til strategiske diskusjoner om hvordan de skulle vinne gjennomslag. Lokallaget hadde også vært involvert i politiske kampanjer med andre organisasjoner. En av kampanjene var et pågående søksmål som flere miljøorganisasjoner hadde igangsatt mot staten, for å forhindre åpning av nye havområder for oljeboring. I forbindelse med kampanjen hadde lokallaget bistått i planlegging av arrangementer som ble satt opp for å skape oppmerksomhet om søksmålet. Lokallaget hadde også hatt en ledende rolle i en kampanje som hadde som formål å forhindre drenering av en lokal myr for å ta ut torv til plantejord:

"Dette har vi hatt gående siden 2014, men tiden har jobbet for oss. Vi har jobbet på tre plan: Vi har klaget saken inn på alle mulige instanser på bakgrunn av at det ikke var laget en konsekvensutredning før de skulle ta ut torv. Vi har stått der ute og hatt markeringer på myra sammen med naboene. Vi har stått utenfor Felleskjøpet⁴ og oppfordret folk til å kjøpe torvfri jord. Også har vi holdt dialog med Felleskjøpet hele veien. På den ene siden prøvde vi å gjøre dem oppmerksomme på at det ikke var lurt, på den andre siden har vi sagt at hvis dere gjennomfører det har vi tenkt til å være der og hindre dere i å gjøre det." - B4

Kampanjen involverte altså direkte påvirkning overfor utbyggere og kommunen, alliansebygging med berørte naboer og andre miljøorganisasjoner, samt aksjoner for å skape oppmerksomhet om konsekvensene av å ta ut torv fra myrer.

D1 hadde lang erfaring fra miljøbevegelsen, og hadde også kunnskap om sakene som Organisasjon D jobbet med fra tidligere arbeidserfaring. Sammenlignet med deltagerne fra de andre organisasjonene var arbeidet som D1 omtalte fokusert omkring synlige aksjoner i det offentlige rom som skulle skape oppmerksomhet om bestemte saker. I løpet av intervjuet henviste D1 til aksjoner som hadde blitt gjennomført av det relativt nylig oppstartede lokallaget han tilhørte: en rettet mot et cruiseskip som skulle legge til kai i byen, der formålet var å skape oppmerksomhet om de negative sidene ved cruisetrafikk, og en aksjon rettet mot overforbruk som fant sted på et

4 Bedriften som hadde planlagt å trekke ut torv fra myra.

kjøpesenter. I tillegg planla lokallaget på intervjuetidspunktet en aksjon utenfor det lokale rådhuset, for å forsøke å legge press på bystyret for at de skulle utstede en erklæring som "*erkjenner at det er klimakrise*" (D1). Ressurspersoner fra lokallaget hadde også vært involvert i planleggingen av en større aksjon i en annen by, der man hadde etterstrebet å trekke inn representanter fra ulike deler av landet.

Deltagerne representerte altså en bredde i arbeidsmåter og tematisk fokus. Et hovedskille både med hensyn til saksområde og arbeidsmåter gikk mellom aktivistene fra Organisasjonene B og D på den ene siden, som hadde et hovedfokus på klima som en global problemstilling og rettet mye av arbeidet sitt mot å skape oppmerksomhet om denne i den generelle befolkningen, og aktivistene fra Organisasjon A på den andre, som jobbet med naturmangfold på lokalt nivå og i større grad arbeidet i dialog med kommunen de var basert i.

Aktivistenes informasjonspraksiser

I denne seksjonen gjennomgås måtene som aktivistenes praksiser for å håndtere informasjon om politiske saker som del av arbeidet sitt. Praksisene er her delt inn i tre hovedkategorier: Innsamling av dokumentasjon knyttet til arbeid med pågående saker, å holde seg orientert om temaet man jobber med over tid, og å utveksle informasjon samarbeidene man har med andre aktivister i og utenfor egen organisasjon.

Dokumentasjon av saker

Mye av grunnlaget for påvirkningsarbeidet som aktivistene i Organisasjon A drev overfor sine respektive kommuner var innsamling av informasjon om lokale naturområder som kunne brukes til å utfordre dokumentasjonen som kommunen brukte for å vurdere tilstanden i lokal natur. Sentralt i dette var ulike befaringer som de frivillige i lokallaget gjennomførte for å drive naturkartlegging:

"Altså, det vi jobber med er å avgi uttalelser i forhold til kommuneplanen og kommuneplanleggingen, både i forbindelse med arealutnyttningen og det man planlegger av prosjekter og sånn, så følger vi med på det. [...] vi tar sånne kartlegginger av det vi mener er verneverdige eller biologisk interessante områder, hvor det er stort artsmangfold og sånn." - A1

"[På] ukentlig basis, sånn oss imellom som er i organisasjon A, så handler det om befaringer i skog, og for eksempel sånn salamanderdammer og andre... [lokal elv], for eksempel, hvor det er muslinger. Og hva slags dyreliv og skogsliv som lever der og som blir berørt av endringer i samfunnet". - A2

A1 trakk inn hvordan faglig kompetanse fra enkeltpersoner i lokallaget var avgjørende i arbeidet med slike kartlegginger:

"Og da har vi en biolog som vi tar med for å mikroskopere kjuker, og som er indikatorarter på gammel skog og viser at det er høy kontinuitet og sånt da. Så da har vi prøver som biologen vår tar og mikroskoperer og artsbestemmer nøyaktig og sånt for å se om det er rødlista arter vi har å gjøre med da. Så det er en veldig verdifull greie som vi driver med, altså." - A1

I tillegg til befaringer baserte lokallagene seg også på utstrakt utveksling av informasjon med et nettverk av organisasjoner og enkeltpersoner som på ulike måter var engasjert i lokalt natur- og friluftsliv, i tillegg til naturforskere, som kunne komme med innspill til deres egne vurderinger av tilstanden i lokal natur.

Forberedelsene til aksjoner i Organisasjon D innebar gjerne at deltagerne drøftet hvordan saken skulle vinkles, basert på innsamlet bakgrunnsinformasjon. D1 ga en gjennomgang av hvordan dette fungerte i aksjonen rettet mot lokal cruisetrafikk:

"vi samla bakgrunnsinformasjon både på den lokale båten og hvordan den fungerte i forhold til landstrøm eller ikke landstrøm, drivstoff og utslipp, også videre. Konkret, og også generelt om cruisetrafikken og utslippene, bruk av tungolje og den type turisme. Så det samla vi inn på forhånd og drøfta i plenum og la frem ulike forslag og ulike vinklinger om dette, basert på de vitenskapelige... både praktiske og eksempler både fra hvordan havnen ser på dette, hvordan havnemyndighetene ser på dette og hvordan miljøorganisasjoner og forskning ser på dette. Det var jo bakgrunnen for aksjonen. En prøver alltid å ha bakgrunn for aksjoner fra et vitenskapelig hold. " - D1

Lokallaget samlet altså inn både konkret informasjon om den spesifikke båten som skulle være fokus for aksjonen (lokale utslipp av Nitrogenoksid, etc.) og kommunens planer for oppskalering av cruiseskip-anløp, i tillegg til mer overordnet informasjon om problematiske sider ved cruisetrafikk generelt og hvordan den knytter seg til bredere klima- og miljøproblematikk, slik at de kunne skape en vinkling som knyttet sammen en lokal sak med det bredere problemområdet som organisasjonen jobbet med.

I saken om den lokale myren som lokallaget i Organisasjon B jobbet med hadde de i trukket inn en annen organisasjon engasjert i naturmangfold Organisasjon B, delvis som allierte, men også som en kilde til informasjon de trengte for å kunne utvikle et budskap knyttet til et saksfelt de i utgangspunktet ikke hadde så mye kunnskap om:

"Det var nok litt tilfeldig at vi fanget opp saken: Det kom noe i lokalnyhetene, som noen leste og sa "det er jo en sak vi burde engasjere oss i". Men da var spørsmålet: Vi kunne veldig lite om hele saksfeltet, om myr osv. Så da var det viktig å koble til seg Sabima⁵, for de er de som kan dette. Der var det en stor kilde til informasjon. [...] det var den informasjonen jeg baserte meg på, for å sette meg mer inn i det." - B4

Konkrete saker som disse, der aktivistene jobbet for gjennomslag for et sett spesifikke krav, innebar dermed gjerne en systematisk prosess for å sette sammen et informasjonsgrunnlag som kunne brukes til å underbygge aktivistenes standpunkt overfor allmennheten og/eller myndigheter, og da gjerne som en utfordring til et etablert faktagrunnlag som fungerte som utgangspunkt for status quo i saken. Konstruksjonen av et slikt grunnlag kunne basere seg på en felles innsamling av informasjon fra ulike skriftlige kilder, som i D1 sitt eksempel, men kunne også ta utgangspunkt i det å koble inn relevant ekspertise fra aktivistenes egen organisasjon eller deres bredere nettverk.

5 Miljøorganisasjon som jobber med naturmangfold. Dannet som en paraplyorganisasjon for medlemsforeninger som jobber med ulike biologiske fagfelt (f.eks. Norsk botanisk forening eller Norges sopp- og nyttevekstforbund). Sabima bidrar til koordinering av disse foreningenes arbeid for politisk påvirkning når det gjelder offentlig forvaltning av biomangfold. Organisasjonens egen beskrivelse av seg selv finnes her: <https://www.sabima.no/om-sabima/hvem-er-sabima/>

Holde seg orientert

A1 viste til nettressurser som ble brukt som del av arbeidet med å holde oversikt over tilstanden i lokal natur:

"Altså, vi følger med på registreringer i Artsdatabanken og sånt, som er en... en vitenskapelig nettside hvor forskere og andre legger inn artsfunn og sånt. Vi holder oss orientert på den måten. Men det er ikke noe systematisk, dette er ikke noe vi sitter og gjør, la oss si, x antall ganger i uka. Det kan være uker hvor man sitter ganske mye på det og sjekker ut forskjellige funn når det gjelder kjuker og sånn som man kanskje har hatt problemer med å artsbestemme, og lurert på om er sjeldne og sånn. Også er det andre uker hvor det ikke skjer noe særlig. Så det er ikke noe systematisk rutine på dette her". - A1

Utover å overvåke lokale artsregistreringer på denne måten, hadde ikke A1 noen spesielle rutiner for å holde seg orientert om temafeltet han jobbet med. For A2 hadde imidlertid organiserte aktiviteter der man lærte praktisk naturkunnskap en sentral rolle for hvordan hun selv hadde bygd opp sin egen kunnskap om temaet naturmangfold, og for hvordan hun vedlikeholdt den over tid:

"[...] sånn som når jeg ble bedt med ut på flaggermusvandring, ikke at det var så spennende i seg selv, å høre en flaggermus, men det var alt det jeg ikke visste om flaggermusa som kom fram da: hvorfor vi trenger den, for eksempel at det er det dyret i verden som blir forska mest på når det gjelder sykdommer vi kan gjøre oss resistente mot [...] Det er sånn man bevisstgjør kunnskapen, og da må man ha frivillige som maser på deg da, for at du skal være med." - A2

A2 brukte sosiale medier og andre kilder til nyhetsoppdateringer for å holde seg orientert om både nye hogstmeldinger som skulle behandles av kommunen, i tillegg til kurs eller arrangementer i nærmiljøet. Formålet med å holde seg oppdatert på arrangementer organisert av andre organisasjoner var delvis for å finne muligheter til å øke egen kunnskap, men også for å finne muligheter for samarbeid med andre organisasjoner:

A2: "[E]llers er det Facebook da, sosiale medier. Jeg er medlem av ulike sider som gir meg oppdateringer på når ting skal skje, akkurat som en kalender i Google, ikke sant? Arrangementer, opplysningssider, hogstmeldinger... ja. Arrangementer som er tverrfaglige eller tverr-organisatoriske, sånn at du kan hjelpe andre".

Intervjuer: "Kan du si litt mer om hva det innebærer?"

A2: For eksempel [lokal friluftsansjon] arrangerer en sånn dag hvor det er gratis for alle familier å komme og prøve kano, kajakk, snekre fuglekasser eller andre naturting, og lære om sopper eller vekster som er spiselige eller som har andre egenskaper som er positive. Og da kan organisasjon A i [Sted] stille opp og være behjelpelige og være med der mot at man får en stand-plass selv, da, sånn at det er mulig å reklamere for eget".

Rutinene til C1 var hovedsakelig orientert mot sosiale medier, og da spesielt mot hva hovedkontoret og andre lokallag i organisasjonen hennes delte:

[J]eg får det stort sett opp i feeden på Instagram og Facebook, leser saker og artikler som blir delt. [...] Hovedkontoret, og hva andre lokallag deler. Vi har en plattform på Facebook hvor vi kan dele ting lokallagene imellom". - C1

Aktivistene fra organisasjonene B og D orienterte seg mer mot tradisjonelle medier og spesielle nettsider med et fokus på klimapolitikk- og forskning for å holde seg oppdatert, i tillegg til å følge med på informasjon viderefremidlet fra deres egne organisasjoner:

"Jeg bruker gjerne 1-2 timer hver dag for å holde meg oppdatert, både med aviser men også tidsskriftartikler og noen ganger sånne mer dyptpløyende rapporter". - B1

"altså jeg sitter ikke med en fast timeplan sånn, men når jeg har lagt fra meg avisen om morgenen så blir det at jeg går inn og sjekker om det har kommet noe e-post, om det har kommet noe meldinger. Noe av det som jeg mest systematisk har lest og jobbet med da er dette her elektroniske tidsskriftet som heter Energi og klima. Og Energi og klima kommer jo alltid hver fredag, men det kommer av og til innimellom også. [...] Også følger jeg jo med på hva som står i avisa, vi har et verktøy på hjemmesida vår som snapper opp det som står i norske media. Og dermed får vi tilfang på det, så daglig omtrent får vi fanga opp ting som skjer rundt omkring". - B2

De mer spesialiserte nettbaserte kildene som disse aktivistene oppsøkte var gjerne tilknyttet forskningsinstitutt for klimaforskning, eller andre miljøorganisasjoner i Norge eller internasjonalt med mye ressurser og faglig tyngde:

B4: *"Det er noen sånne veldig nyttige sider sånn som Energi og klima⁶".*

B1: *"Ja"*.

[...]

B4: *"Og Naturpress⁷ har nå kommet. Og Klimastiftelsen⁸, de har publikasjoner og frokostmøter"*.

B3: *"Ja. Vi er jo også på masse sånne møter av og til, ikke sant. Det er jo også noe vi får info av, frokostmøter og konferanser og CICERO⁹, og..."*.

B4: *"Så både Klimastiftelsen og CICERO det er sånn... Vi stoler på dem altså"*.

[...]

B1: *"Også er jeg en del på utenlandske kilder også. [...] Både på forskning og på frivillige organisasjoner sånn som The European Environmental Bureau, også CAN (Climate Action Network¹⁰). Så det er de frivillige organisasjonene som har laget nettverk, og de har et sekretariat i Brussel for å påvirke da EU-institusjonene, som motvekt til industrien og sånn, så jeg ser også hva de... Det er jo så mye at man kan drukne i all informasjonen"*.

Som sitatene over indikerer organiserte disse institusjonene også politiske og faglige arrangementer som aktivistene også brukte som en måte å holde seg orientert på. B2 og D1 nevnte flere av de samme kildene fra sitatet ovenfor, selv om D1 var litt mer orientert mot hva som foregikk i lokalmiljøet sitt, spesielt når det gjaldt byutvikling og trafikkutbygging, enn aktivistene fra Organisasjon B. Han var også spesielt opptatt av å følge opp og drive personlig dokumentasjon knyttet til saker om klimaforskning:

"Så du kan si lokalt og regionalt følger jeg med, og jeg klipper jo ut... jeg holder jo Aftenposten og Dagens næringsliv og lokalavisen i [by] og Klassekampen, og jeg systematiserer jo og klipper ut alt avisstoff om miljø da. I tillegg følger jeg med på nettet

6 Nettside som publiserer debatt og analyse av klima- og energipolitikk. Drevet av Norsk klimastiftelse.

7 Norsk nettavis med fokus på miljøsaker. <https://www.naturpress.no/natur-press/>

8 Norsk klimastiftelse: Tankesmie som arbeider med klima- og energipolitikk. <https://klimastiftelsen.no/om-oss/>

9 Norsk forskningsinstitutt for tverrfaglig klimaforskning. <https://cicero.oslo.no/no/om-oss>

10 Global nettverksorganisasjon bestående av organisasjoner som jobber mot klimaendringer.

om forskningsresultater om FNs klimapanel og forskere fra CICERO og fra Bjerknessenteret¹¹ osv. [...] Så for eksempel når det er en avisartikkel fra noen forsker, disse ulike forskningsinstituttene som jobber med miljøforskning, så søker jeg ofte opp på nettet videre informasjon om dette". - D1

Informasjon videreformidlet fra sentrale ledd var et viktig omdreiningspunkt for flere av aktivistenes rutiner for å holde seg orientert om saksområdet de jobbet med. For deltageren fra organisasjon C syntes innhold produsert av ansatte på "hovedkontoret" å være en viktig kilde til orienterende informasjon om temaene hun jobbet med. Organisasjon B hadde ingen egne ansatte, men nettsiden deres ble like fullt oppdatert nærmest daglig av en sentral aktivist som fungerte som nettredaktør på frivillig basis. Her ble det daglig lagt ut innhold knyttet til organisasjonens virkeområde, både i form av stoff hentet fra andre nettsider og artikler skrevet av organisasjonens egne medlemmer, og nettsiden ble trukket fram av alle aktivistene som et sted de oppsøkte daglig for å holde seg orientert. Aktivistene i Organisasjon A viet på den annen hånd mindre oppmerksomhet til stoff produsert av sentrale ledd i hennes egen organisasjon, da det ikke var relevant for de mer lokalt forankrede temaene som de selv arbeidet med:

"Jeg må innrømme at [Organisasjon A] nasjonalt er jeg egentlig ikke noe inne på for å søke informasjon eller kunnskap, for den jobber mer sånn som [annen miljøorganisasjon] og alle andre typer nasjonale og internasjonale organisasjoner gjør: det er for å spre økt kunnskap generelt. Men jeg går ikke inn for å finne noe.... altså du vet at regnskogen brenner og hogsten er stor og at du ikke skal forurensse og sånn, det blir mer sånn allment da." - A2

I rutine for å holde seg oppdatert fremgår det et ganske tydelig skille mellom aktivistene som jobbet med klima på den ene hånd, og de fra Organisasjon A som jobbet med lokalt naturmangfold på den andre: Klimaaktivistene orienterte seg hovedsakelig mot artikler i aviser og på nettsider knyttet til forskningsinstitusjoner eller andre miljøorganisasjoner, i tillegg til arrangementer organisert av andre miljøorganisasjoner. Aktivistene i Organisasjon A hadde i større grad fokuset sitt rettet mot utviklingen av naturtilstanden og kommunale saker på lokal basis. A2 brukte også arrangementer for å vedlikeholde kunnskapen sin, men da gjerne for å kunne lære praktiske

¹¹ Forskningscenter for klimaforskning tilknyttet Universitetet i Bergen. <https://www.bjerknes.uib.no/artikler/var-historie>

ferdigheter som kunne brukes i forbindelse med befaringer i lokal natur. Forholdet til informasjon fra organisasjonenes sentrale ledd varierte også mellom aktivistene.

Samarbeid og utveksling av informasjon

Deling av informasjon innenfor organisasjonen

Det var forholdsvis få formelle prosedyrer for utveksling av informasjon mellom personer som var aktive i de ulike organisasjonene, i det minste på lokalt nivå. Flere av dem hadde imidlertid regelmessige møter som blant annet kunne innebære utveksling av informasjon som aktivistene hadde kommet over:

"En annen ting som vi bidrar med nå er at vi har styremøte i lokalavdelingen her en gang i måneden. Da har vi alltid en runde som heter "godt nytt". Da har vi med noe som vi har plukket opp hver især som har bidratt positivt til klimaet. Det kan være noe de diskuterer i avisen, noe man har hørt på radioen, hvor som helst. Noen har vært på konferanse... Så vi har en utveksling hver gang". - B3

"Innad i lokallaget har vi jo... altså det er styret som jobber, vi er et sånt arbeidende styret på fire stykker. Vi har styremøter hvor vi deler informasjon [...]" - A1

Ellers kunne deling av informasjon innad i lokallagene foregå på en ganske uformell måte, mellom enkeltpersoner som kjente hverandre spesielt godt:

"Hvis man kommer på noe veldig interessant, sender jeg det rundt hvis jeg ser noe, til noen av disse... Det er klart i et sånt lokalt nettverk hvor det er 20-25 som du har vært i møte sammen med, så er det 3-5 som du har blitt bedre kjent med, også kan du foreslå til dem en sånn sak, 'er dette interessant for oss å gjøre noe med?' Men det er mer sånn.... det gjennomsyrrer ikke aktiviteten på den måten, det blir nok mer tilfeldig". - D1

Flere av aktivistene nevnte Facebook-grupper el.l. for medlemmer i organisasjonen, der det på tvers av lokallag foregikk en noenlunde ad-hoc deling av artikler knyttet til temaer som organisasjonen

jobbet med. C1 omtalte en Facebook-gruppe som var satt opp for å knytte sammen ulike lokallag i Organisasjon C, der det både ble delt informasjon om sakene som organisasjonen jobbet med, i tillegg til praktiske erfaringer med gjennomføring av ulike utadrettede aktiviteter i de enkelte lokallagene:

"Det er litt sånn: 'Sjekk ut denne artikkelen, den er relevant' og 'har du sett dette her' type ting. Og sånn tips til hvordan andre folk har løst arrangementer man tenker å ha selv, og... ja rett og slett en informasjonsplattform der vi skal prøve å holde hverandre oppdatert, og at det skal være en link mellom lokallagene, så vi på en måte ikke er så alene, men kan stå sammen, på en måte." - C1

Formell skolering av frivillige innenfor organisasjonene var ikke et punkt som kom opp i løpet av intervjuene i noen særlig grad. Et unntak var A2, som nevnte at organisasjonen holdt mange kurs i verktøy som ble brukt under befaringene for å kartlegge lokal natur:

"Også er det jo en del kursing av frivillige på kart for eksempel, sånn QGIS hvor du kan gå inn og skrive inn ulike områder, også kan du få opp hvor gammel skogen er, eller om det har vært noen åpne dammer der før, er det noen rødlista arter der, svartlista arter [...] Kurser frivillige ja. Det er sånn at hvis du er medlem i [Organisasjon A] så kan du få veldig mye gratis kurs, [...] Og da kommer det fra veldig mange lokallag rundt forbi, også er det som oftest i Oslo, også er jo det gratis. Da sender man da X antall frivillige fra sin lokalavdeling på sånne kurs i håp om at de etterpå vil kurse de lokale igjen da, sånn at det drypper ned. Så er det da også samarbeid med kurs i [...] andre frivillige lag og organisasjoner, speideren og alle som driver med natur og friluftvern". - A2

Samtidig hadde Organisasjon A et sterkt regionalt ledd som ble trukket frem som mer relevant i hverdagen deres, blant annet ved at de la til rette for erfaringsutveksling gjennom periodevise "stormøter" der styremedlemmer fra alle de aktive lokallagene i fylket kunne møte opp og dele informasjon om hvilke saker hver av dem jobbet med. Fylkeslaget ga også ut et eget medlemsblad med informasjon om pågående saker i fylkets lokallag og artikler om tematiske områder som organisasjonen var engasjert i:

[F]ylkeslaget utgir [medlemsblad] og sånn, som inneholder en del informasjon, og hvor vi også får informasjon om formelle ting sånn som årsmøteinnkallinger og sånt til fylkeslaget,

og valg av utsendinger til årsmøtet i hovedorganisasjonen [...] jeg tror det er fire eller fem nummer i året som kommer ut, og som da inneholder en del informasjon, og generelle artikler om... dette feltet, altså veldig mye knyttet til dette med skogbruk og arts mangfold og skogvern og sånn da. [...] vi får en sånn oppdatering på en måte der, på en del sånne temaer som fylkeslaget ser som aktuelle og interessante, og som vi jobber med, og som da også er av interesse for oss." - A1

Organisasjon D, som også besto av lokallag med høy grad av autonomi fra sentrale ledd, hadde likevel en informasjonsformidling fra sentralt ledd i form av nasjonale nyhetsbrev sendt ut av organisasjonens koordinator til medlemmer med jevne mellomrom, som ble trukket fram i intervjuet med D1 som en viktig ressurs for å holde seg orientert. Disse kunne inneholde nyheter om saksfeltet som organisasjonen jobbet med, kommende arrangementer og møter, i tillegg til notiser om gjennomførte aksjoner som avdelinger av organisasjonen i Norge og internasjonalt hadde gjennomført, og som medlemmer og lokallag kunne bruke som utgangspunkt for egne aksjoner:

"[K]oordinatoren plukker opp en del hendelser og en del ting som en kan tenke på å ha fokus på. Og i forhold til mulige markeringer som en ønsker. Også er det [...] opp til de lokale organisasjonene, her i byen, i [nevner ulike byer] å lage lokale aksjoner innenfor rammen av [organisasjon D] sine verdier og prinsipper." - D1

Nettredaktøren i Organisasjon B hadde en lignende rolle for å samle aktuell informasjon om temaene som organisasjonen jobbet med, i tillegg til å gi en oversikt over aktiviteter i de ulike lokallagene. Innholdet på nettsiden kunne være henvisninger til relevante artikler og ressurser hentet utenfra, men også innhold produsert av medlemmer i organisasjonen:

"Vi blir oppfordret om å skrive, sende bilder, alle lokallag blir oppfordret til det. Og jeg synes det er en fin fordeling. Men i tillegg til det så plukker nettredaktøren opp kanskje en ny bok som har kommet, som noen skriver, en anmeldelse av det, eller en avisartikkel som han får lov til på vegne av den personen, å legge ut med noen kommentarer. Så det er en kombinasjon av lokallagsaktivitet, men også andres avisinnlegg [...] da er det en egen del av den hjemmesiden, som er liksom et kunnskapsgrunnlag. Med artikler og PowerPoint og... av folk i egen organisasjon, som er til deling med alle." - B4

Delingen av informasjon innenfor organisasjonene foregikk altså stort sett i uformelle former, enten direkte mellom personer i lokallagene eller via plattformer drevet av sentrale ledd i organisasjonene.

Deling av informasjon i det bredere nettverket

Organisasjon B hadde en tilknytning til ulike internasjonale nettverk, som bandt dem sammen med miljøorganisasjoner fra andre deler av verden. Disse kunne ta form av formelle internasjonale sammenslutninger slik som *Climate Action Network (CAN)*, og mer uformelle kontakter med tilsvarende organisasjoner i andre land. Slike nettverk kunne være en kilde til informasjon om hendelser i andre land eller i internasjonale fora. Iblant kunne slik informasjon også være relevant å viderefremme i en norsk kontekst:

"[Vi] har vi fått inn helt fersk informasjon i dag om et FN-organ som stiller store spørsmålsteget ved norsk i mitt hode schizofren klimapolitikk, der vi gjør en del fornuftige ting, men så satser på å finne mer olje og gass, og vi får en nokså tydelig pekefinger fra det FN-organet som har ettergått Norge i sømmene. Det har jeg formidlet til leder for organisasjonen og til hjemmesida vår, som formodentlig lager en artikkel om det." - B2

Annet enn for B2, som fungerte som nestleder i sin organisasjon, var det imidlertid lite snakk om organisasjonenes internasjonale kontakter som en vesentlig informasjonskilde knyttet til aktivistenes arbeid. D1 trakk imidlertid frem de internasjonale motstykkene til Organisasjon D som en kilde til inspirasjon for nye aksjonsformer.

Alle aktivistene hadde ulike former for samarbeid med andre norske miljøorganisasjoner, og disse figurerte gjerne mer fremtredende enn andre lokallag innenfor samme organisasjon når aktivistene skulle beskrive hvordan det frivillige arbeidet deres forløp seg til daglig. Hovedsakelig ble slike organisasjoner nevnt som samarbeidspartnere for felles arrangementer eller aksjoner. Slike arrangementer var gjerne rettet mot å presentere et allment publikum for problemstillinger som organisasjonene jobbet med, men kunne også være en viktig måte å vedlikeholde kunnskap for aktivistene selv, noe som spesielt ble fremhevet av A2 og deltagerne fra organisasjon B. For førstnevnte dreide dette seg som nevnt om arrangementer der man opparbeidet seg kunnskap om natur og økologiske sammenhenger gjennom praktiske opplegg, for eksempel i form av befaringer

eller aktivitetsdager ute i naturen. Medlemmene fra Organisasjon B trakk på sin side frem arrangementer som i større grad tok form av foredrag eller samtaler. Et fremtredende eksempel var en årlig konferanse som nylig hadde vært avholdt konferanse, der Organisasjon B deltok i planleggingen, som brakte sammen grupper fra ulike deler av sivilsamfunnet for å diskutere omstillingen til et lavutslippssamfunn:

"B4: Vi har stand på disse arrangementene. Jeg deltok på planlegging av en parallell sesjon i fjor. Vi er bare med i det kollegiet som bestemmer hva vi skal ha fokus på, hvem skal vi invitere.

B3: Samtidig lærer vi noe nytt når vi er med på en sånn konferanse: Vi hører på alle disse oppleggene, og vi blir klokere for å si det sånn. Så kan vi bringe det videre i diskusjoner med hverandre, men også kanskje bruke noe til en kommende løpeseddel, noe vi har hørt, det kan hende. Jo mer info man får om temaene, jo mer mulighet har man til å snakke med folk om det.

B4: Men målet med [Konferansen] er å nå ut til andre enn menigheten, vi som er overbevist. Men for meg har det rett og slett vært inspirasjon.

B3: Ja, absolutt.

B4: Du føler du får litt input, og har litt, som du sier, å spille videre på."

Organisasjonene innenfor aktivistenes nettverk ble også nevnt som en kilde til informasjon om politiske saker, gjerne i sammenhenger der disse andre organisasjonene hadde en mer spesialisert kompetanse innen et tilgrensende saksfelt som aktivistene trengte å orientere seg om. Lokallaget til A1 samarbeidet med flere andre organisasjoner på lokalt nivå som arbeidet med mer avgrensede aspekter ved naturvern enn dem selv. Disse kunne være en kilde til informasjon om forhold i lokal natur som Organisasjon A ellers ikke ville vært oppmerksomme på:

A1: "[...] også har vi også samarbeid med Norsk ornitologisk forening, lokallaget på [Sted] og sånn, som da er aktive når det gjelder for eksempel bevaring av [lokal skog], som er da en sånn edelløvskogbiotop som man ønsker å bygge boliger på og sånt, hvor de har vært veldig aktive, og vi har avgitt støtteerklæringer knyttet til det. Og backer de opp på den biten. Så det er et sånt samspill der, da."

Intervjuer: "Men de har på en måte et... de fokuserer mer spesifikt på noen sider av dette med lokalt arts mangfold som dere ikke..."

A1: "Ja, det er akkurat det. Og det er knyttet til dette med fugl og pattedyr og sånt, rett og slett interessante biotoper. Men som Norsk ornitologisk forening tar opp på grunn av dette med hensyn til fugl og sånn, men hvor vi ser at det er like store hensyn knytta til en del andre ting også. Så det blir en sånn vekselvirkning mellom organisasjonene der."

Denne typen samarbeid foregikk også innenfor rammene av en lokal paraplyorganisasjon der representanter fra Organisasjon A møttes med andre organisasjoner engasjert i arbeid med naturvern og friluftsliv for å utveksle informasjon og iblant utforme felles utspill overfor kommune- og fylkesadministrasjon, i saker der det var behov for å legge ekstra tyngde bak kravene som ble rettet til offentlige myndigheter. Dette samarbeidet ble også nevnt som en kilde til informasjon om relevante tiltak planlagt av kommunen, for eksempel når det gjaldt utbygginger:

"Forholdsvis nylig hadde vi et opplegg hvor de skulle ta en del dreneringsarbeider, altså ting som de kalte renovering/restaurering av torvmyr, hvor vi da fikk først informasjon om dette gjennom [Paraplyorganisasjon], også fikk vi da tilgang til planmaterialer der som kommunen hadde utarbeidet sammen med fylkesmannen, også ble det sendt rundt til medlemmene." - A1

"Ja, [lokal paraplyorganisasjon] er en veldig viktig side i forhold til alt som har med naturvern og miljøvern å gjøre, fordi de er mer sånn statlig retta at de sender ut et sånt nyhetsbrev hver måned, eller om det er hver 14. dag, og da får du der oppdatert hvor er det kommet hogstmeldinger hen, hva slags andre høringer er det der ute, både nasjonale og lokale, som gjør at folk har mer evnen til å påvirke da". - A2

Mange av aktivistene selv eller personer i deres lokallag var involvert i ulike former for organiserte samarbeid med miljøorganisasjoner som jobbet med tilgrensende tematiske områder, og disse samarbeidene kunne innebære utveksling av informasjon knyttet til konkrete saker. Aktivistene hadde også direkte kontakt med andre grupper i nettverket for å hente inn informasjon om saksområder som de selv ikke hadde inngående kjennskap til. Organisasjonene kunne også samarbeide med hverandre om å organisere felles arrangementer som kunne fungere som møteplasser der aktivister fra ulike grupper hadde mulighet til å treffes og utveksle informasjon med hverandre.

Vurderinger av informasjon

I denne seksjonen vil jeg trekke frem noen utdrag som illustrerer hvordan aktivistene vurderte verdien av ulike former for eller kilder til informasjon.

Organisasjonene B og D jobbet generelt mer med klimasaken enn de to andre. Aktivitetene til disse organisasjonene var også mer rettet mot å formidle et bestemt budskap til befolkningen generelt. I forbindelse med dette trakk aktivister fra begge organisasjoner frem hvor viktig det var for dem å sikre at informasjonen som dette budskapet bygget på skulle ha en vitenskapelig forankring, og pekte også i den anledning på former for informasjon som de unngikk å bruke i arbeidet sitt:

B4: *"[...] vi støtter oss på det som er profesjonell forskning, kan du si."*

B1: *"Jeg tror vi har en god kultur på det med å ikke stole på alle slags rykter og ting, ikke noe Youtube som kilde til... Man kan gjerne se det, men det er ikke noe man kan uten videre tro på. Så vi går rett til kildene, som er forskningsinstitusjoner, forskningsnettverk, hva de sier. "*

D1: *"Når det gjelder innhenting av informasjon som danner grunnlaget for vårt arbeid, så er vi veldig opptatt av at det skal være fokus på at våre handlingssaker, skal være basert på vitenskapelige resultater. Det kan du si, det står veldig sterkt i [organisasjon D]. Det er ikke noe sånne UFO-lignende aksjoner, eller at jorda er flat eller at vi synes at hvis du bare legger deg ned og ber, så blir du kvitt korona-opplegget. Det er liksom ikke der vi er. Det er vitenskapelige baserte aksjoner, fordi samfunnet neglisjerer det i forhold til økonomisk utvikling. Derfor er det et hovedgrunnlag for hele opprettelsen av [organisasjon D] internasjonalt er jo at man ser det at den politiske styringa ikke klarer å ta hensyn til miljøfaktorene."*

Som sitatene illustrerer, hadde aktivistene en klar bevissthet om at deres virksomhet skulle basere seg på forskningsbasert kunnskap. Dette synes å ha vært (i hvert fall delvis) motivert av et ønske om å fremstå med velbegrunnede synspunkter overfor den generelle befolkningen og eventuelt offentlige myndigheter. A1 trakk fram viktigheten av troverdig, kunnskapsbasert informasjon i

lokallagets arbeid opp mot kommunen. Som et eksempel trakk han inn en større FN-rapport om artsmangfold som lokallaget hadde brukt for å styrke sin argumentasjon overfor kommunen:

A1: *"vi har jo nå i forbindelse med dette med betydningen og egenverdien av artsmangfold og dette med at artsmangfoldet reduseres så kraftig har vi nå jobba en del med de siste FN-uttalelsene som kom for et års tid siden, som det ligger ekstrakter av ute på nettet som FN har lagt ut [...] det er også et materiale som vi bruker i forhold til kommunen og sånn".*

Intervjuer: *"Det er for å bygge opp under argumentasjonen deres?"*

A1: *"Ja, helt riktig, for å synliggjøre alvoret i en del ting, også for å prøve å fremme en forståelse hos kommuneadministrasjonen og politikerne for de tingene som vi forfekter. Også det at det skal være kunnskapsbasert og saklig, det er veldig viktig for oss at vi blir tatt på alvor når vi kommer med ting, og det gjør at vi er ganske kritiske til det vi tar tak i".*

Som tidligere vist trakk også B2 fram en FN-uttalelse som underbygget Organisasjon B sine standpunkter om norsk klimapolitikk. Organisasjon B la også stor vekt på å formidle innholdet i IPCC-rapporten¹² fra sine egne nettsider i tidsrommet da den ble publisert:

"Og når disse IPCC-rapportene kommer ut, da har vi også gjerne en slags sammenfatning eller ett eller annet på våre nettsider. Om hva det egentlig går ut på, litt sånn forenklet, med henvisninger da til, for de som vil gå dypere inn, men også litt sånn kort popularisert hva som er spesielt aktuelt for oss". - B1

FN-rapportene i disse eksemplene representerer publikasjoner fra institusjoner med stor legitimitet og faglig tyngde, karaktertrekk som aktivistene kunne trekke veksler på ved å fremheve rapportene og assosiere dem med sine egne standpunkter.

Aktivistene i Organisasjon A, som arbeidet mer på lokal basis, hadde på sin side et antagonistisk forhold til lokale skogeiere og til en viss grad kommunen, med bakgrunn i sine bestrebelser for å verne lokal skog av økologisk betydning. Dette gjenspeilet seg blant annet i en mistillit til dokumentasjonen som skogeiere fremmet for kommunen i forbindelse med hogstmeldinger som de

¹² Intergovernmental Panel on Climate Change: FN-organ som produserer sammenstillinger og vurderinger av eksisterende forskning på klima. <https://www.ipcc.ch/about/>

sendte inn til kommunen, noe som var en av årsakene til at det var av sentral betydning for aktivistene å dokumentere tilstanden i lokal natur gjennom fysiske befaringer:

"Sånn som det er i dag har skogeiere, hvis de sender inn en hogstmelding til kommunen, så sender de ofte inn noen gamle kart som er misvisende, som ikke viser skogen i dag og de viser ikke vassdrag i dag. Og da er det sånn som organisasjon A og andre som kan gå inn og si at 'jamen det her stemmer ikke med dagens bilde, det stemmer ikke med den typen tresort som er der'". - A2

Slik mistillit kunne imidlertid også uttrykkes overfor informasjon fra potensielle allierte:

"Altså det som er at vi får ofte innspill fra, la oss si et lokalt vel eller en nabo eller noe som ser at nå skal naboen over veien bygge ut noen greier, og det liker vi ikke for det sjenerer oss, men da sier vi at 'der er det veldig interessant, for det er så fine trær og sånn' også vil de gjerne at vi skal ta tak i dette og promotere deres interesser i den saken. Og da må vi si at det har vi ikke kapasitet til, vi er frivillige og vi jobber med mer overordna problemstillinger og sånn, så vi har ikke kapasitet eller ønske om å gå inn som parter i små, begrensede enkeltkonflikter, og bli brukt som et ukritisk talerør for enkeltpersoners interesser, det ønsker vi ikke". - A1

I sammenheng med omtalen av egne rutiner for å holde seg oppdatert, reflekterte A2 over hvordan det å være frivillig påvirket hvilke informasjon man oppsøkte i det daglige:

"Sosiale medier gjør mer at du kan luke ut det som høres gøy ut, det du har lyst til å være med på, det som øker kunnskapen din innenfor det du synes er gøy. Men når du øker kunnskapen din innenfor noe du synes er gøy så har du på en måte allerede oppsøkt noe du allerede tror du har noe kunnskap om, ofte. For når du skal bli med på noe som er gøy, så er det fordi du mener det er relevant ut fra noe du vet fra før. Det er ikke så lett å få med mennesker på å øke kunnskapen sin på det de ikke vet noe om, eller som de har ett utgangspunkt at kommer til å bli kjedelig, da. For det er sånn at når det er frivillig så er du med på det du synes er gøy, ikke alltid det du må eller burde være med på". - A2

Flere av aktivistene hadde bestemte enkeltpersoner i nettverket sitt som ble sett som eksperter innenfor bestemte felt, og som de festet stor grad av tillit til som kilder til informasjon. Disse

personene kunne være fremtredende medlemmer i samme organisasjon, eller personer i det bredere nettverket til aktivistene. Aktivistene fra Organisasjon A, som var basert i samme fylke, trakk begge frem en bestemt person i organisasjonens regionale ledd som hadde spesiell kompetanse og erfaring både når det gjaldt selve temaene de jobbet med, men også om hvordan man best kunne jobbe opp mot og legge press på lokale myndigheter i konkrete saker:

A1: *"Når det gjelder Organisasjon A på fylkesnivå [...] de har jo en... det er kanskje ikke riktig å si "guru", men det er ikke så langt unna, som heter [navn] som har vært aktiv i mange mange år, og som er fantastisk flink på dette med skog og biologisk mangfold, og som er veldig flink i forhold til dette med kommunikasjon med media, og har gode kontakter og sånn. Så vi trekker [...] fra tid til annen veksler på han da. [...] hvis det er ting som vi står fast på eller lurert på, så kan det ofte være en nyttig samtalepartner. Det er knyttet til skog og arts mangfold, primært."*

Intervjuer: *"Kan du gi et eksempel på en sak hvor dere har trukket inn han?"*

A1: *Ja, altså vi hadde et tilfelle hvor vi hadde hatt noe rovfuglbiotoper, fortrinnsvis hønehauk som er avhengig av gammel granskog og sånn, og hvor lokale skogeiere og [Skogeiersamvirke] satte i gang med hogst, og vi da varslet om biotoper i forveien og sånt, at dette ikke skulle røres. Så ble det tatt... det ble da hogd, og det ble politianmeldt fra vår side, også ble det da... da tok politiet og henla den biten, og da tok vi kontakt med [Navn] om vi skulle da gå videre og overklage dette til statsadvokaten, selve henleggelsen, også prøve å få det satt i gang med det. [...] Så det er et eksempel på en sånn henvendelse. Også er det dette med avvirkning og plukkhogst, altså dette er... når det gjelder avvirkning av skog så er det dette med flatehogst og plukkhogst som er en mer sånn skånsom måte [å drive hogst] [...] dette med plukkhogst er en greie som er i skogbruket... litt kontroversielt, men [Navn] har en del kompetanse og sånt der som vi da trekker veksler på når vi skal argumentere i de sakene."*

Organisasjon B hadde som nevnt eldre som en sentral målgruppe for budskapet de fremmet og for rekruttering av frivillige. Mange av medlemmene deres hadde også lang erfaring bl.a. fra politikk, forskning eller offentlig forvaltning, noe som de intervjuede aktivistene fra organisasjonen trakk frem som en viktig kilde til kunnskap om temaene organisasjonen jobbet med:

B4: "Du skjønner at vi har en ganske kompetent medlemsmasse. Dette er folk som både har levd et langt liv, mens som også er professorer og leger og jurister og... [...] Og vi har kjemikere ikke sant, han [Navn] vet du."

B1: "Han var jo en av de store vitenskapsmennene i Norge blant klimaforskere, på [Universitet]. Han skriver jo fortsatt artikler, og skriver for oss også."

B4: "Han har noen av de artiklene på den der kunnskapsiden på nettsiden."

B2 la vekt på hvordan ekspertisen i medlemsmassen hadde hjulpet når han selv som ny aktivist skulle sette seg inn i ulike sider av klima som tema :

"Det er klart det har vært en viktig stimulans. Gjennom [Organisasjon B] er det mange fagfolk der, så jeg har kontakt med en framtrædende professor i kjemi fra [Universitet] som har vært med i styret, som jeg har lært mye av. Jeg har en annen kjent mann som har vært samfunnsmedisiner i [By], professor der, og kan dette her med helse og klima. Så har vi juridisk stoff, vi har flere jurister som er veldig opptatt hjemmelen for å drive med et kritisk blikk på klimapolitikken i Norge. De som er i bresjen for denslags på juridisk side også. Så det har vært en veldig stor stimulans [...] Altså vi har jo mange gamle ministre som er med i organisasjon B, som uttaler seg på en helt annen måte og tør å si noe helt annet nå når de ikke lenger er ansvarlige. [...] Også har vi også forfattere sånn som hun [Navn], hun har skrevet mange bøker om Arktis og problematikken for urfolk i Arktis osv. [...] Så det har vært veldig mye stimulans gjennom sånn, ikke bare kjendiser, men fagfolk også. - B2

Utdragene illustrerer at det var av sentral betydning for aktivistene at informasjonen som de brukte som grunnlag for sine standpunkter ble oppfattet som legitim av befolkning og/eller myndigheter som de jobbet opp mot. Orientering mot informasjon med basis i forskning eller som stammet fra institusjoner med utbredt legitimitet kunne være måter å sikre dette på, og hensynet til troverdighet hadde også konsekvenser for hvilke grupper aktivistene valgte å samarbeide med. Samtidig jobbet aktivistene for bestemte politiske endringer, noe som gjerne innebar å finne informasjon som kunne utfordre faktagrunnlaget som offentlige myndigheter eller grupper i samfunnet med motstridende interesser baserte seg på. Dermed var det verdifullt for aktivistene å ha et nettverk av grupper og enkeltpersoner som hadde troverdig kunnskap om feltene som de arbeidet med, men samtidig var forankret i et noenlunde felles verdigrunnlag.

Diskusjon

Aktivistene som ble intervjuet i denne undersøkelsen jobbet på ulike måter for å vinne gjennomslag for sine politiske standpunkt, og en viktig del av dette var å sørge for spredningen av en delt fortolkningsramme fra bevegelsen aktivistene tilhørte og ut til andre deler av befolkningen. For å gjøre dette fantes et sett med konvensjonelle taktikker som ble tatt i bruk: aksjoner i det offentlige rom, arrangementer, formidling av informasjon over nettet, eller dialog gjennom formelle kanaler med offentlige myndigheter. Sentralt i den praktiske forståelsen av hvordan slike aktiviteter skulle utformes fantes visse praksiser for oppsøking og utveksling av informasjon, noe man ser komme til uttrykk i måten aktivistene gikk frem for å samle inn dokumentasjon knyttet til saker som de jobbet med.

Selve informasjonen som aktivistene anvendte i arbeidet sitt kunne ta form av tekster eller dokumentasjon som de hadde produsert selv, noe som spesielt gjaldt for aktivistene i Organisasjon A og deres arbeid med å kartlegge tilstanden og artsmangfoldet i lokal natur gjennom selvstendige befaringer. I mange tilfeller måtte de imidlertid hente inn informasjonen de trengte fra personer eller organisasjoner med kunnskap de oppfattet som autoritativ innenfor en gitt kontekst. Disse figurene kunne være personer fra aktivistenes egen organisasjon med spesialisert kunnskap eller lang erfaring som aktivist, for eksempel personen fra fylkeslaget til A1 som ble trukket inn i en spesielt utfordrende sak om hogst i kommunen. Ett interessant poeng som dette eksempelet illustrerer er hvordan verdien av denne personens kunnskap lå i en kombinasjon av ekspertise innenfor det aktuelle politiske saksfeltet (plukkhogst som et alternativ til flathogst), i tillegg til praktisk erfaring med behandling av lignende saker i andre kommuner, slik at han kunne gi råd om hvilken fremgangsmåte lokallaget til A1 skulle velge og hvordan de skulle utforme argumentasjonen sin.

Om man skal trekke inn Della Porta & Dianis organisatoriske idealtyper av sosiale bevegelsesorganisasjoner, vil nok alle organisasjonene i denne undersøkelsen (med mulig unntak av Organisasjon D) falle inn under det de omtaler som massemobiliserings-organisasjoner, altså organisasjoner med en hierarkisk beslutningsstruktur og ansamling av makt og ressurser i sentrale ledd, men med mekanismer for å sikre medlemmene innflytelse på organisasjonens virksomhet og politiske retning. Likevel ser man variasjoner mellom lokallagsaktivistene når det gjelder graden av

autonomi fra de respektive organisasjonenes sentrale ledd i arbeidsmåter og tematisk fokus, som også synes å gjenspeile seg i graden av orientering mot sentrale ledd i informasjonspraksisene deres. Man så her et skille mellom aktivister som hentet inn mye av både ideer til aktiviteter og informasjon om saker fra sentrale ledd i organisasjonen (C), til de som var del av lokallag med en mer autonom posisjon henimot moderorganisasjonen sin (A og delvis D): der C1 i stor grad orienterte seg etter kampanjer og produksjon av informasjonsobjekter som ble utarbeidet av moderorganisasjonen, baserte aktivistene i Organisasjon A seg mer på ressurser internt i lokallagene sine og på samarbeid med andre organisasjoner på lokalt nivå.

Kildene som aktivistene oppsøkte i forbindelse med konkrete saker eller for å holde seg orientert syntes også å peke mot en viss arbeidsfordeling, om ikke fordeling av makt og ressurser, innenfor bevegelsene: alle organisasjonene i undersøkelsen hadde en form for sentralt plasserte aktører med et mer eller mindre formelt ansvar for å drive en pågående formidling av informasjon om aktuelle saker og nyheter ut til resten av organisasjonen, og som de fleste aktivistene i undersøkelsen (med unntak av Organisasjon A) brukte aktivt for å holde seg orientert om saksfeltet sitt.

Delingen av informasjon innenfor den bredere bevegelsen som aktivistene var knyttet til fylte ofte et praktisk behov, ved at grupper og individer som jobbet med tilgrensende felt kunne gi hverandre nødvendig informasjon i arbeidet med konkrete saker. Men slik deling syntes også å fungere som grunnlaget for mange av praksisene som tjente til å reprodusere relasjonene som utgjorde bevegelsen. Pågående utveksling av informasjon innenfor rammene av arrangementer, sosiale medier eller direkte kontakt mellom enkeltaktivister bidro til at aktivistene kunne bygge opp en grundigere forståelse for temaene som de jobbet med, i tillegg til at de fikk et fellesskap rundt interessen for disse temaene. Slik fungerte bevegelses-konteksten rundt aktivistene på flere måter som en av de sosiale verdenene som oppstår rundt andre seriøse fritidsaktiviteter. Utvekslingen av informasjon om saker og arbeidsmåter hadde imidlertid også en annen vesentlig funksjon i aktivistenes tilfelle: den bidro til å produsere den kollektive fortolkningsrammen som lå til grunn for bevegelsenes delte forståelse av sakene de jobbet med.

Konklusjon

Aktivistene som ble intervjuet i denne undersøkelsen gjorde utstrakt bruk av informasjon som grunnlag for det utadrettede arbeidet for å vinne gjennomslag for sine standpunkter. Praksisene knyttet til innsamling, utveksling og bruk av informasjon varierte betydelig etter hva slags saker aktivistene jobbet med, hvorvidt de primært jobbet opp mot befolkning eller offentlige myndigheter, og hva slags aktiviteter de fokuserte arbeidet sitt mot. Blant aktivistene eksisterte det et tydelig sett med normer om at informasjonen de brukte skulle være basert på forskning eller autoritativ kunnskap, samtidig som at de ofte trengte informasjon som kunne utfordre etablert kunnskap og slik bidra til å støtte opp under et skifte i kollektive fortolkningsrammer blant grupper i befolkningen eller hos offentlige myndigheter. Dette gjenspeilte seg i hvilke kilder til informasjon som ble oppsøkt i arbeidet med konkrete saker eller aktiviteter, og i rutineaktivitetene aktivistene hadde for å holde seg oppdatert om saksfeltet de jobbet med. Aktivistene inngikk også i en bredere sosial verden av likesinnede grupper og enkeltpersoner der utveksling av informasjon syntes å være et sentralt fokus for interaksjoner, enten det gjaldt samarbeid om konkrete saker, å holde hverandre oppdatert om pågående arbeid, deling av interessante nyheter, eller arrangementer som tok opp en konkret tematikk eller bidro til formidling av praktiske kunnskaper og forståelser. Slik bidro utveksling av informasjon til å opprettholde sosiale bånd, men også til en samproduksjon av en felles forståelse av sakene man arbeidet med, et sentralt konstituerende element i den sosiale bevegelsen som aktivistene inngikk i.

Denne undersøkelsen er basert på et svært begrenset empirisk materiale, slik at det vil være nødvendig med flere undersøkelser av andre grupper knyttet til sosiale bevegelser for å gi et mer rikholdig bilde av informasjonspraksisene som finnes innenfor disse. Det vil i den forbindelse spesielt være interessant å undersøke mer løst organiserte grupper enn de formelle organisasjonene som ligger til grunn for utvalget i denne undersøkelsen, for å se i hvilken grad resultatene samsvarer med deres praksiser.

I fremtidig forskning bør fokusgruppeintervjuer eller former for deltagende observasjon brukes i større grad, for å få et mer direkte innblikk i interaksjonene mellom aktivister innenfor samme bevegelse og deres delte forståelser av oppsøking, deling og bruk av informasjon. Ett gruppeintervju ble foretatt i denne undersøkelsen med interessante resultater, men en separat

intervjuguide for gruppeintervjuer burde ha vært designet for i større grad å kunne legge til rette for interaksjon mellom deltagerne.

Litteratur

- Arribas Lozano, A. (2018). Knowledge co-production with social movement networks. Redefining grassroots politics, rethinking research. *Social Movement Studies*, 17(4), 451–463. <https://doi.org/10.1080/14742837.2018.1457521>
- de Bakker, F. G. A., den Hond, F., & Laamanen, M. (2017). Social Movements: Organizations and Organizing. I C. Roggeband & B. Klandermans (Eds.), *Handbook of Social Movements Across Disciplines* (pp. 203–231). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57648-0_8
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2013). *The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139198752>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (Fifth edition.). Oxford: Oxford University Press.
- Buecher, S. M. (2008). The Strange Career of Strain and Breakdown Theories of Collective Action. I Snow, D. A., Soule, S. A., & Kriesi, H. *The Blackwell Companion to Social Movements*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Burnett, G., Besant, M., & Chatman, E. A. (2001). Small worlds: Normative behavior in virtual communities and feminist bookselling. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 52(7), 536–547. <https://doi.org/10.1002/asi.1102>
- Capurro, R., Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37, 343–411. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1002/aris.1440370109>
- Carter, S., & Mankoff, J. (2005). When Participants Do the Capturing: The Role of Media in Diary Studies. Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 899–908. <https://doi.org/10.1145/1054972.1055098>
- Castells, M. (2015). *Networks of outrage and hope: social movements in the Internet age*. Cambridge, UK: Polity.
- Chatman, E. A. (1999). A theory of life in the round. *Journal of the American Society for Information Science*, 50(3), 207–217. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(1999\)50:3<207::AID-ASI3>3.0.CO;2-8](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(1999)50:3<207::AID-ASI3>3.0.CO;2-8)
- Chatman, E. A. (1991). Life in a small world: Applicability of gratification theory to information-seeking behavior. *Journal of the American Society for Information Science*, 42,

438–449. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(199107\)42:6<438::AID-ASI6>3.0.CO;2-B](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(199107)42:6<438::AID-ASI6>3.0.CO;2-B)

- Choemprayong, S. & Wildemuth, B. M. (2016). Case Studies. I Wildemuth, B. M. (2016). *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, (2nd Edition). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, LLC.
- Choi-Fitzpatrick, A. (2014). Managing Democracy in Social Movement Organizations. *Social Movement Studies*, 14(2), 1–19.
<https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1080/14742837.2014.945158>
- Clemens, E. S. (2009). Organizational Repertoires. I Goodwin, J., & Jasper, J. M. *The Social movements reader: cases and concepts* (2nd ed.). Chichester: Blackwell.
- Connor, M., & Yerbury, H. (2018). Information Provision and Active Citizenship: An NGO's Information-Based Interactions. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 67(2), 82–95. <https://doi.org/10.1080/24750158.2018.1463076>
- Conover, M. D., Davis, C., Ferrara, E., McKelvey, K., Menczer, F., & Flammini, A. (2013). The Geospatial Characteristics of a Social Movement Communication Network. *PLOS ONE*, 8(3), e55957. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0055957>
- Cox, A. M. (2012). An exploration of the practice approach and its place in information science. *Journal of Information Science*, 38(2), 176–188.
<https://doi.org/10.1177/0165551511435881>
- Cox, L. (2014). Movements Making Knowledge: A New Wave of Inspiration for Sociology? *Sociology*, 48(5), 954–971. <https://doi.org/10.1177/0038038514539063>
- Della Porta, D. (2008). Eventful Protest, Global Conflicts. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 9(2), 27–56. <https://doi.org/10.1080/1600910X.2008.9672963>
- Della Porta, D. & Diani, M. (2006). *Social movements: An introduction* (2nd ed.). Malden, Mass: Blackwell.
- Foley, L. J. (2012). Constructing the Respondent. I Gubrium, J., Holstein, J., Marvasti, A., & McKinney, K. (2012). *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452218403.n22>
- Freeman, J. (2013). The Tyranny of Structurelessness. *Women's Studies Quarterly*, 41(3/4), 231–246.
- Fominaya, C. F. (2017). European anti-austerity and pro-democracy protests in the wake of the global financial crisis. *Social Movement Studies*, 16(1), 1–20.
<https://doi.org/10.1080/14742837.2016.1256193>

- Gerbaudo, P. (2012). *Tweets and the Streets: Social Media and Contemporary Activism*. Pluto Press. Hentet fra <http://www.oapen.org/search?identifier=642730>
- Gubrium, J. F., & Holstein, J. A. (2012). Narrative Practice and the Transformation of Interview Subjectivity. I Gubrium, J., Holstein, J., Marvasti, A., & McKinney, K. (2012). *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452218403.n3>
- Hartel, J. (2010). Managing documents at home for serious leisure: A case study of the hobby of gourmet cooking. *Journal of Documentation*, 66(6), 847–874. <https://doi.org/10.1108/00220411011087841>
- Hartel J., Andrew Cox, A. M. & Griffin, B. L. (2016). Information activity in serious leisure. *Information Research*, 21(4). Hentet fra <http://informationr.net/ir/21-4/paper728.html>
- Hicks, A., & Lloyd, A. (2018). Seeing information: Visual methods as entry points to information practices. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(3), 229–238. <https://doi.org/10.1177/0961000618769973>
- Hilligoss, B., & Rieh, S. Y. (2008). Developing a unifying framework of credibility assessment: Construct, heuristics, and interaction in context. *Information Processing & Management*, 44(4), 1467–1484. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2007.10.001>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Keck, M. E., & Sikkink, K. (1999). Transnational advocacy networks in international and regional politics. *International Social Science Journal*, 51(159), 89.
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. London: Sage. Hentet fra <http://methods.sagepub.com/book/doing-interviews>
- Laer, J. V., & Aelst, P. V. (2010). Internet and Social Movement Action Repertoires. *Information, Communication & Society*, 13(8), 1146–1171. <https://doi.org/10.1080/13691181003628307>
- Leach, D. K. (2005). The Iron Law of What Again? Conceptualizing Oligarchy Across Organizational Forms. *Sociological Theory*, 23(3), 312–337. <https://doi.org/10.1111%2Fj.0735-2751.2005.00256.x>
- Lee, C. P., & Trace, C. B. (2009). The role of information in a community of hobbyist collectors. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 60(3), 621–637. <https://doi.org/10.1002/asi.20996>

- Luo, L. & Wildemuth, B. M. (2016). Semistructured Interviews. I *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, (2nd Edition). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, LLC.
- McKenzie, P. J. (2003a). A model of information practices in accounts of everyday-life information seeking. *Journal of Documentation*.
<https://doi.org/10.1108/00220410310457993>
- McKenzie, P. J. (2003b). Justifying Cognitive Authority Decisions: Discursive Strategies of Information Seekers. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 73(3), 261–288.
- Mikkelsen, F., & Nyzell, S. (2018). A Comparative Perspective on Popular Struggle and Democracy in Scandinavia. I F. Mikkelsen, K. Kjeldstadli, & S. Nyzell (Red.), *Popular Struggle and Democracy in Scandinavia: 1700-Present* (s. 435–457). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-57855-6_14
- Morgan, D. L. (2012). Focus Groups and Social Interaction. I Gubrium, J., Holstein, J., Marvasti, A., & McKinney, K. (2012). *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft*. SAGE Publications, Inc.
<https://doi.org/10.4135/9781452218403.n11>
- Mostert, B. J., & Ocholla, D. N. (2005). Information needs and information seeking behavior of parliamentarians in South Africa. *South African Journal of Libraries and Information Science*, 71(2). <https://doi.org/10.7553/71-2-616>
- Orton, R., Marcella, R., & Baxter, G. (2000). An observational study of the information seeking behaviour of Members of Parliament in the United Kingdom. *Aslib Proceedings*.
<https://doi.org/10.1108/EUM0000000007015>
- Pendleton, V. E., & Chatman, E. A. (1998). Small world lives: Implications for the public library. *Library Trends*, 46(4), 732.
- Pickard, A. J. (2013). Research methods in information. Hentet fra
<https://www-cambridge-org/core/books/research-methods-in-information/D922B9D95E51D50CDC0A7DB5C3765336>
- Pollak, A. (2017). Visual research in LIS: Complementary and alternative methods. *Library & Information Science Research*, 39(2), 98–106. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2017.04.002>
- Prigoda, E., & McKenzie, P. J. (2007). Purls of wisdom. *Journal of Documentation*, 63(1), 90–114. <https://doi.org/10.1108/00220410710723902>
- Rohlinger, D. A., & Gentile, H. (2017). Sociological Understandings of Social Movements: A North American Perspective. In C. Roggeband & B. Klandermans (Eds.), *Handbook of*

Social Movements Across Disciplines (pp. 9–32). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57648-0_2

- Ruggiero, V., & Montagna, N. (Eds.) (2008). *Social movements: a reader*. London: Routledge.
- Salman, T., & Assies, W. (2017). Anthropology and the Study of Social Movements. In C. Roggeband & B. Klandermans (Eds.), *Handbook of Social Movements Across Disciplines* (pp. 57–101). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57648-0_4
- Savolainen, R. (2007a). Information source horizons and source preferences of environmental activists: A social phenomenological approach. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(12), 1709–1719. <https://doi.org/10.1002/asi.20644>
- Savolainen, R. (2007b). Media credibility and cognitive authority. The case of seeking orienting information. *Information Research*, 12(3), 21–21.
- Savolainen, R. (2007c). Information Behavior and Information Practice: Reviewing the “Umbrella Concepts” of Information-Seeking Studies. *The Library Quarterly*, 77(2), 109–132. <https://doi.org/10.1086/517840>
- Savolainen, R. (1995). Everyday life information seeking: Approaching information seeking in the context of “way of life.” *Library & Information Science Research*, 17(3), 259–294. Hentet fra [https://doi.org/10.1016/0740-8188\(95\)90048-9](https://doi.org/10.1016/0740-8188(95)90048-9)
- Savolainen, R., & Kari, J. (2004). Placing the Internet in information source horizons. A study of information seeking by Internet users in the context of self-development. *Library & Information Science Research*, 26(4), 415–433. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2004.04.004>
- Schilling, J. (2006). On the pragmatics of qualitative assessment: Designing the process for content analysis. *European Journal of Psychological Assessment*, 22 (1), 28– 37.
- Sheble, L., Thomson, L. & Wildemuth, B. M. (2016). *Research Diaries. I Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, (2nd Edition). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, LLC.
- Stebbins, R. A. (2009). Leisure and Its Relationship to Library and Information Science: Bridging the Gap. *Library Trends*, 57(4), 618–631. <https://doi.org/10.1353/lib.0.0064>
- Talja, S., Tuominen, K., & Savolainen, R. (2005). “Isms” in information science: Constructivism, collectivism and constructionism. *Journal of Documentation*. <https://doi.org/10.1108/00220410510578023>

- Tarrow, S. G. (2011). *Power in Movement*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511973529>
- Tilly, C., & Tarrow, S. (2015). *Contentious politics*. New York: Oxford University Press.
Hentet fra <https://ebookcentral.proquest.com/detail.action?docID=2121281>
- Walgrave, S., & Dejaeghere, Y. (2017). Surviving Information Overload: How Elite Politicians Select Information. *Governance*, 30(2), 229–244.
<https://doi.org/10.1111/gove.12209>
- Wersig, G. (2003). Information theory. I J. ; S. Feathers Paul (Red.), *International encyclopedia of information and library science* (s. 310–319). Routledge.
- Wildemuth, B. M. (2016a). Direct Observation. I *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, (2nd Edition). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, LLC.
- Wildemuth, B. M. (2016b). Participant Observation I *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, (2nd Edition). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, LLC.
- Yates, L. (2015). Rethinking Prefiguration: Alternatives, Micropolitics and Goals in Social Movements. *Social Movement Studies*, 14(1), 1–21.
<https://doi.org/10.1080/14742837.2013.870883>
- Yerbury, H. (2015). Information practices of young activists in Rwanda. *Information Research*, 20(1), 263–273.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Spørsmålene nedenfor er likelydende for både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer, da gruppeintervjuene hovedsakelig er tenkt som en potensiell erstatning for de individuelle intervjuene i tilfeller hvor det lykkes å rekruttere flere personer fra samme gruppering som har mulighet til å delta i en felles samtale.

Innledende spørsmål om organisasjonen/gruppen(e) som deltageren tilhører, og deres arbeid generelt – ca. 10 minutter

- Fortell litt om gruppen(e) dere er aktive i. Hvilke saker jobber dere med? Hvordan er gruppen organisert?
- Hvordan jobber dere med saksfeltet? Hva består gruppens arbeid av? (Evt.: Hva jobber dere med i lokallaget?)
- Hvor aktive er dere (intervjudeltagerne) i gruppen? Hva er deres rolle i gruppen?
- Har dere vært med i lignende grupper tidligere, eller er dette noe relativt nytt for dere?
 - Har dere utdanningsbakgrunn eller jobb relatert til saksområdet dere jobber med?

Mer spesifikke spørsmål som berører gruppens informasjonspraksiser – ca. 30 minutter

- Hvordan holder man seg orientert/oppdatert om hva som skjer på saksfeltet deres?
 - Hvilke informasjonskilder bruker dere? Hvorfor bruker dere disse kildene?
 - Hvordan foregår deling av saksinformasjon innenfor gruppen dere er involvert i? Hva er grunnen til at dere gjør det på denne måten?
- *[Oppfølging av det generelle de sa innledningsvis]* Hvordan bruker dere saksinformasjon som del av arbeidet deres?
 - Hvordan brukes informasjon i utadrettede aktiviteter rettet mot befolkningen generelt?
 - Hvordan brukes informasjon internt i gruppen (f.eks. skoling, interne beslutningsprosesser)?

- Hva slags informasjon bruker dere som del av dette arbeidet? Hva gjør denne informasjonen nyttig for dere?
- Hender det at dere samarbeider med andre grupper eller organisasjoner? Hvilke former for samarbeid har dere?
 - Kan dere si litt om informasjonsflyten mellom dere og andre organisasjoner?

Spørsmål om en bestemt kampanje – Ca. 15 minutter

Fortell litt om en politisk kampanje dere har jobbet med i det siste [*evt. spørre om mer informasjon om en aktivitet nevnt av deltageren tidligere i intervjuet*]

- Hvordan foregikk forberedelsene til kampanjen?
 - Involverte forberedelsene til kampanjen noen form for innsamling/oppfølging av saksinformasjon? Hvordan gjorde dere dette i organisasjonen?
 - Ble det delt noe informasjon om politiske saker med dere uten at dere etterspurte den i forbindelse med kampanjen?
- Hvordan brukte dere politisk saksinformasjon som del av kampanjen?
- Samarbeidet dere med andre organisasjoner om kampanjen? Hvordan fungerte dette?

Avslutning

- Har dere noen andre refleksjoner omkring håndtering av informasjon om politiske saker som del av arbeidet dere gjør?
- [*Takke for deltagelse*]